

ESPOON KAUPUNGIN
ARVIOINTIKERTOMUS
2020

Sisällys

PUHEENJOHTAJAN KATSAUS.....	2
1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTI- JA TARKASTUSTYÖ	4
2 VALTUUSTOKAUDEN ESPOO-TARINAN TOTEUTTAMINEN	9
2.1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTI ESPOO-TARINAN TOTEUTTAMISESTA	10
2.2 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTI VUODEN 2020 TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA JA POIKKEAMISTA	11
2.3 POIKKIHALLINNOLLISTEN OHJELMIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMISEN ARVIOINTI...16	
3 KAUPUNGIN JA KONSERNIN TALOUDEN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN ARVIOINTI	20
3.1 KAUPUNGIN JA KONSERNIN TALOUDEN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITYS.....	20
3.2 KAUPUNGIN JA KONSERNIN INVESTOINNIT JA LAINAKANNAN KEHITYS	23
3.3 SIJOITUSRAHASTOT	27
3.4 HENKILÖSTÖÖN LIITTYVÄT SEURANTATIEDOT SEKÄ KUNTA10-TUTKIMUS	30
3.5 TYÖLLISYYSTILANTEEN KEHITYS.....	34
4 ASUKAS- JA ASIAKASLÄHTÖISYYS KAUPUNGIN PALVELUISSA.....	41
4.1 ASUKAS- JA ASIAKASLÄHTÖISYYDEN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA.....	41
4.2 VIESTINTÄ.....	43
5 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI.....	46
5.1 PÄÄSY TERVEYSPALVELUIHIN.....	46
5.2 PERHE- JA SOSIAALIPALVELUJEN LAPSIPERHEIDEN PALVELUJEN KOKONAISUUS....	50
5.3 AIKUISTEN SOSIAALIPALVELUT	53
5.4 VANHUSPALVELUT	56
5.5 SOSIAALI- JA POTILASASIAMIEHEN SEKÄ VAMMAISASIAMIEHEN SELVITYKSET.....	62
5.6 SOTE-UUDISTUKSEN VALMISTELU ESPOON NÄKÖKULMASTA.....	63
6 SIVISTYSTOIMI	66
6.1 SUOMEN- JA RUOTSINKIELISET VARHAISKASVATUSPALVELUT	66
6.2 LIIKUNTA- JA NUORISOPALVELUT	71
7 TEKNINEN JA YMPÄRISTÖTOIMI	74
7.1 KEHITTÄMISHANKKEET	74
7.2 YMPÄRISTÖKESKUS	82
7.3 TILAKUSTANNUSTEN KEHITYS JA TILAVUOKRIEN MÄÄRÄYTYMINEN.....	84
8 ESPOON ASUNNOT OY.....	90
LIITE 1: Taulukot kaupungin, liikelaitosten ja konserniyhteisöjen tulostavoitteiden toteutumisesta tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan.....	92
LIITE 2: Taulukko vuosien 2017–2019 keskeisten arviointikertomushavaintojen jälkiseurannasta.	98
LIITE 3: Tarkastuslautakunnan kokoonpano sekä yhteenveto arviointivuoden 2020 tarkastuslautakunnan kokouksista ja arviointiaiheista	103
LIITE 4: Arviointikohteille lähetetyt tarkastuslautakunnan etukäteiskysymykset.....	105
Kuvatiedot, lähdeluettelo sekä linkit.....	106

PUHEENJOHTAJAN KATSAUS

Koronaepidemia vaikutti vuonna 2020 lähes kaikkeen kaupungin toimintaan ja se näkyy edelleen myös tänä vuonna. Erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä opetus-, liikunta- ja kulttuuripalveluissa vaikutukset olivat suuret. Työttömyys kasvoi voimakkaasti. Koronaepidemia tulee heijastumaan kaupungin toimintaan ja talouteen myös tulevina vuosina.

Viime vuoden 41 sitovasta tulostavoitteesta toteutui edellisten vuosien tapaan vain vajaa puolet. Osa tulostavoitteista jäi toteutumatta koronaepidemian vuoksi. On kuitenkin tärkeää erotella, mikä johtui koronaepidemiasta ja mitkä muut asiat vaikuttivat siihen, että tavoitteet eivät toteutuneet. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan valtuustokauden sitovien tulostavoitteiden laadintaa tulee

uudistaa siten, että tulostavoitteet ovat haastavia, mutta samanaikaisesti toteuttamiskelpoisia ja vaikuttavia sekä ohjaavat kaupungin toimintaa valtuuston päättämään suuntaan. Valtuustokauden tavoitteiden määrää tulee lautakunnan näkemyksen mukaan jatkossa vähentää.

Vuoden 2020 kaupungin tulos ja vuosikate toteutuivat merkittävästi talousarviossa arvioitua parempina johtuen valtion maksamista kertaluonteisista koronatuista sekä vuoden 2019 verotulojen poikkeuksellisista siirtymistä vuodelle 2020. Kaupunki sai vero- ja valtionosuustuottoja yhteensä 1 810 milj. euroa, mikä oli 14,5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019. Ilman valtion vuonna 2020 maksamia kertaluonteisia koronatukia Espoon verotulot olisivat olleet noin 36 milj. euroa pienemmät ja valtionosuudet 101 milj. euroa pienemmät, jolloin kaupungin tulos olisi painunut miinusmerkkiseksi. Koronaepidemian aikana kertynyt hoito-, opetus- ja hyvinvointivelan purkaminen kasvattavat kaupungin menoja jatkossa.

Valtuustokauden tavoite konsernin oikaistun lainakannan kääntämisestä laskuun ei toteutunut. Valtuuston hyväksymän Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus- ja sopeutusohjelman toteuttaminen on välttämätöntä kaupungin ja konsernin talouden tasapainon saavuttamiseksi.

Terveyspalveluissa ja erityisesti suun terveydenhuollossa on hoitoon pääsy kohtuullisessa ajassa ollut vaikeaa jo ennen koronaepidemiaa. Epidemia on vaikeuttanut tilannetta entisestään. Kuntalaisen kannalta tärkeintä on, että hoitoon pääsee nopeasti ja hoito on hyvää. Koronaepidemian vuoksi henkilökuntaa on siirretty väliaikaisesti muihin tehtäviin, mikä on osaltaan aiheuttanut hoitoviivettä kiireettömissä palveluissa. Kertynyt hoitovaje tulee seuraavina vuosina näkymään lisääntyvänä hoidon tarpeena sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa. Suun terveydenhuollossa jonojen purkaminen voi kestää jopa useamman vuoden. Hoitovajeen purkaminen vaatii nykyisen toiminnan ohella aukioloaikojen laajentamista ja muun muassa palvelusetelin käytön lisäämistä.

Ikäihmisten toimintakyvyn heiketessä kotihoidon palveluja on saatava riittävästi kotona-asumisen tueksi. Asuminen kotona on inhimillistä ja järkevää, jos kotona selviää ja sitä itse haluaa. Koulutetun henkilökunnan riittävyys vanhustenhuollossa on turvattava. Hoitajien vaihtuvuudessa ja asiakkaan luona käyvien hoitajien määrässä on edelleen haasteita. Kotihoidon pysäköintiongelmiin ollaan vihdoin saamassa helpotusta, kun kaupunginhallitus hyväksyi maaliskuussa 2021 kotihoidon pysäköintitunnuksen käyttöönoton ja myöntämisperusteet. Iäkkäiden henkilöiden palveluissa on turvattava tarvetta vastaava hoivakoti- tai hoitopaikka määräajassa silloin, kun asiakkaan tarvitsemia palveluja ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista järjestää hänen

omassa kodissaan. On tärkeää, että hoivakotien laatua seurataan jatkuvasti ja tehostetun palveluasumisen valvontaa jatketaan valvontasuunnitelman mukaisesti.

Työttömien osuus työvoimasta oli vuoden 2020 lopussa 12,2 prosenttia, kun se vuotta aiemmin oli 7,7 prosenttia. Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannuksissa tapahtui selkeä nousu vuoden 2020 aikana koronaepidemian vuoksi. Espoon kustannukset olivat 24,6 milj. euroa ja ne ylittivät edellisvuoden toteuman 4 milj. eurolla. Lisäksi erityisesti nuorten ja ulkomaalaisten työttömyysasteet kasvoivat koronatilanteen vaikutuksesta.

Vuoden 2021 maaliskuussa alkaneelta työllisyyden kuntakokeilulta odotetaan paljon. Kokeilu mahdollistaa palveluiden paremman kohdistamisen, kun kaupungilla on kattavat tiedot ja vastuu koko kohderyhmästä. Sen odotetaan aktiivisten työllistämisen- ja kuntouttamistoimenpiteiden avulla vaikuttavan aiempaa tehokkaammin työttömien henkilöiden työllistymiseen ja työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten pysähtymiseen ja kääntymiseen laskuun.

Espoossa on meneillään suuria investointihankkeita, kuten Länsimetron kakkosvaihe ja Raide-Jokeri. Erityisesti suurissa investointihankkeissa asukkaiden kuuleminen ja asukkaille viestintä kattavasti riittävän aikaisessa vaiheessa on tärkeää. Sähköisen tiedottamisen lisäksi asukkaille tulee viestiä myös esimerkiksi postitse.

Tilapalvelut-liikelaitoksen yksi suurimmista haasteista on korjausvelan kasvun pysäyttäminen. Kestävän kehityksen ja hiilineutraaliuden mukaiset vaatimukset lisäävät osaltaan investointi- ja käyttökustannuksia. Kaupunki siirtää tilapankkiin vapaana olevat tilat, purku- ja korjauskohteet sekä ulosvuokratut tilat, joille kaupungilla ei ole käyttöä. Tarpeettomista tiloista tulee luopua mahdollisimman nopeasti.

Valmisteilla olevan sote-uudistuksen taloudelliset vaikutukset Espoolle olisivat kestävämmät. Verotulojen leikkaukset vaikuttaisivat kasvavan kaupunkimme kykyyn hoitaa Espoolle jäävät palvelut, kuten päivähoito- ja koulupalvelut, kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä investoinnit. Samanaikaisesti on valmistauduttava kaupungille jäävien tehtävien, kuten terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen, laadukkaaseen hoitamiseen.

Paula Viljakainen

Tarkastuslautakunnan puheenjohtaja

1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTI- JA TARKASTUSTYÖ

Tarkastuslautakunta valmistelee hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat valtuuston päätettäväksi. Lakisääteisiin tehtäviin kuuluu arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet sekä onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunta huolehtii kaupungin ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Mikäli kaupungin taseessa on kattamatonta alijäämää, on tarkastuslautakunnan arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä.

Arviointisuunnitelma ja -ohjelma sekä raportointi

Tarkastuslautakunnan arviointi perustuu lakisääteiseen valtuustokauden kattavaan arviointisuunnitelmaan sekä vuosittain laadittavaan arviointiohjelmaan. Arvioinnissa hyödynnetään Espoo-tarinan ja kaupungin asiakirja-aineiston lisäksi viranhaltijoiden ja toimielinten puheenjohtajien kuulemisia, ulkoisen tarkastuksen yksikön tekemiä tarkastuksia ja selvityksiä sekä muista suurista kaupungeista käytettävissä olevia vertailutietoja. Lähdeaineistona käytetään säädösten, ohjeiden ja suositusten lisäksi muun muassa ammattikirjallisuutta.

Valtuustolle kultakin vuodelta annettava arviointikertomus sisältää tarkastuslautakunnan arvioinnin tulokset. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa kaupungin tilinpäätöksen yhteydessä. Kaupunginhallituksen tulee kuntalain mukaisesti antaa valtuustolle lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta.

Tarkastuslautakunnan valtuustokauden 2017–2021 teemana on ollut arvioida kaupungin palvelujen tuloksellisuutta, laadukkuutta ja kustannusvaikuttavuutta sekä asukas- ja asiakaslähtöisyyttä. Arviointikaudella on seurattu Espoo-tarinan toteuttamista, sitovien tulostavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta sekä suuria investointi- ja kehittämishankkeita. Lisäksi kauden aikana on tehty tarkastuslautakunnan aiempien arviointikertomussuosittelujen jälkiseuranta. Vuosittain arvioinnin kohteina ovat kaupungin ja konsernin tilinpäätös sekä henkilöstötunnusluvut. Konserniyhteisöistä arvioinnin kohteena vuonna 2020 on ollut Espoon Asunnot Oy.

Vuoden 2020 arvioinnin painopistealueina ovat olleet

- Koronaviruspandemian vaikutukset kaupungin talouteen ja toimintaan,
- kaupungin työllisyyden edistämistoimet ja kuntouttava työtoiminta sekä,
- valtuustokauden poikkihallinnollisten ohjelmien toteuttaminen.

Vuoden 2019 arviointikertomus käsiteltiin valtuustossa toukokuussa 2020. Vuoden 2020 kuluessa tarkastuslautakunta antoi valtuustolle erillislausunnot kaupungin toisesta ja kolmannesta osavuositarkastuksesta sekä konserniraportteista, jotka käsiteltiin valtuuston kokouksissa syys- ja joulukuussa. Syyskuun valtuuston kokouksessa käsiteltiin vuoden 2019 arviointikertomus-havaintoihin annetut vastaukset.

Espoon tarkastuslautakunnan jäsenet

Paula Viljakainen, puheenjohtaja

Päivi Raunu, varapuheenjohtaja

Sirpa Aarniolehto-Kotilainen

Marita Backman

Kaarina Järvenpää

Jarmo Kanerva

Antero Krekola

Pasi Lähtenmäki

Sari Ojanen

Jaakko Ravald

Simo Repo

Tapio Valli

Iris Westerlund

Arviointikertomuskilpailun voitto Espooseen vuonna 2020

Espeen tarkastuslautakunta voitti vuoden 2019 arviointikertomuksellaan KPMG Oy Ab:n järjestämän vuoden arviointikertomuskilpailun syksyllä 2020. Kilpailun tuomaristossa olivat Tampereen yliopiston professori, valtiovarainministeriön kunta- ja aluehallinto-osaston hallitusneuvos sekä hallinnon kehittämisen ja arvioinnin asiantuntija. Tuomaristo oli kirjannut perusteluiksi muun muassa, että Espoon arviointikertomus on selkeä ja johdonmukainen. Tarkastuslautakunnan johtopäätökset ja suositukset tarttuvat kunnan johtamisen kannalta oleellisiin kysymyksiin ja ne perustuvat arvioinnin havaintoihin.

Vuoden arviointikertomus 2019

1. Palkinto

Kunnat yli 20 000 asukasta

Espeen kaupunki

Vuoden 2020 arviointikertomuksen käsittely ja julkaiseminen

Tarkastuslautakunnan vuoden 2020 arviointikertomus on luovutettu valtuuston puheenjohtajalle 4.5.2021. Arviointikertomus on julkaistu kaupungin verkkosivuilla ja tiedotusvälineille on lähetetty tiedote keskeisistä arviointikohteista. Tarkastuslautakunnan arviointikertomusten verkkosivu on osoitteessa www.espoo.fi/arviointikertomus. Arviointikertomus käsitellään valtuustossa 17.5.2021. Painetut arviointikertomukset jaetaan vuosittain valtuutetuille, johtaville viranhaltijoille ja sidosryhmille sekä toimitetaan kaupungin kirjastoihin ja yhteispalvelupisteisiin. Vuoden 2020 arviointikertomus on luettavissa myös osoitteessa www.espoo.fi/FI/Espoon_kaupunki/Organisaatio_ja_yhteystiedot/Espookonserni/Ulkoinen_tarkastus.

Ulkoiden tarkastuksen yksikkö

Kaupungin muusta organisaatiosta ja johdosta riippumattomaan ulkoiseen tarkastukseen kuuluu tarkastuslautakunnan ja JHT-tilintarkastajan lisäksi tarkastuslautakunnan alaisuudessa toimiva ulkoisen tarkastuksen yksikkö. Yksikkö valmisteleo tarkastuslautakunnan ja sen jaostojen käsiteltävät asiat sekä tekee JHT-tilintarkastajan työohjelman ja yksikön tarkastusohjelman mukaisia tarkastuksia, joista raportoidaan tarkastuslautakunnalle. Ulkoisen tarkastuksen yksikköä johtaa kaupunginreviisori, JHTT Virpi Ala-aho. Tarkastuslautakunnan sihteerinä toimii kaupunkitarkastaja Riitta Björklund.

Kaupungin ja konserniyhteisöjen tilintarkastus

Kuntalain mukaan valtuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka on määrättävä vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi JHT-tilintarkastaja. Tilintarkastaja toimii tehtävässään virkavastuulla. Kaupungin tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kaupungin tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä. Kaupungin vastuunalainen JHT-tilintarkastaja raportoi tarkastuslautakunnalle kolme kertaa vuodessa tarkastustyönsä tuloksista. Tilivuonna 2020 lakisääteisenä tilintarkastusyhteisönä on toiminut BDO Audiator Oy. Kaupungin vastuunalaisena tilintarkastajana on toiminut JHT, KHT Tiina Lind ja konserniyhteisöjen päävastuullisena tilintarkastajana JHT, KHT Ari Lehto.

Sidonnaisuusilmoitusten noudattamisen valvonta

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on kuntalaissa määriteltyjen luottamushenkilöiden ja johtavien viranhaltijoiden sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonta sekä ilmoitusten saattaminen valtuustolle tiedoksi. Sidonnaisuusilmoituksia koskevan sääntelyn tarkoituksena on kuntien päätöksenteon avoimuuden edistäminen.

Ilmoitusvelvollisuus koskee Espoossa seuraavia luottamushenkilöitä ja esitteleviä viranhaltijoita, joiden on säännöksen mukaan ilmoitettava julkisesti sidonnaisuuksistaan:

- valtuuston puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia,
- kaupunginhallituksen ja sen jaostojen jäseniä sekä varajäseniä,
- rakennuslautakunnan jäseniä ja varajäseniä,
- teknisen lautakunnan jäseniä ja varajäseniä,
- ympäristölautakunnan jäseniä ja varajäseniä,
- kaupunkisuunnittelulautakunnan jäseniä ja varajäseniä,
- muiden lautakuntien ja jaostojen puheenjohtajia ja varapuheenjohtajia sekä
- edellä mainittujen toimielinten esittelijöinä toimivia viranhaltijoita.

Laissa määrätyt ilmoitusvelvolliset ovat itse vastuussa sidonnaisuusilmoituksen tekemisestä ja antamistaan tiedoista, mutta tarkastuslautakunta voi valvovana viranomaisena kehottaa ilmoitusvelvollista tekemään uuden ilmoituksen tai täydentämään jo tehtyä ilmoitusta. Sidonnaisuusilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa henkilön valitsemisesta luottamustoimeensa tai tehtäväänsä. Ilmoitusvelvollisen henkilön on viipymättä ilmoitettava myös sidonnaisuuksistaan tapahtuneet muutokset. Tarkastuslautakunta saattaa sidonnaisuusilmoitukset tiedoksi valtuustolle vuosittain sekä huolehtii sidonnaisuusrekisterin julkisten tietojen julkistamisesta kaupungin verkkosivuilla. Espoon kaupungin julkaistut sidonnaisuusilmoitukset ovat luettavissa kaupungin verkkosivuilla osoitteessa www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Paatokseteko.

2 VALTUUSTOKAUDEN ESPOO-TARINAN TOTEUTTAMINEN

Espoo-tarina on kaupungin strategia, jota toteutetaan toimialojen ja tulosyksiköiden omien tarinoiden, toimiala- ja tulosyksikkötasoisien tulostavoitteiden poikkihallinnollisten kehitysohjelmien avulla. Espoo-tarina valtuustokaudelle 2017–2021 on hyväksytty valtuustossa syyskuussa 2017. Espoo-tarinan valtuustokauden päämäärät ja tavoitteet on asetettu neljästä osa-alueesta: 1) Sivistys ja hyvinvointi, 2) Elinvoima, kilpailukyky ja työllisyys, 3) Ympäristö, rakentaminen ja liikenne sekä 4) Talous, henkilöstö ja johtaminen. Espoo-tarina ja sen valtuustokauden tavoitteet ohjaavat vuosittaisten sitovien tulostavoitteiden asettamista. Espoo-tarina sisältää 42 valtuustokauden tavoitetta ja 112 toimenpidettä. Valtuustokauden tavoitteet on kirjattu vuosittain talousarviokirjaan. Valtuusto hyväksyy vuosittaiset sitovat tulostavoitteet talousarvion hyväksymisen yhteydessä.

Valtuuston strategiaseminaarissa 17.2.2021 arvioitiin kuluvan valtuustokauden Espoo-tarinan toteutumisen tilannekuvaa, Espoon kasvua ja talouden tilaa sekä Mun tulevaisuuden Espoo -kyselyn tuloksia ja käytiin lähetekeskustelu Espoo-tarinan päivityksestä. Valtuutetuille jaetussa asiakirjassa on kuvattu valtuustokauden aikana kunkin tavoitteen edistämiseksi tehtyjä keskeisiä toimenpiteitä.

Valtuustoseminaarissa käytiin lävitse Espoo-tarinaa toteuttavien isojen ja pitkäkestoisten kehittämiskokonaisuuksien tilannekatsaukset vuoden 2021 tammikuun lopun tilanteessa. Keskeisiä kehittämiskokonaisuuksia ovat esimerkiksi Koulut kuntoon -ohjelma, Espoon uudistettu sotemalli, Kaupunki palveluna, Hiilineutraali Espoo 2030 sekä talouden tasa-painottaminen (TakE) ja palvelujen tuotteistaminen (Patu) -ohjelmat. Valtuustokauden 2017–2021 valtuustoseminaarien aineistot ovat luettavissa kaupungin verkkosivuilla osoitteessa https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Paatoksenteko/Valtuusto/Valtuutettujen_perehdytys_ja_valtuustoseminaarit.

Valtuustokauden tavoitteista on johdettu vuoden 2020 talousarvioon kaupungille 41 ja konserniyhteisöille 36 sitovaa tulostavoitetta. Liikelaitoksille on asetettu neljä sitovaa tulostavoitetta. Tulostavoitteiden toteutumisesta raportoidaan valtuustolle vuosittain kolmessa osavuositarkastuksessa, konserniraportissa ja tilinpäätöksen ennakkotiedoissa sekä tilinpäätöksessä. Tulostavoitteiden toteutumatiiedot on esitetty toimialojen ja konserniyhteisöjen tuloskorkeissa.

Tilinpäätöksen mukaan kaupungille asetetuista tulostavoitteista 19 tulostavoitetta toteutui ja neljä tulostavoitetta toteutui osittain. Tulostavoitteista 18 ei toteutunut. Liikelaitoksille asetetuista neljästä tulostavoitteesta toteutui kolme ja toteutumatta jäi yksi tulostavoitetta. Konserniyhteisöille asetetuista tulostavoitteista toteutui tilinpäätöksen mukaan 25. Yksi tulostavoite toteutui osittain ja 10 tulostavoitetta jäi toteutumatta.

Tulostavoitteiden tehtävänä on ohjata kaupungin toimintaa valtuuston päättämään suuntaan. Valtuusto on hyväksynyt 14 kaupungin toimialoille asetetun tulostavoitteen poikkeaman kolmannen osavuositarkastuksen käsittelyn yhteydessä 7.12.2020 § 173. Tilinpäätöksessä oli arvioitu, että ainakin 10 tulostavoitetta jäi toteutumatta osittain koronapandemiasta johtuen. Myös toteutuneissa tulostavoitteissa koronapandemian raportoitiin vaikeuttaneen tulosten saavuttamista.

2.1 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTI ESPOO-TARINAN TOTEUTTAMISESTA

Valtuustokauden tavoitteista on johdettu vuosittaiset sitovat tulostavoitteet. Sitovista tulostavoitteista on tarkastuslautakunnan arvion mukaan valtuustokaudella kokonaan toteutunut vuosittain alle puolet.

Toimialoille asetettujen sitovien tulostavoitteiden toteutuminen vuosittain

Tulostavoitteet	Yht.	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO			
		Toteutunut	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvioida
Vuosi 2017	33	14	-	13	6
Vuosi 2018	39	17	4	15	3
Vuosi 2019	39	17	6	14	2
Vuosi 2020	41	14	7	19	1

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Valtuustokauden tavoitteiden toteuttamiseksi on tehty useita kehittämistoimenpiteitä, mutta tavoitteiden kokonaistoteutumisesta on saatujen selvitysten perusteella osin vaikea arvioida. Osa valtuustokauden tavoitteista on verrattain laajoja ja tavoitteita sekä toimenpiteitä on asetettu suuri määrä. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tärkeimpien valtuustokauden tavoitteiden toteuttamisen seuranta jäntevoityisi, mikäli valtuustoon nähden sitovia tavoitteita asetettaisiin jatkossa vähemmän.

Asetetut sitovat tulostavoitteet ovat toteutuneet vuosi toisensa jälkeen huonosti. Uuden valtuustokauden alkaessa tulostavoitteiden ja niiden mittareiden asettamista sekä asetettavien tavoitteiden määrää on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan tarkasteltava uudelleen. Tulostavoitteiden tulee olla haastavia ja mitattavia sekä toimintaa tukevia. Samanaikaisesti asetettavien tavoitteiden tulee olla realistisesti arvioituna toteutettavissa käytettävissä olevin keinoin.

Valtuustokauden tavoitteiden toteutumisen arvioinnissa on huomioitu se, että johtuen vuoden 2020 keväällä alkaneesta koronapandemiasta osassa tavoitteista tavoitteen toteuttamisen hyvä kehitys on pysähtynyt tai kääntynyt jopa laskuun.

Työllisyyden sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen kohdalla tavoitteiden toteutuminen on ollut ongelmallista jo aikaisempinakin vuosina. Koronapandemian vaikutus vuonna 2020 on vielä pahentanut tilannetta.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Valtuustokauden tavoitteiden määrää tulee jatkossa vähentää, jotta tärkeimpien tavoitteiden toteuttamisen seuranta on jäntevää ja toteuttamisen etenemistä voidaan tarkastella kattavasti vuosittain.

Tulostavoitteiden laadintaprosessia tulee uudistaa, jotta asetettavat tulostavoitteet ovat samanaikaisesti toteuttamiskelpoisia sekä vaikuttavia ja ne ohjaavat toimintaa valtuuston päättämään suuntaan.

2.2 TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTI VUODEN 2020 TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMISESTA JA POIKKEAMISTA

Seuraavissa taulukoissa on esitetty tarkastuslautakunnan arviot vuoden 2020 talousarviossa kaupungille, liikelaitoksille ja konserniyhteisöille asetettujen tulostavoitteiden toteutumisesta.

Kaupungin tulostavoitteiden toteutumisen arviointi toimialoittain

Tulostavoitteet toimialoittain	Yht	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO			
		Toteutunut	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvioida
Konsernihallinto	15	4	2	9	-
Sosiaali- ja terveystoimi	12	2	4	6	-
Sivistystoimi	7	3	1	3	-
Tekninen ja ympäristötoimi	7	5	-	1	1
YHTEENSÄ	41	14	7	19	1

Liikelaitoksille asetettujen tulostavoitteiden toteutumisen arviointi

Liikelaitosten tulostavoitteet	Yht	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO			
		Toteutunut	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvioida
Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos -liikelaitos	2	2	-	-	-
Tilapalvelut-liikelaitos	2	1	-	1	-
YHTEENSÄ	4	3	-	1	-

Konserniyhteisöjen tulostavoitteiden toteutumisen arviointi

	Yht	TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO			
		Toteutunut	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvioida
YHTEENSÄ	36	23	1	10	2

Tarkastuslautakunnan arvio vuoden 2020 tulostavoitteiden poikkeamista

Seuraavassa on arvioitu vuoden 2020 tilinpäätöksen tuloskorteissa esitettyjen tietojen perusteella kaupungille, liikelaitoksille ja konserniyhteisöille asetettuja tulostavoitteita, jotka eivät tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan ole toteutuneet tai ovat toteutuneet osittain. Tulostavoitteen yhteyteen on kirjattu tieto siitä, onko valtuusto hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman. Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan toteutumatta jääneet tulostavoitteet on merkitty punaisella ja osittain toteutuneet keltaisella nuolella. Lisäksi harmaalla nuolella merkittyinä on esitetty ne tulostavoitteet, joiden toteutumista ei ole tilinpäätöksessä annettujen tietojen perusteella voitu arvioida. Liitteissä 1, 2 ja 3 on esitetty yhteenvedot kaupungin, liikelaitosten ja konserniyhteisöjen kaikkien tulostavoitteiden toteutumistilanteesta tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan.

Toimialojen sitovien tulostavoitteiden poikkeamat

Konsernihallinto

- *Työllisyys- ja työttömyysasteet lähestyvät Espoo-tarinan tavoitetasoja* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Koronaepidemian vuoksi työllisyysaste laski edellisvuodesta toteuman ollessa 73 prosenttia ja työttömyysaste nousi toteuman ollessa 12,1 prosenttia. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Työmarkkinatukikustannukset laskevat* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Koronavirusepidemia heijastui voimakkaasti työttömyyteen. Kustannukset nousivat noin 4 milj. eurolla edellisvuodesta. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä laskee* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Nuorten työttömien määrä oli 1 870 ja luku kaksinkertaistui vuodesta 2019 koronavirusepidemian takia. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Vieraskielisten työttömien määrä laskee* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Ulkomaalaisten työttömyysaste nousi 23 prosenttiin koronavirusepidemian vaikutuksesta. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Työpaikkojen määrä Espoossa ja kasvukäytävillä kasvaa* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Tulokortissa on todettu, että koronavirusepidemian aiheuttama irtisanomisaalto vaikutti Espoossa vuoden jälkimmäisellä puoliskolla, mikä selittää työpaikkamäärän vähenemisen 3 562:lla edellisvuodesta. Tulostavoitteelle ei ole haettu poikkeamaa valtuustolta vuonna 2020.
- *Palvelutuotannon tuottavuus paranee vähintään 1,5 % peruspalvelujen hintaindeksin muutos huomioiden* -tulostavoite toteutui tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan osittain. Koronaviruspandemia ja poikkeusolot ovat vähentäneet palvelutuotannon suoritämääriä, mutta toimintamenot eivät ole sopeutuneet samassa suhteessa. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Patu-tuotteiden käyttö palvelujen järjestämisen ja operatiivisen toiminnan johtamisessa lisääntyy* -tulostavoite toteutui tarkastuslautakunnan arvion mukaan osittain. Syksyllä 2020 valmistunutta tuotteistusta tarkastellaan vielä Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman tavoitteiden näkökulmasta sekä arvioidaan automatisoidun kustannus seurannan toteuttamisen mahdollisuutta. Tilinpäätöksessä tulostavoite on merkitty toteutuneeksi.
- *Nettomenojen kasvu on enintään talousarvion mukainen* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Nettomenot kasvoivat 4 milj. euroa alkuperäistä talousarviota enemmän. Koronavirusepidemia vähensi asiakasmaksutuloja ja osin lisäsi ja osin vähensi toimintamenoja. Tilinpäätöksessä kirjattiin Espoon maksuosuudet HUS ja HSL -kuntayhtymien alijäämien kattamiseen. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Konsernin lainakanta (pl. Espoon Asunnot Oy, HSY) kääntyy laskuun valtuustokauden lopulla* -tulostavoite ei tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Valtuustokauden tavoite konsernin oikaistun lainakannan kääntämisestä laskuun valtuustokauden aikana ei toteutunut. Mittarina ollut konsernin lainakanta pois lukien Espoon Asunnot Oy ja HSY) enintään talousarvion mukainen toteutui lainakannan alittaessa talousarvion. Tilinpäätöksessä tulostavoite on merkitty toteutuneeksi.

- *Henkilöstökokemus johtamisesta, työn sujuvuudesta ja työhyvinvoinnista on korkea ja työnantajaa halutaan suositella* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Kokonaisindeksi laski hieman vuodesta 2018. Valtuustolta ei ole haettu tavoitteen toteutumisen poikkeamaa.
- *Terveysperusteiset poissaolot vähenevät 10 % edellisen vuoden vastaavan ajankohdan tasosta* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Poissalojen määrä laski edellisvuodesta, muttei tavoitetta vastaavasti. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.

Sosiaali- ja terveystoimi

- *Terveysasemien palvelukyky paranee* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Kolmas vapaa aika (T3) oli loka-joulukuussa 90 vuorokautta tavoitteena olleen 14 vuorokauden sijasta. Koronaviruspandemiasta johtuvat toiminnan muutokset terveysasemilla ja henkilöstön sijoittaminen koronavirusepidemiatyöhön ovat heikentäneet kiireettömien lääkärin vastaanottoaikojen saatavuutta. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Terveysasemien asiakkaista yli 90 prosenttia on tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä saamaansa palveluun* -tulostavoite toteutui tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan osittain. Tilinpäätöksessä tulostavoite on merkitty toteutuneeksi. Mittausta ei koronapandemian vuoksi tehty koko vuoden ajalta. Mittauksen mukaan asiakastytyväisyysprosentti oli 82 tavoitteena olleen yli 90:n sijasta.
- *Kehitetään perussoten ja esh:n (erikoissairaanhoidon) integraatiota, tavoitteena potilaan hyöty* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut työn ollessa vielä kesken. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Pitkäaikaishoidon asumispalvelut järjestetään viiveettä* -tulostavoite toteutui tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan osittain. Tilinpäätöksessä tulostavoite on merkitty toteutuneeksi. Tavoitteena on, että 90 prosenttia päätöksen saaneista saavat asumispalvelupaikan 2 kuukauden sisällä. Koko vuoden toteuman kuukausittainen kumulatiivinen keskiarvo oli 92,1 prosenttia. Joulukuussa mittarin arvo oli alhaisempi, koska kotona odottajia oli enemmän.
- *Säännöllisen kotihoidon asiakkaan luona käyvien eri hoitajien määrä vähenee* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Tavoite viiden tutuimman hoitajan käyntien osuudesta kolmen kuukauden aikana oli 60 prosenttia ja toteuma 58 prosenttia. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Kotihoidon asiakkaiden kipu hoidetaan hyvin* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Tavoite RAI-kipumittarin %-osuudesta oli 15 prosenttia ja toteuma 19 prosenttia. Tulokorttiin on kirjattu, että koronavirusepidemian takia panostus koulutukseen ja huomion kiinnittäminen kipumittariin on jäänyt aiempaa vähemmälle. Valtuustolta ei ole haettu tulostavoitteen poikkeamaa.
- *Vammaispalvelujen saatavuus paranee* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Tulokortin mukaan käsittelyajoissa on tapahtunut parannusta, vaikkei tavoitteena ollut 100 prosenttia saavutettu. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.
- *Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten suhteellinen osuus ikäluokasta ei kasva* -tulostavoite toteutui tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan osittain. Sijoitettujen 0–12 vuotiaiden osalta pysyttiin tavoitteessa, mutta 13–17-vuotiaiden osuus oli

tavoitetta suurempi johtuen päihde-, mielenterveys-, väkivalta- ja rikosoireilun kasvamisesta. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.

- *Tarve lasten ja nuorten psykiatriisiin palveluihin vähenee* -tulostavoite toteutui tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan osittain, koska tavoitteen vastaisesti lasten psykiatrisessa hoidossa kokonaisasiakasmäärä on kasvanut Espoon kaupungin avohoidon potilasmäärän kasvun takia. Valtuustolta ei ole haettu tulostavoitteen poikkeamaa.
- *Palvelutuotannon tuottavuus paranee vähintään 1,5 % peruspalvelujen hintaindeksin muutos huomioiden* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Koronavirusepidemiasta johtuva poikkeustila on edellyttänyt henkilöstösiirtoja kriittisiin tehtäviin ja toisaalla palvelujen supistamisia. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.

Sivistystoimi

- *Varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut pääosin koronavirusepidemiasta johtuen. Valtuustolta ei ole haettu tulostavoitteen poikkeamaa.
- *Espoon oppimistulokset ovat Suomen parhaat* -tulostavoite toteutui tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan osittain. Koronavirusepidemian vuoksi 9. luokkalaisten kevään 2020 matematiikan ja ruotsin arvioinnit peruttiin. Ylioppilastutkinnon suorittaneiden arvosanapisteiden keskiarvo ylitti mittarina olleen arvon. Valtuustolta ei ole haettu tulostavoitteen poikkeamaa.
- *Eri kieli- ja kulttuuriryhmien lasten ja nuorten osallistumisaste kasvaa* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Valtuustolta ei ole haettu tulostavoitteen poikkeamaa.
- *Palvelutuotannon tuottavuus paranee vähintään 1,5 % peruspalvelujen hintaindeksin muutos huomioiden* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa volyyymi väheni koronavirusepidemian vuoksi erityisesti keväällä 2020. Valtuusto on hyväksynyt tulostavoitteen poikkeaman.

Tekninen ja ympäristötoimi

- *Toimitilat tukevat palvelujen toteuttamista kustannustehokkaasti* -tulostavoitteen toteutumisesta ei tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan voitu tuloskortissa esitettyjen tietojen perusteella arvioida, koska mittarina olleesta kustannustehokkuudesta ei ole esitetty teematietoja. Tilinpäätöksessä tulostavoite on merkitty toteutuneeksi.
- *Palvelutuotannon tuottavuus paranee vähintään 1,5 % peruspalvelujen hintaindeksin muutos huomioiden* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Valtuustolta ei ole haettu tulostavoitteen poikkeamaa.

Liikelaitosten sitovien tulostavoitteiden toteutuminen ja poikkeamat

Tilapalvelut-liikelaitos

- Liikelaitoksen tulostavoite *talorakennusinvestointien hankkeiden toteutumisesta valtuuston päättämän talousarvion sekä taloussuunnitelman investointiohjelman aikataulun ja kustannusarvion mukaisesti* ei toteutunut. Tilinpäätöksen mukaan ylitys muutettuun talousarvioon nähden oli 3,7 milj. euroa.

Konserniyhteisöille asetettujen tulostavoitteiden poikkeamat

Espoon Asunnot Oy

- Tulostavoitteena oleva *keskimääräinen asuntotuotannon aloitus 400 asuntoa vuodessa* ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Mittarina on neljän edellisen vuoden alkaneiden asuntojen liukuva keskiarvo, joka on 328 kappaletta per vuosi. Vuonna 2020 asuntoaloituksia oli 480.
- *Lämmityksen energiatehokkuus paranee* -tulostavoitteen toteutumista ei tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan voida tilinpäätöksen tulokortissa esitettyjen tietojen perusteella arvioida, koska mittarina olevan kiinteistöjen keskimääräisen lämpöindeksin arvoja ei ollut ilmoitettu. Tilinpäätöksen mukaan tavoite toteutui.

Enter Espoo Oy (aiemmin Espoo Marketing Oy)

- Tulostavoitetta *Espoon elinvoiman kasvattamisesta houkuttelemalla yöpyviä vierailijoita ja matkailijoita Espooseen* ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan saavutettu koronan vaikutuksista johtuen. Tammi-marraskuun toteutuma oli -46 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen.

Kiinteistöjä omistavat yhtiöt

- *Rakennusten sisäilmaolosuhteiden parempi hallinta sekä turvalliset ja terveelliset sisäilmaolosuhteet käyttäjille ja rakennuksille* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut.

EMMA – Espoon modernin taiteen museo

- *Espoon kulttuuripalveluiden haluttavuus ja toiminnan laatu* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Toteutuneiden näyttelyiden määrä oli 12 tavoitteena olleen 13 näyttelyn sijasta.

Espoon kaupunginteatteri

- *Asema Suomen johtavana vierailuteatterina* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Toteutuneiden vierailuesitysten määrä oli 28 esitystä tavoitteena olleen 57 tavoitteen sijasta. Tulokortin mukaan koronapandemian vuoksi kaikki ulkomaiset vierailuesitykset maaliskuun 2020 jälkeen siirrettiin.

Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia

- *Tutkintokoulutuksesta eronneiden osuus enintään 10 %* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Toteuma oli 12 prosenttia.

Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä HSL

- *Tuottavuus nousee vähintään 1,5 % / vuosi* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut.
- *Jalankulun, pyöräilyn, joukkoliikenteen ja uusien liikkumispalvelujen kulkutapaosuus kasvaa ja uusia liikkumispalveluja otetaan käyttöön* -tulostavoite toteutui tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan osittain.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY

- *Tuottavuus nousee vähintään 1,5 % / vuosi* -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut.
- *Kotitalouksien jätteen kierrätysasteen ja palvelutason nostaminen* -tulostavoitteen toteutumista ei tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan voida arvioida, koska tulokortissa ei ole esitetty mittareiden toteutumatietoja. Tilinpäätöksen mukaan tavoite toteutui.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri -kuntayhtymä HUS

- *Tuottavuus nousee vähintään 1,0 % / vuosi -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut.*
- *HUS ei ylitä talousarviota -tulostavoite ei tilinpäätöksen eikä tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutunut. Koronaviruspandemiasta seurannut elektiivisen toiminnan supistaminen on muun muassa alentanut merkittävästi vuoden 2020 toimintatuottoja.*

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Tarkastuslautakunnan arvion mukaan kaupungille vuonna 2020 asetetuista tulostavoitteista toteutui 14, toteutumatta jäi 19 ja osittain toteutui seitsemän. Lisäksi yhden tulostavoitteen toteutumista ei voitu tilinpäätöksessä esitettyjen tietojen perusteella arvioida. Liikelaitoksille asetetuista neljästä tulostavoitteesta toteutui kolme tulostavoitetta ja toteutumatta jäi yksi tulostavoite. Konserniyhteisöille asetetuista tulostavoitteista toteutui tarkastuslautakunnan arvion mukaan 23, 10 ei toteutunut ja yksi toteutui osittain. Kahden tulostavoitteen toteutumista ei voitu tilinpäätöksessä esitettyjen tietojen perusteella arvioida.

Tarkastuslautakunta arvioi, että koronapandemia vaikutti noin kymmenen tulostavoitteen toteutumatta jäämiseen. Koronapandemia on aiheuttanut merkittäviä lisähaasteita erityisesti talouden ja työllisyyden tulostavoitteiden toteuttamiselle. Koronapandemian sulkua ja rajoitustoimet vaikeuttivat merkittävästi sivistyspalveluissa varhaiskasvatus-, opetus- ja kulttuuripalvelujen sitovien tulostavoitteiden toteuttamista.

2.3 POIKKIHALLINNOLLISTEN OHJELMIEN TAVOITTEIDEN TOTEUTTAMISEN ARVIOINTI

Poikkihallinnollista kehitysohjelmaa toteutettiin valtuustokaudella projekteina ja toimenpiteinä verkostomaisesti yhteistyössä kumppaneiden ja asiakkaiden kanssa. Ohjelmien ohjausryhmät muodostuivat luottamushenkilö- ja viranhaltijajäsenistä. Ohjelmien tuloksista on raportoitu puolivuositin valtuustolle. Ohjelmien toteutusvaihe päättyi syksyllä 2020. Ohjelmakohtaiset loppuraportit ovat valtuuston 15.2.2021 luettavissa kokouksen pöytäkirjan liitteinä: <https://es-poo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021229-5>.

Päättyessään ohjelmien lopettamisesta valtuusto toivoi, että poikkihallinnollisten kehitysohjelmien kaikissa tulevilla teemoilla huomioidaan Espoon taloudellinen tilanne kestävän talouden näkökulmasta ja arvioidaan kehitysohjelmaa taloudellisen vaikuttavuuden kautta.

Hyvinvoiva Espoo

Ohjelman tavoitteena oli vahvistaa espoolaisten mahdollisuuksia edistää terveyttä, hyvinvointia ja onnellisuutta sekä mahdollisuuksia osallistua ja kuulua yhteisöön.

Ohjelman ohjausryhmä oli todennut alkuperäisten hyvinvoinnin ja terveyden hyötytavoitteiden olevan hyvin laajoja, joten ohjelmassa päätettiin keskittyä mielen hyvinvoinnin edistämiseen. Ohjausryhmän arvion mukaan poikkihallinnollisessa yhteistyössä onnistuttiin parhaiten, kun ohjelman toimenpiteet tukivat linjaorganisaation ja kumppaneiden tavoitteita.

Innostava elinvoimainen Espoo

Ohjelman tavoitteiksi oli kirjattu muun muassa kansainvälisesti vetovoimaisten, Espoon elinkeinorakennetta monipuolistavien liiketoiminta- ja kokeilualustojen edistäminen.

Ohjelman ohjausryhmä on todennut ohjelman tavoitteiden olleen kunnianhimoiset. Ohjausryhmä näki ohjelman olleen tuloksellinen ja ketterä tapa saada aikaiseksi elinvoima-alueella projekteja, jotka jakautuivat usean toimialan ja yksikön vastuulle.

Kestävä Espoo

Espoon tavoitteena on olla Euroopan kestävin kaupunki. Espoo tavoittelee hiilineutraaliutta vuoteen 2030 mennessä. Uusilla ratkaisuilla muun muassa rakennetaan Espoon vetovoimaa ja kilpailukykyä sekä synnytetään uutta liiketoimintaa.

Ohjelman ohjausryhmän näkemyksen mukaan ohjelmakauden keskeinen onnistuminen oli työn vaikuttavuuden kasvattaminen kumppaniverkostojen ja ulkoisen rahoituksen avulla.

Osallistuva Espoo

Ohjelman tavoitteena oli edistää asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen osallistumista Espoo-tarinan mukaisesti. Päämäärinä olivat kuntalaisten osallistumisen helppous, asukkaiden lähitekeminen ja omatoimisuus sekä vaikuttamisen, demokratian ja päätöksenteon kehittyminen.

Ohjelman ohjausryhmän näkemyksen mukaan ohjelma viestitti asukkaille ja kumppaneille kaupungin halusta edistää Espoo-tarinan arvoa kaupungin asukas- ja asiakaslähtöisyydestä. Ohjelma onnistui tekemään näkyväksi osallisuus- ja vuorovaikutustyön nykytilaa ja kehittämistarpeita.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Poikkihallinnollisten ohjelmien tavoitteet ja päämäärät on johdettu Espoo-tarinasta.

Poikkihallinnolliset ohjelmat ovat tarkoituksenmukaisia silloin, kun ne onnistuvat tukemaan Espoo-tarinan keskeisiä tavoitteita, niiden avulla onnistutaan luomaan hyödyllisiä käytäntöjä ja niille taataan tarvittavat toimintaedellytykset ja resurssit.

Ohjelmille asetetut tavoitteet olivat tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan osin epärealistisia ja mahdottomia toteuttaa ohjelmien rajallisten resurssien puitteissa. Ohjelmien työssä toteutettiin lukuisia eri kokoisia sekä painoarvoltaan ja vaikuttavuudeltaan erilaisia projekteja ja hankkeita. Osassa projekteista tavoitteena oli kokeilla, löytää ratkaisuja ja hakea oppeja tulevaan kehittämiseen yhdessä kumppaneiden kanssa. Ohjelmien projekteista osa onnistui tavoitteissaan ja niissä kehitetyt toiminnot muuttuivat pysyviksi käytännöiksi.

Hyvinvoiva Espoo -ohjelma toteutti kokeiluluontoisia projekteja, joista osan juurruttaminen pysyväksi toiminnaksi vaatisi enemmän resursseja. Ohjelma kehitti Kumppanuusfoorumia, joka toimii kaupungin ja järjestöjen yhteistyöalustana.

Innostava elinvoimainen Espoo -ohjelma edisti elinkeinorakenteen monipuolistamista ja vahvisti yritys- ja yrittäjämönteisyyttä. Business Espoo -verkosto kokoaa yrityspalvelut yhteen paikkaan.

Kestävä Espoo -ohjelma toteutti tavoitteensa ohjelmakaudella ja kehitti merkittäviä uusia älykkään ja puhtaan teknologian ratkaisuja yhdessä kumppaneiden kanssa. Ohjelman kehittämissaasteet oli rakennettu niin, että niihin saatiin merkittävää ulkoista rahoitusta kaupungin oman panostuksen lisäksi.

Osallistuva Espoo -kehitysohjelman päämäärät olivat kunnianhimoiset suhteessa käytettävissä olleisiin resursseihin. Osa tavoitteista oli niin laajoja, että niiden toteuttaminen edellyttää kaupunkitasoisen osallisuusmallin luomista, jonka avulla asukas- ja asiakaslähtöisyys saadaan luontevaksi osaksi koko kaupungin normaalia toimintaa ja päätöksentekoa. Valtuusto esittikin Osallistuva Espoo -ohjelmaa koskien toivomukset, että kehitysohjelman ehdotus Espoon osallisuusmalliksi otetaan käyttöön ja kytketään osaksi uutta Espoo-tarinaa ja että luottamushenkilöiden roolia kaupungin osallisuustyön johtamisessa ja seurannassa selkiytetään johtamisjärjestelmän ja hallintosäännön käsittelyn yhteydessä.

Tulevalla valtuustokaudella on tarpeen keskittyä Espoo-tarinan toteuttamisen kannalta tärkeimpien projektien ja hankkeiden toteuttamiseen, jotta poikkihallinnollisella ohjelmatyöllä on mahdollista edistää Espoo-tarinan keskeisten tavoitteiden toteuttamista. Ohjelmien tavoitteet on asetettava realistisesti, jotta niitä toteuttamaan on mahdollista rakentaa mitattavia ja toteuttamiskelpoisia toimenpiteitä.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Poikkihallinnollisille ohjelmille tulee asettaa Espoo-tarinan toteuttamisen kannalta keskeiset tavoitteet kaupungin toiminnan kehittämiseksi.

Valtuuston toivomuksen mukaisesti poikkihallinnollisten kehitysohjelmien kaikissa tulevissa teemoissa tulee huomioida Espoon taloudellinen tilanne kestävän talouden näkökulmasta ja arvioida kehitysohjelmien toimenpiteitä taloudellisen vaikuttavuuden kautta.

Kaikille poikkihallinnollisille ohjelmille tulee taata tarvittavat toimintaedellytykset. Ohjelmakauden edetessä tulee arvioida ohjelmien avulla saavutettuja tavoitteita ja konkreettisia hyötyjä.

3 KAUPUNGIN JA KONSERNIN TALOUDEN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN ARVIOINTI

Kasvavan ja kehittyvän kaupungin mittavat palvelu- ja investointitarpeet ovat merkittävästi lisänneet kaupungin ja konsernin velkaantumista. Espoon taloutta on tarkasteltava konsernitasona, koska noin puolet investoinneista tehdään kaupungin tytäryhtiöissä. Espoo-konserni investoi vuonna 2020 yhteensä 785 milj. eurolla. Konsernin velkamäärä on noussut 4 286 milj. euroon. Alkavan valtuustokauden tavoitteina ovat tulorahoituskyvyn vahvistaminen, toimintamenojen kasvun hillitseminen, investointitason rajaaminen ja kaupunkikonsernin lainakannan pysäyttäminen ja edelleen kääntäminen laskuun.

Koronaviruspandemian vaikutukset kaupungin talouteen vuonna 2020 olivat kahdensuuntaisia. Asiakasmaksutuloja jäi saamatta varhaiskasvatuksessa, liikunta- ja kulttuuripalveluissa sekä sosiaali- ja terveystoimessa. Koronapandemia lisäsi kustannuksia sosiaali- ja terveystoimessa, toisaalta koronapandemian aiheuttamat sulkutoimet pienensivät kustannuksia sivistystoimessa. Valtion vuonna 2020 myöntämät koronatuet käänsivät kaupungin tuloksen positiiviseksi.

Koronapandemian aiheuttamat taloudelliset ja toiminnalliset vaikutukset tulevat jatkumaan alkavalla valtuustokaudella. Pahentunut työttömyystilanne ja yritysten taloudelliset vaikeudet sekä hidaskasvu pienentävät kaupungin verotulokertymää. Pandemian aikana vuonna 2020 kertynyt ja vuoden 2021 aikana edelleen kertyvä hoito-, opetus- ja hyvinvointivielon purkamisen kasvattavat kaupungin menoja ja vaativat palvelutuotannon resursseja.

3.1 KAUPUNGIN JA KONSERNIN TALOUDEN JA TOIMINTAYMPÄRISTÖN KEHITYS

Kaupungin toimintatuottojen ja -menojen sekä toimintakatteen kehitys

Kaupungille ja sen liikelaitoksille taseyksiköille kertyi ulkoisia toimintatuottoja 404 milj. euroa, mikä oli 14 milj. euroa edellisvuotta vähemmän. Maanmyyntivoitot toteutuivat 20 milj. euroa pienempinä kuin vuonna 2019. Koronapandemian vaikutusten vuoksi sosiaali- ja terveystoimessa maksutuottoja kertyi 8 milj. euroa ja sivistystoimessa 6 milj. euroa edellisvuotta vähemmän.

Toimintamenot yhteensä olivat 1,94 miljardia euroa, mikä oli 56 milj. euroa edellisvuotta enemmän. Sosiaali- ja terveystoimen toimintakulut kasvoivat 32,6 milj. euroa vuodesta 2019 johtuen erityisesti koronaviruksen testaus-, jäljitys- ja suojauskuluista sekä erikoissairaanhoidon 8,1 milj. euron menojen kasvusta. Teknisessä ja ympäristötoimessa HSL -kuntayhtymän kuntasuus kasvoi 21,5 milj. euroa vuodesta 2019.

Toimintakatteen alijäämä oli 1 526,4 milj. euroa, mikä oli 70,7 milj. euroa vuoden 2019 tilinpäätöksen toteumaa heikompi.

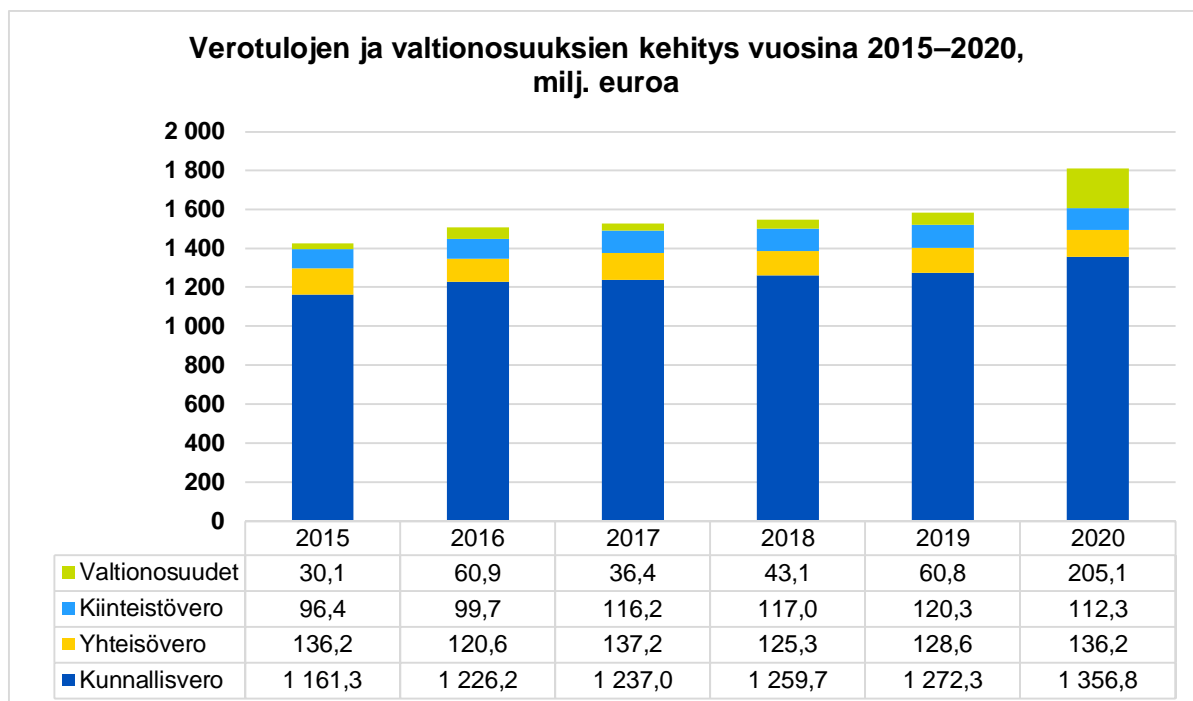
Vuoden 2020 tilinpäätöksen toteuma ei ole vertailukelpoinen edelliseen vuoteen koronapandemiasta ja valtion kompensatioista johtuen. Seuraavassa on esitetty tuloslaskelman toteutumat vuosina 2019 ja 2020 sekä tieto siitä, mikä olisi ollut vuoden 2020 tuloslaskelma ilman koronatuksia.

Tuloslaskelma 2019 ja 2020 (1 000 euroa)	TP 2019	TP 2020	TP 2020 ilman koronatuksia
Toimintatulot, ulkoiset	418 082	404 007	402 723
Valmistus omaan käyttöön	12 438	12 158	12 158
Toimintamenot, ulkoiset	-1 886 235	-1 942 555	-1 942 555
Toimintakate	-1 455 714	-1 526 391	-1 527 674
Verotulot	1 521 184	1 605 340	1 569 240
Valtionosuudet	60 874	205 087	104 060
Rahoitustuotot ja -kulut	45 072	20 379	20 379
Vuosikate	171 412	304 416	166 005
Poistot	-166 923	-174 976	-174 976
Arvon alentumiset	-12 020	-343	-343
Tilikauden tulos	-7 530	129 097	-9 314

Lähde: Espoon tilinpäätökset 2019 ja 2020 sekä Rahoitus- ja talousyksikkö 4/2021

Kaupungin verotulojen ja valtionosuuksien kehitys

Verotuloista ja valtionosuuksista koostuva verorahoitus oli yhteensä 1 810,4 milj. euroa ja kasvu oli 14,5 prosenttia vuodesta 2019. Verotulojen 5,5 prosentin kasvuun vaikuttivat muun muassa vuoden 2019 verokorttiuudistuksesta aiheutunut verotulojen siirtyminen vuodelle 2020 sekä kunnallisveron valtion ja kuntien väliset oikaisut ja yhteisöveron kuntien jako-osuuteen vuodelle 2020 koronapandemian vuoksi tehty korotus. Espoon vuoden 2020 valtionosuudet olivat koronapandemian vuoksi tehtyjen valtion lisätalousarvioiden korotuspäätösten seurauksena yhteensä 205,1 milj. euroa.

Lähde: Espoon tilinpäätökset 2015–2020

Vuonna 2021 Espoo tasoittaa muiden kuntien välisiä tuloeroja verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasausmekanismilla arviolta 604 euroa/asukas eli yhteensä 168 milj. eurolla.

Kaupungin vuosikate ja tilikauden tulos vuosina 2020 ja 2019

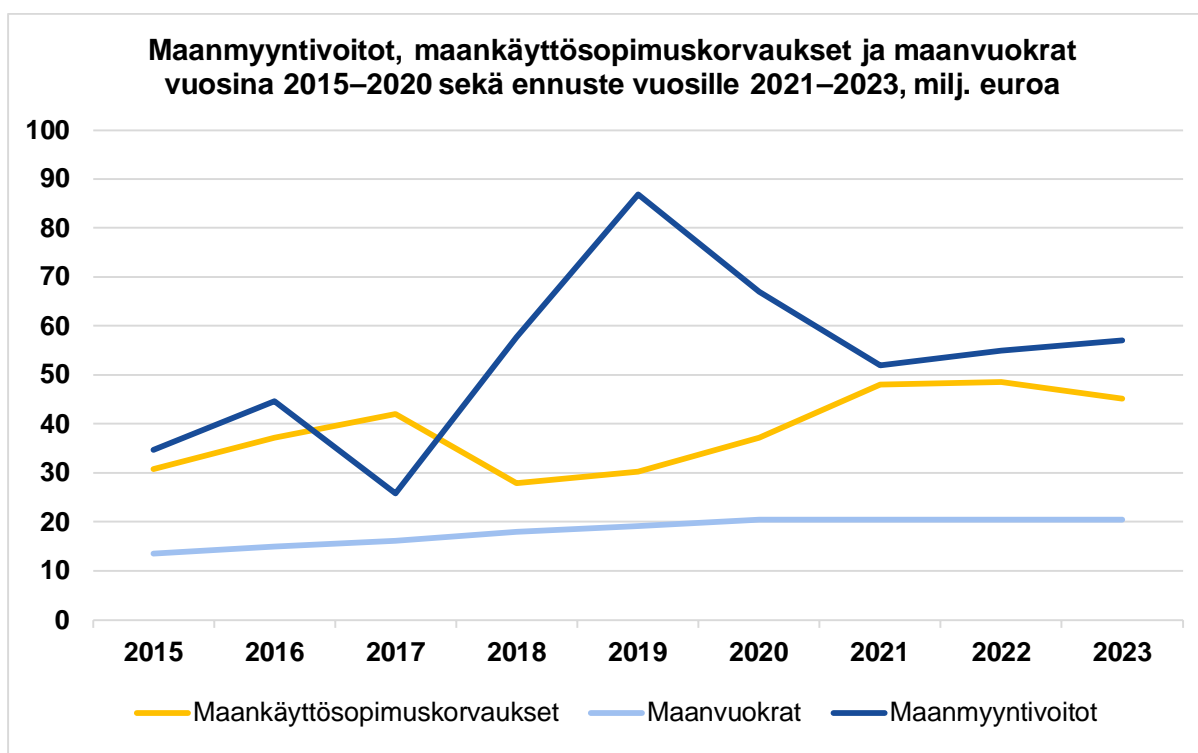
Kaupungin ja sen liikelaitosten sekä taseyksiköiden vuoden 2020 vuosikate oli 304,4 milj. euroa. Ilman valtion vuonna 2020 maksamia koronakompensaatioita vuosikate olisi jäänyt 166 milj. euroon. Vuoden 2019 vuosikate oli 171,4 milj. euroa.

Kaupungin ja sen liikelaitosten sekä taseyksiköiden vuoden 2020 tilikauden tulos oli 129,1 milj. euroa. Ilman valtion koronakompensaatioita tulos olisi ollut -9,3 milj. euroa. Vuonna 2019 tilikauden tulos oli -7,5 milj. euroa.

Maanmyyntitulot, maankäyttösopimuskorvaukset ja maanvuokrat

Maanomistajan ja kaupungin väliset maankäyttösopimukset perustuvat maankäyttö- ja rakennuslakiin. Sopimuksella sovitaan maanomistajan osallistumisesta kaava-aluetta palvelevan yhdyskuntarakentamisen kustannuksiin. Samalla voidaan sopia esimerkiksi yleisten alueiden luovuttamisesta kaupungille. Maankäyttösopimustulot perustuvat alueiden kaavoittamisesta saata-vaan maan arvon nousuun. Sopimustulot kohdistetaan sopimusaluetta palvelevan infrastruktuurin rakentamiseen sekä sopimuksissa tarkemmin määriteltyihin kohteisiin rakentamisen toteuduttua. Maankäyttösopimuksista aiheutuvia velvoitteita kaupungilla oli vuoden 2020 tilinpäätöksen mukaan 243 milj. euroa (217 milj. euroa vuonna 2019).

Maanmyynnistä kertyi vuonna 2020 käyttötalouteen tuloja noin 67,9 milj. euroa. Vuonna 2019 maanmyynnistä saadut tulot olivat noin 90,7 milj. euroa. Maankäyttösopimuskorvauksia kertyi 37,2 milj. euroa (30,2 milj. euroa vuonna 2019). Ulkoiset maanvuokratulot olivat 20,4 milj. euroa vuonna 2020 (19,2 milj. euroa vuonna 2019).

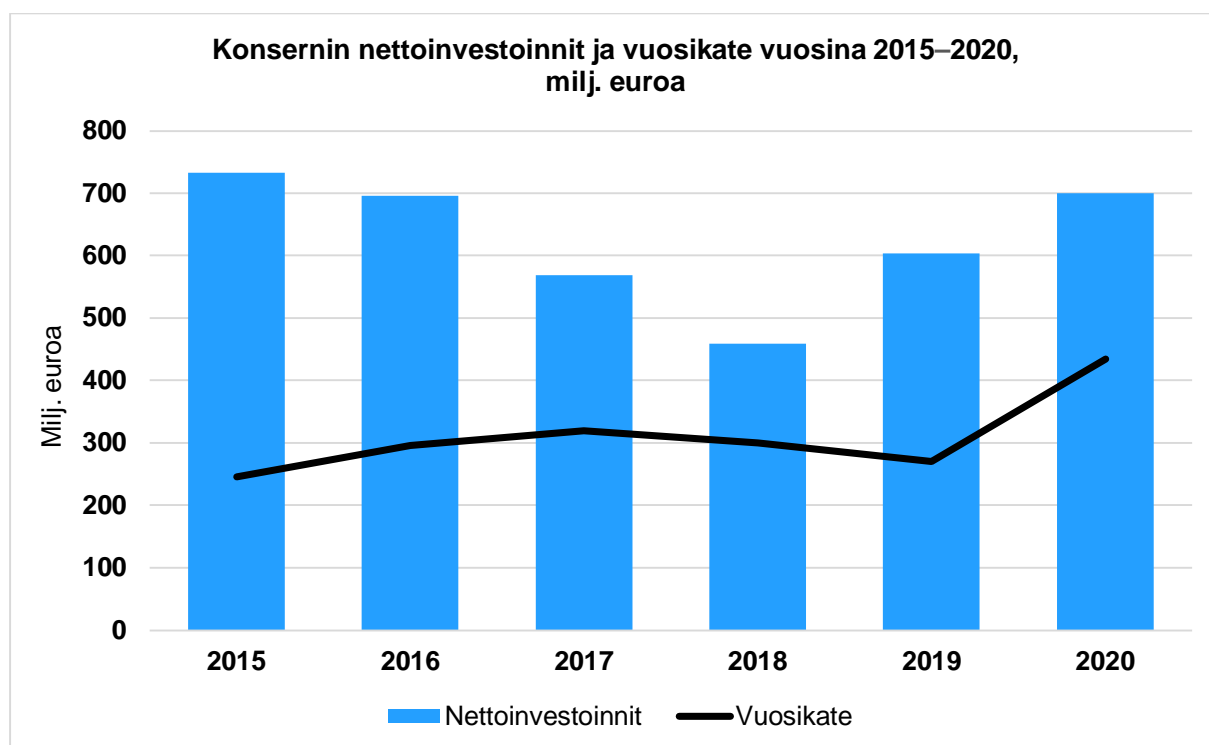

Lähde: Tekninen ja ympäristömi 4/2021

3.2 KAUPUNGIN JA KONSERNIN INVESTOINNIT JA LAINAKANNAN KEHITYS

Kaupungin ja konsernin investoinnit sekä konsernin vuosikate ja tulos

Bruttoinvestointeja Espoo-konsernissa toteutettiin yhteensä 784,6 milj. eurolla vuonna 2020. Konsernin nettoinvestoinnit, joista on vähennetty saadut rahoitusosuudet, olivat 699,7 milj. euroa. Espoo-konsernin tulos oli 104,0 milj. euroa vuonna 2020, kun se vuonna 2019 oli ollut -53,4 milj. euroa. Konsernin vuosikate nousi 435 milj. euroon vuonna 2020. Konsernin vuosikate oli 270 milj. euroa vuonna 2019.

Lähde: Konsernihallinnon rahoitus- ja talousyksikkö 3/2021

Konserniyhteisöistä eniten investointeja toteuttivat

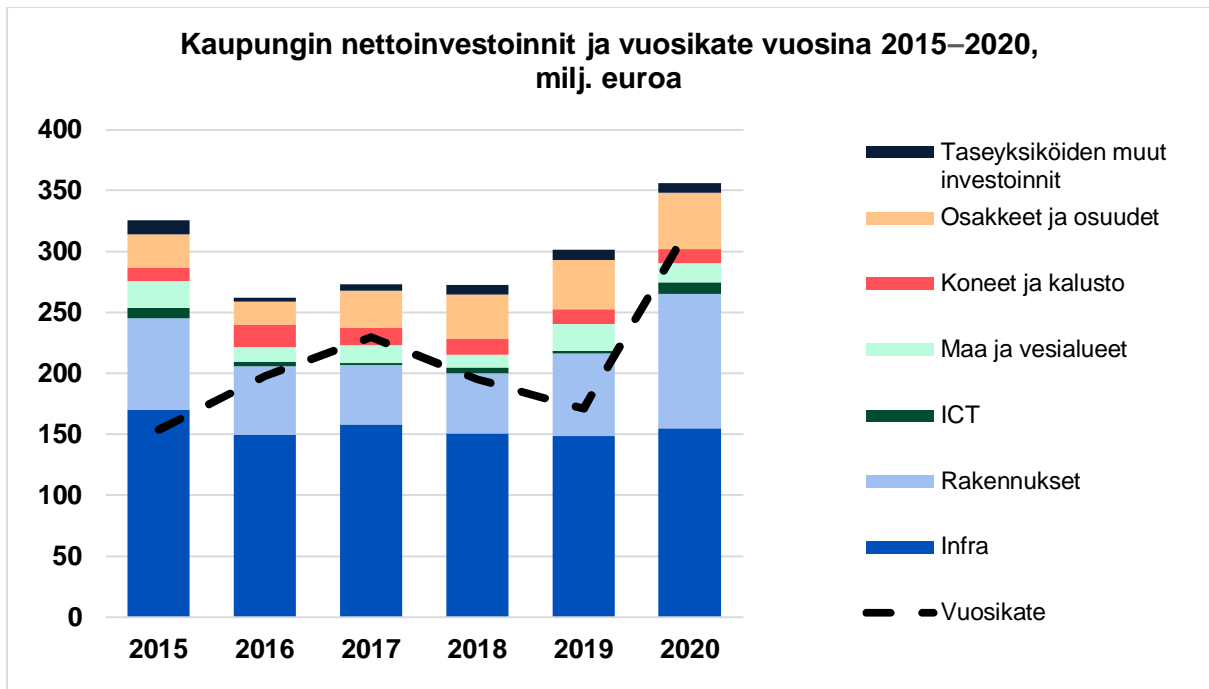
- ❖ Länsimetro Oy 166 milj. euroa valtionavustusosuus vähennettynä,
- ❖ Espoon Asunnot Oy 84 milj. euroa ja
- ❖ KOy Espoon Koulu- ja päiväkotitilat 22 milj. euroa.

Kuntayhtymistä eniten investointeja toteuttivat HSY ja HUS,

- ❖ HSY:n investoinneista Espoon osuus oli 65 milj. euroa ja
- ❖ HUS:in investoinneista Espoon osuus oli 44 milj. euroa.

Espoo-konsernin investoinneista rahoitettiin vuonna 2020 tulorahoituksella 62,1 prosenttia, kun vuonna 2019 tulorahoituksella rahoitettiin 44,8 prosenttia.

Kaupungin ja sen liikelaitosten sekä taseyksiköiden osuus bruttoinvestoinneista oli 424,5 milj. euroa. Rahoitusosuudet vähennettynä nettoinvestoinnit olivat 342,2 milj. euroa. Kasvua edellisvuodesta oli 48 milj. euroa. Kaupungin ja sen liikelaitosten sekä taseyksiköiden investointien tulorahoitusaste vuonna 2020 oli 89,0 prosenttia, kun vuonna 2019 luku oli 58,3 prosenttia.

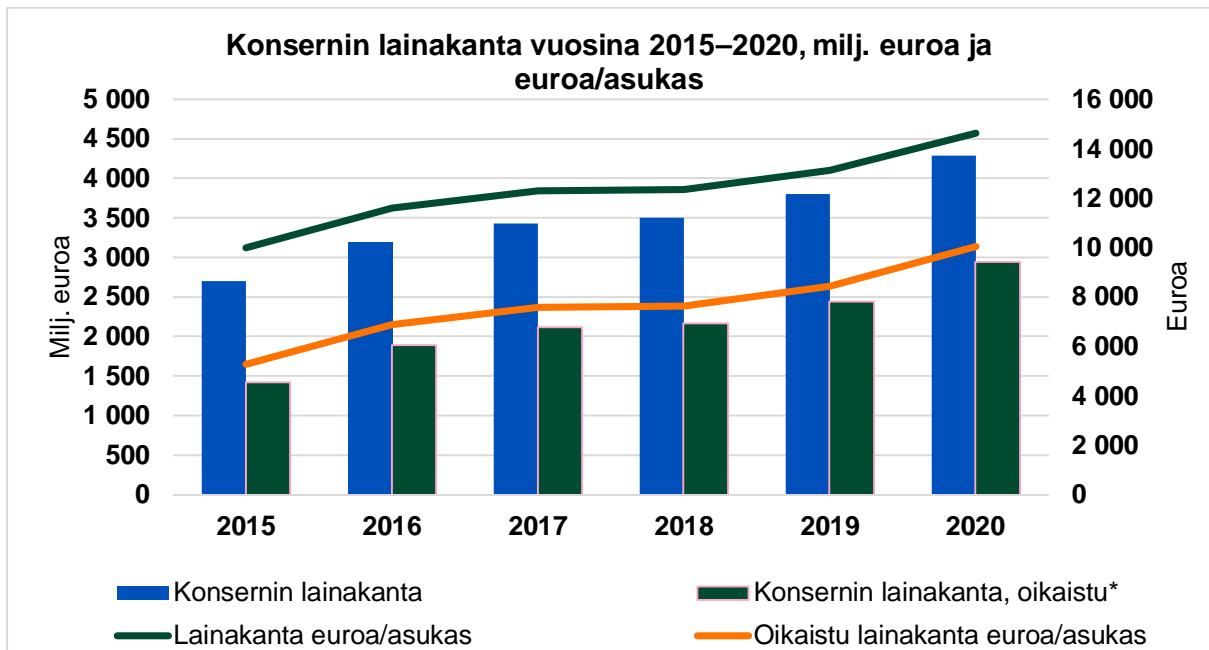
Lähde: Konsernihallinnon rahoitus- ja talousyksikkö 3/2021

Kaupungin ja konsernin lainakannan kehitys

Kaupungin ja sen liikelaitosten sekä taseyksiköiden lainakanta oli 1 241 milj. euroa vuoden 2020 lopussa. Lainakanta euroa/asukas oli 4 235 euroa. Lainakanta tarkasteltuna ilman konsernitilin saldoa ja muita lyhytaikaisia velkaeriä oli 1 111 milj. euroa.

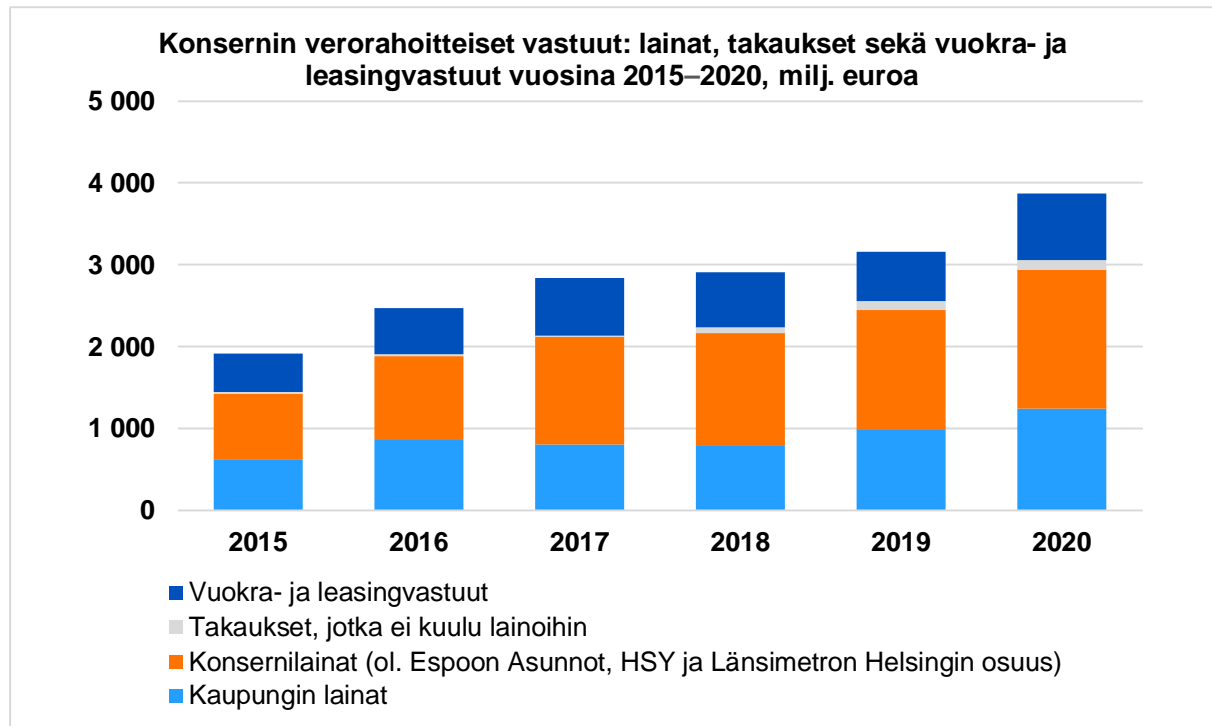
Koko Espoo-konsernin lainakanta oli vuoden 2020 lopussa 4 286 milj. euroa ja kasvua vuodesta 2019 oli 483 milj. euroa. Konsernin lainakanta asukasta kohden oli 14 632 euroa.

Konsernin verorahoitteinen oikaistu lainakanta vähennettynä Espoon Asunnot Oy:n ja HSY-kuntayhtymän lainoilla sekä Länsimetron Helsingin osuudella oli 2 886 milj. euroa. Oikaistu lainakanta oli 9 851 euroa asukasta kohden.

Lähde: Konsernihallinnon rahoitus- ja talousyksikkö 3/2021

Seuraavassa kaaviossa on tarkasteltu Espoo-konsernin verorahoitteisia vastuuta sisältäen lainat, takaukset sekä vuokra- ja leasingvastuut, jotka olivat kokonaisuudessaan 3,8 miljardia euroa vuoden 2020 lopussa.

Lähde: Konsernihallinnon rahoitus- ja talousyksikkö 3/2021

Espoo ja kriisikuntamenettelyn raja-arvot

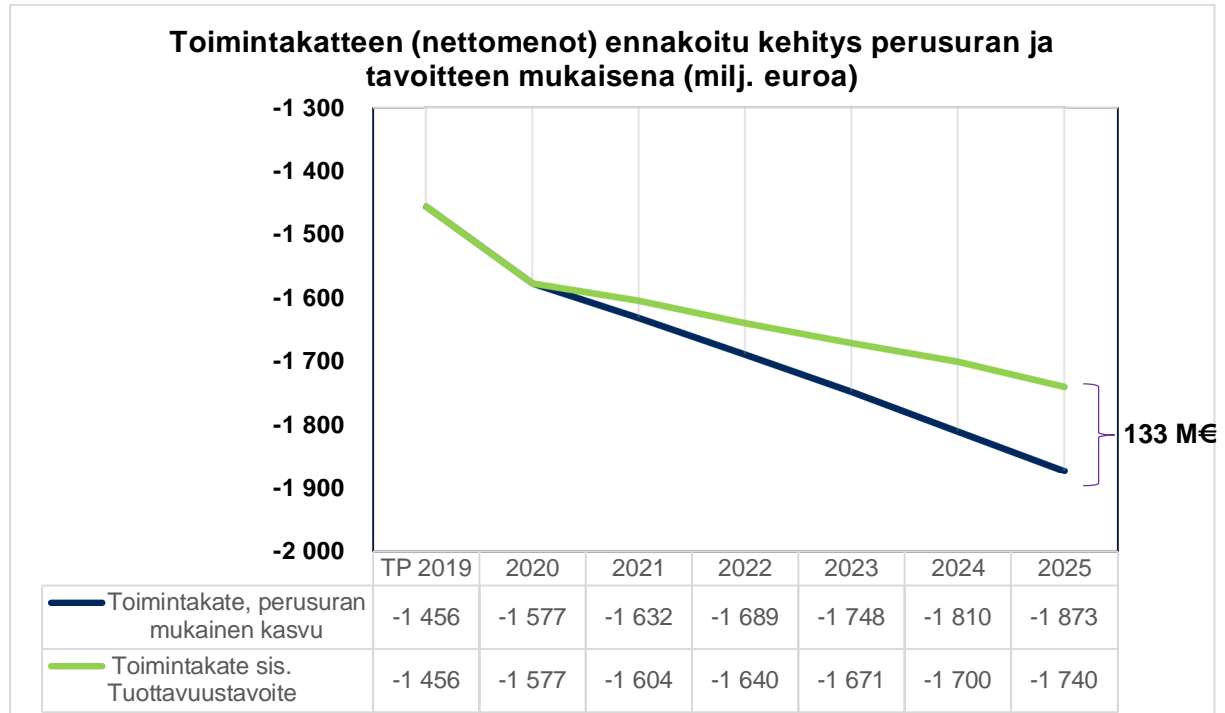
Espoon konserni täytti vuoden 2020 lopussa kuntalain 118 §:n mukaisesta erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelystä eli kriisikuntamenettelystä kaksi kriteeriä:

- asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien Suomen kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla ja
- kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 prosenttia.

Taloussuunnitelmakaudella 2021–2023 Espoo-konsernin lainakanta kasvaa mittavan investointiohjelman myötä edelleen ja lainakannan arvioidaan nousevan noin 5,3 miljardiin euroon vuonna 2024. Vuoden 2021 talousarviossa on ennakoitu, että lainakanta kääntyy laskuun vuonna 2025.

Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus- ja sopeutusohjelman hyväksyminen

Valtuusto hyväksyi 19.10.2020 Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus- ja sopeutusohjelman vuosille 2021–2025. Ohjelman tavoitteena on hidastaa suunnitelmallisesti käyttötalouden kasvua 147 milj. euroa perusuraan nähden vuoden 2025 loppuun mennessä ohjelman linjauksia ja toimenpiteitä toteuttaen. Tämä edellyttää toimintakatteen kasvun hillitsemistä 133 milj. eurolla seuraavan viiden vuoden aikana sekä kiinteistöverotuottojen kasvattamista 14 milj. eurolla.

Lähde: Konsernihallinnon rahoitus- ja talousyksikkö 2021

Investointitasoa on tavoitteena laskea 10 prosentilla hankkeiden toteutustapaa, laajuutta ja kustannuksia tarkastamalla. Palvelujen ja prosessien kustannusvaikuttavuutta tullaan kehittämään suunnitelmallisesti. Ohjelmassa asetetut 34 linjausta ohjaavat kaupungin toiminnan ja talouden suunnittelua, johtamista ja resurssointia ja päätöksenteon valmistelua aina vuoteen 2025 saakka. Tulosityksiköille on vastuutettu toimenpiteet ja niiden euromääräiset tavoitteet. Syksyllä 2022 tullaan tarkastelemaan ohjelman toteutusta ja vaikutusta käyttömenojen sekä investointien kehitykseen. Ohjelmakauden aikana tullaan tarkastelemaan myös rahastojen käyttöä.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Vuoden 2020 kaupungin tulos ja vuosikate toteutuivat merkittävästi talousarviossa arvioitua parempina johtuen valtion maksamista kertaluontoisista koronakompensaatioista sekä vuoden 2019 verotulojen poikkeuksellisista siirtymistä vuodelle 2020. Kaupunki sai verorahoitusta eli vero- ja valtionosuustuottoja yhteensä 1 810 milj. euroa, mikä oli 14,5 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019. Ilman valtion vuonna 2020 maksamia kertaluontoisia koronatukia Espoon verotulot olisivat olleet noin 36 milj. euroa pienemmät ja valtionosuudet 101 milj. euroa pienemmät.

Valtuustokauden tavoite konsernin lainakannan (pois lukien Espoon Asunnot ja HSY) kääntämisestä laskuun valtuustokauden lopulla ei toteutunut. Kaupunkikonsernin velkojen ja vastuiden määrä on edelleen jatkanut kasvuaan vuonna 2020. Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman tavoitteena on hidastaa käyttötalouden kasvua sekä laskea kaupungin investointitasoa 10 prosentilla.

Espoon taloudellista toimintaympäristöä rajoittavat lähivuosien hidas talouskasvu ja konsernin kasvava velkataakka sekä investointipaineet. Lisäksi Espoo antaa vuosittain verotulontasausta muille kunnille. Tasauksen määrä on arviolta 168 milj. euroa vuonna 2021. Samanaikaisesti kasvavan kaupungin on kehitettävä palveluntarjontaansa vastaamaan muun muassa työllisyysaasteisiin, monikulttuuristumiseen ja väestön ikääntymiseen sekä yhteiskunnan digitalisaatioon. Näiden lisäksi koronaviruspandemian aiheuttaman hoito-, opetus- ja hyvinvointivelan purkaminen kasvattavat lähivuosina voimakkaasti kaupungin menoja ja vaativat palvelutuotannon resursseja.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Taloudellisesti kestävä Espoo – tuottavuus- ja sopeutusohjelman toteuttaminen on välttämätöntä kaupungin ja konsernin talouden tasapainon saavuttamiseksi. Kaupungin johdon ja henkilöstön sekä luottamushenkilöiden tulee määrätietoisesti jatkaa tasapainottamis- ja tuottavuustoimenpiteiden toteuttamista.

Koronapandemian vaikutukset kaupungin talouteen ja palveluihin tulee esittää talousraportoinnin yhteydessä valtuustolle.

3.3 SIJOITUSRAHASTOT

Kaupungin sijoitusrahastoista suurin on Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto, jonka tarkoituksena on varmistaa kaupungin peruspalveluinvestointien ja maanhankinnan rahoitusta pitkällä aikavälillä. Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahastosta on talousarvion mukaisesti budjetoitu rahaston purkua 15 milj. euroa vuosittain seuraavalle kolmi-vuotiskaudelle. Kaupungilla oli vuoteen 2018 asti myös Peruspalvelujen kehittämisrahasto, jota purettiin vuosittain valtuuston päätöksillä peruspalveluinvestointien rahoittamiseen. Rahastot perustettiin, kun kaupunki myi osuuksia Espoon Sähkö Oy:stä vuosina 2002 ja 2006. Muut keskushallinnon hoidossa olevat sijoitusrahastot ovat Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto, Vahinkorahasto sekä Investointirahasto. Lisäksi kaupungilla on kaupungin päivittäisten rahavarojen hallinnoimiseksi Maksuvalmiusrahasto.

Kuntalain mukaan valtuusto päättää kaupungin sijoitustoiminnan perusteista. Valtuusto on antanut hallintosäännössä yleisohjeet kaupungin varojen sijoittamisesta. Rahastoille on valtuustossa hyväksytty säännöt ja käyttötarkoitukset. Kaupunginhallitus päättää pidemmän aikavälin sijoitusperiaatteista, kaupunginjohtaja vuosittaisesta sijoitussuunnitelmasta ja rahoitusjohtaja sijoitustoiminnan toimeenpanoon liittyvistä asioista. Kaupunki noudattaa YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteita ja sitoutuu sijoitustoiminnassaan edistämään ja toteuttamaan vastuullista sijoitustoimintaa.

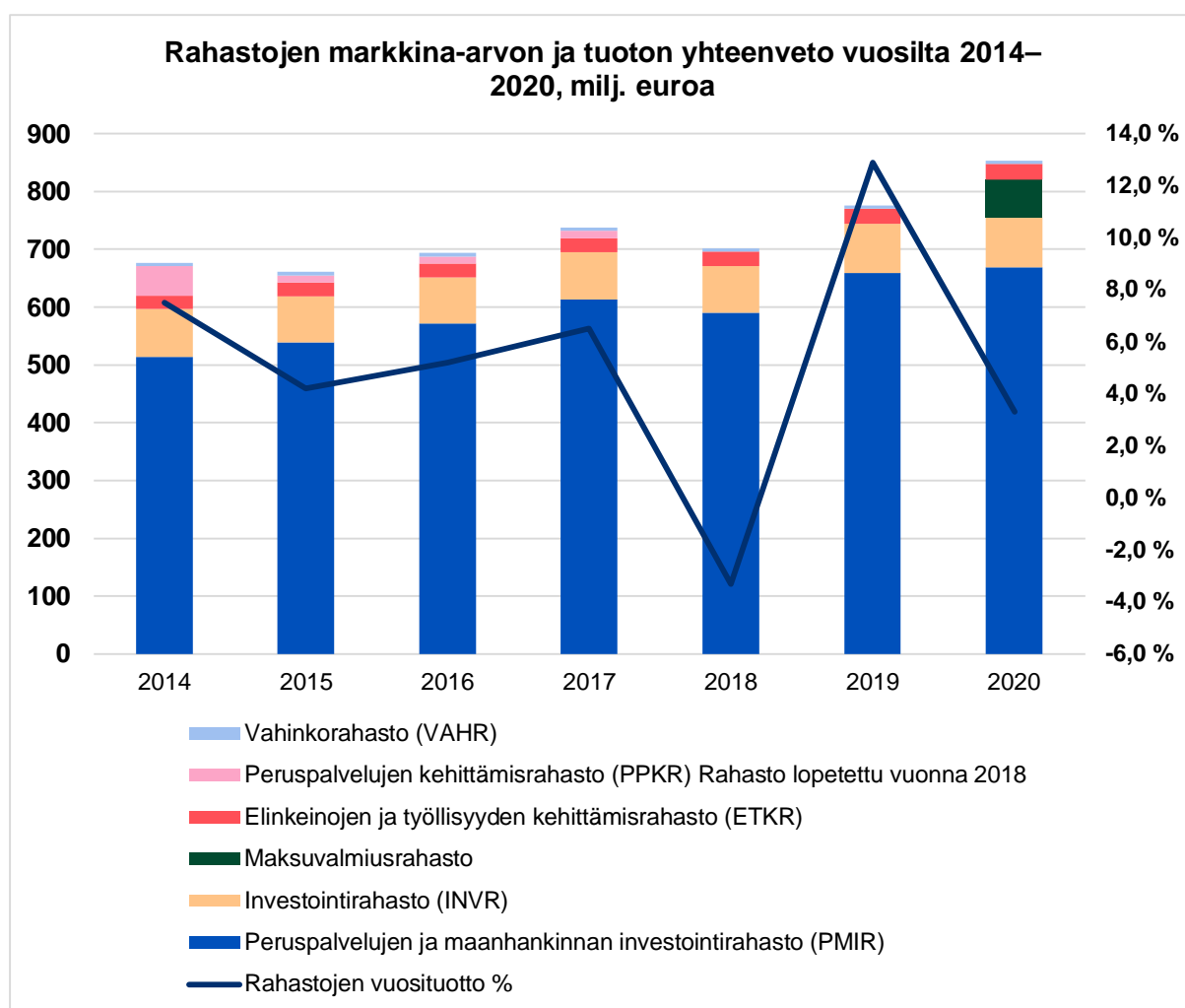
Koronapandemian aiheuttama epävarmuus vaikutti markkinoihin voimakkaasti keväällä 2020. Markkinat toipuivat kuitenkin nopeasti keskuspankkien rahapoliittisen elvytyksen ja valtioiden finanssipoliittisen elvytyksen myötä. Espoossa koronapandemian aiheuttaman kriisin vaikutuksia rahastoihin seurattiin ja arvioitiin vuoden 2020 aikana, mutta sijoituksiin ei tehty merkittäviä muutoksia. Rahastojen raportointia ja seurantaa on parannettu vuoden 2020 aikana mm. hankkimalla uusi sijoitusten seurantajärjestelmä, rakentamalla malli vaihtoehtoisten sijoitusten raportointiin sekä parannettu malleja sijoitusten riskiskenaarioiden mallintamiseen.

Espoon sijoitusrahastojen markkina-arvo vuoden 2020 lopussa oli 853,7 milj. euroa ja tuotto oli 3,32 prosenttia vuoden 2020 alusta. Espoon sijoitusrahastot ovat kuntasektorilla poikkeuksellisen suuria, minkä vuoksi niiden kehitystä on verrattu pääasiassa eläkerahastojen kehitykseen. Eläkevarojen tuotto vuonna 2020 oli Työeläkevakuuttajat TELA:n mukaan nimellisesti 4,8 prosenttia ja reaalisesti 4,6 prosenttia.

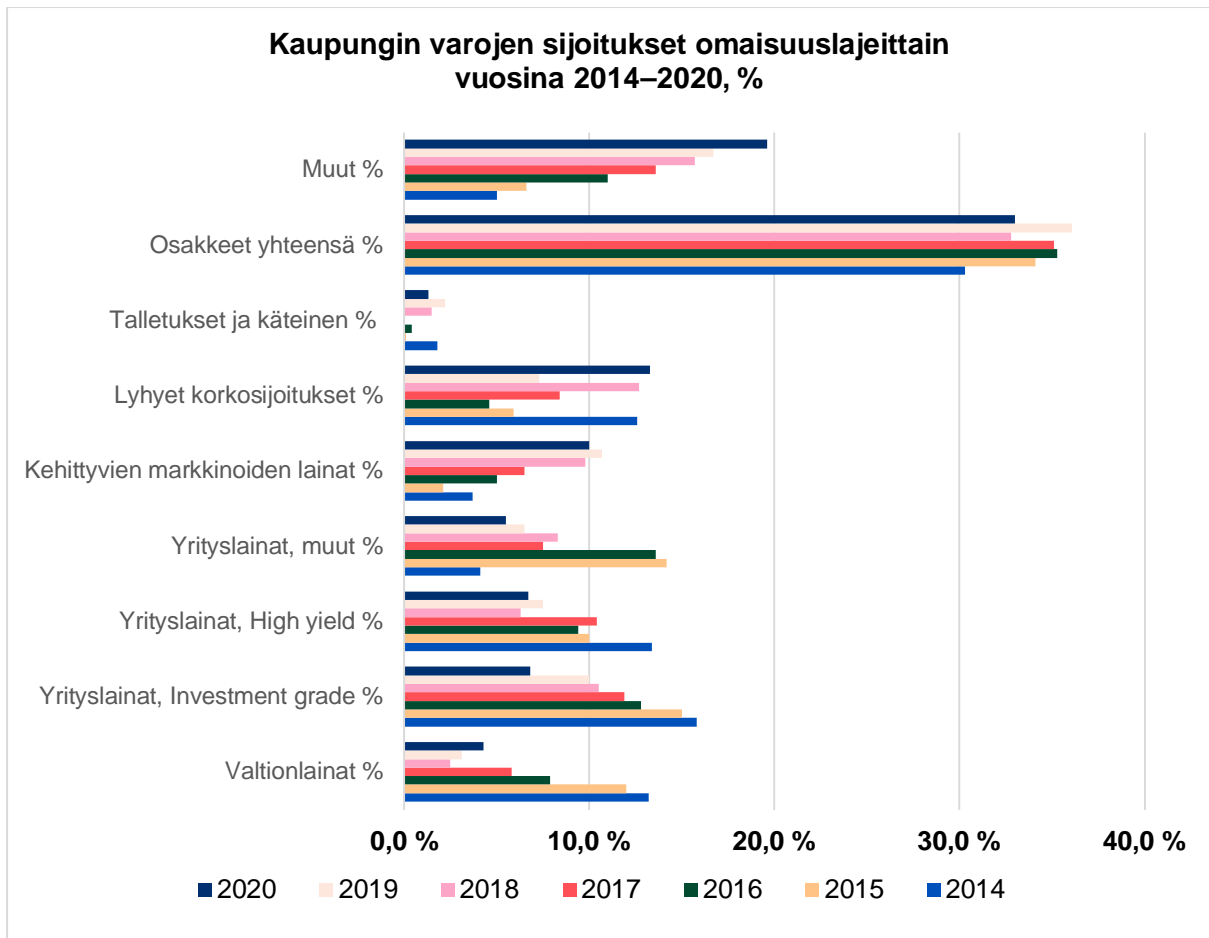
Rahastojen sijoitukset 31.12.2020 markkina-arvo

Rahasto	Sijoitusten arvo, €	Tuotto vuoden alusta, €	Tuotto vuoden alusta, %
Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto (PMIR)	668 841 244	26 907 382	4,17
Investointirahasto (INVR)	86 414 590	595 073	0,69
Maksuvalmiusrahasto	65 150 568	152 584	0,28
Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämistärahasto (ETKR)	27 280 721	10 888	0,02
Vahinkorahasto (VAHR)	5 968 491	32 462	0,6
YHTEENSÄ	853 655 614	27 698 388	3,32

Lähde: Espoon kaupungin sijoitusrahastojen kuukausiraportti 31.12.2020

Lähde: Tasehallintaraportit 2014–2019 sekä Kuukausiraportti 31.12.2020

Lähde: Tasehallintaraportit 2014–2019 sekä Kuukausiraportti 31.12.2020

Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahastoon on rahastoitu vuonna 2006 energiayhtiön myynnistä saadut tulot ja sen alkupääoma oli 363,9 milj. euroa. Rahaston tarkoituksena on varmistaa kaupungin peruspalveluinvestointien ja maanhankinnan rahoitusta pitkällä aikavälillä. Rahaston tuotot tulee käyttää investointien ja maanhankinnan rahoitukseen. Rahaston lähtökohtana on pääoman reaaliarvon säilyttäminen. Rahaston varat olivat vuoden 2020 lopussa sijoitettuina rahamarkkinasijoituksiin (5,1 prosenttia), joukkovelkakirjalainoihin (34,5 prosenttia), osakkeisiin (42,7 prosenttia) ja vaihtoehtoisin sijoituksiin (17,6 prosenttia). Rahaston vuosituotto viiden viime vuoden aikana on ollut 5,15 prosenttia. Rahaston tuotoista purettiin talousarvion mukaisesti 15 milj. euroa vuonna 2020.

Investointirahaston tarkoituksena on turvata kaupungin kehittämisen edellyttämä maanhankinta sekä kaupunkirakenteen kehittämisestä aiheutuvien kynnysinvestointien toteuttaminen ja taloudellisten vaikutusten tasaaminen sekä valtuuston hyväksymän investointiohjelman ja investointien käyttöönoton toteutuminen kaupungin talouden tasapainoa vaarantamatta.

Maksuvalmiusrahasto on yksi kassanhallinnan työkalu ja sen kautta voidaan tehdä sijoituksia kassavaroista likvideettitilanteen salliessa. Hallintosäännön mukaan kassavaroja voidaan sijoittaa vain likvideihin korkoinstrumentteihin. Espoon investointitahdistista ja matalasta korkotasosta johtuen kassavaroista ei edellisinä vuosina ole tehty sijoituksia. Keväällä 2020 varauduttiin rahoituksen näkökulmasta koronavirukseen mahdollisesti aiheuttamaan talouden hidastumiseen nostamalla talousarvion mukaisesti vuoden 2020 lainannostovaltuus kokonaisuudessaan etupainotteisesti. Valtio on myös myöntänyt kunnille tukea koronaviruksen hoitoon. Kyseiset toimet ovat turvanneet kaupungin likvideetin ja nostaneet käteispuskurin määrää. Likvideetin hallinnan näkökulmasta syksyllä 2020 Espoo teki 50,0 milj. euron ja 15 milj. euron sijoitukset maksuvalmiusrahastosta lyhyen koron rahastoon.

Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahaston tarkoituksena on edistää elinkeinotoiminnan edellytyksiä ja sitä kautta työllisyyttä Espoossa. Tuottavia ja taloudellisesti terveitä hankkeita voidaan tukea joko erimuotoisina sijoituksina tai lainanantona siten, että kilpailutilanne ei vääristy ja rahaston pääoma voidaan turvata. Rahasto omistaa kiinteistöjä sekä maa- ja vesialueita ja osa on sijoitettu sijoitusrahastoihin. Rahaston oma pääoma vuoden 2020 lopussa oli yhteensä 53,7 milj. euroa, josta rahastoihin oli sijoitettu 27,3 milj. euroa.

Vahinkorahaston tarkoituksena on kattaa kaupungin takausvastuun perusteella maksettavat suoritukset, kaupungin tai sen tytäryhteisön omaisuutta tai kaupungin tai sen tytäryhteisön vastuulla olevaa omaisuutta kohdanneet merkittävät vahingot sekä muut merkittävät vahingot, joista kaupunki on vastuussa siltä osin kuin kaupungin vakuutukset eivät niitä kata tai kun vahingon määrä alittaa vakuutuksen vahinkokohtaisen omavastuun. Myös kaupungin tytäryhteisöt on liitetty mukaan vahinkorahaston piiriin soveltuvin osin yhtenäisen vakuutusuojan ja vahinkokäsittelyn saavuttamiseksi. Vuonna 2020 vahinkorahastosta maksettiin korvauksia 280 886 euroa liittyen vuosina 2019 ja 2020 Karakallion ja Lintumetsän kiinteistöissä sattuneisiin tulipaloihin.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Koronapandemia vaikutti markkinoihin voimakkaasti keväällä 2020. Markkinat kuitenkin toipuivat nopeasti, ja Espoon sijoitusrahastojen salkut kääntyivät vuoden loppuun mennessä plusmerkkisiksi.

Kaupungin sijoitusrahastoilla on omat hallintosäännön mukaiset tehtävänsä ja niille on asetettu sijoitusperiaatteiden ja -suunnitelman mukaiset eri omaisuusluokkien painoja määrittelevät allokaatorajat. Erilaiset allokaatorajat määrittävät pitkälti rahastojen riskisyyden ja tuotto-profiiliin.

3.4 HENKILÖSTÖÖN LIITTYVÄT SEURANTATIEDOT SEKÄ KUNTA10-TUTKIMUS

Vuoden 2020 lopussa Espoon henkilöstömäärä oli 14 951, mikä oli 325 henkilöä enemmän kuin vuonna 2019. Henkilöstön määrä kasvoi kaikilla toimialoilla, mutta erityisesti sivistystoimessa sekä sosiaali- ja terveystoimessa. Kaupungin oman henkilöstön henkilötyövuosia kertyi 11 701, joka oli 2,1 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna.

Henkilöstötunnusluvut

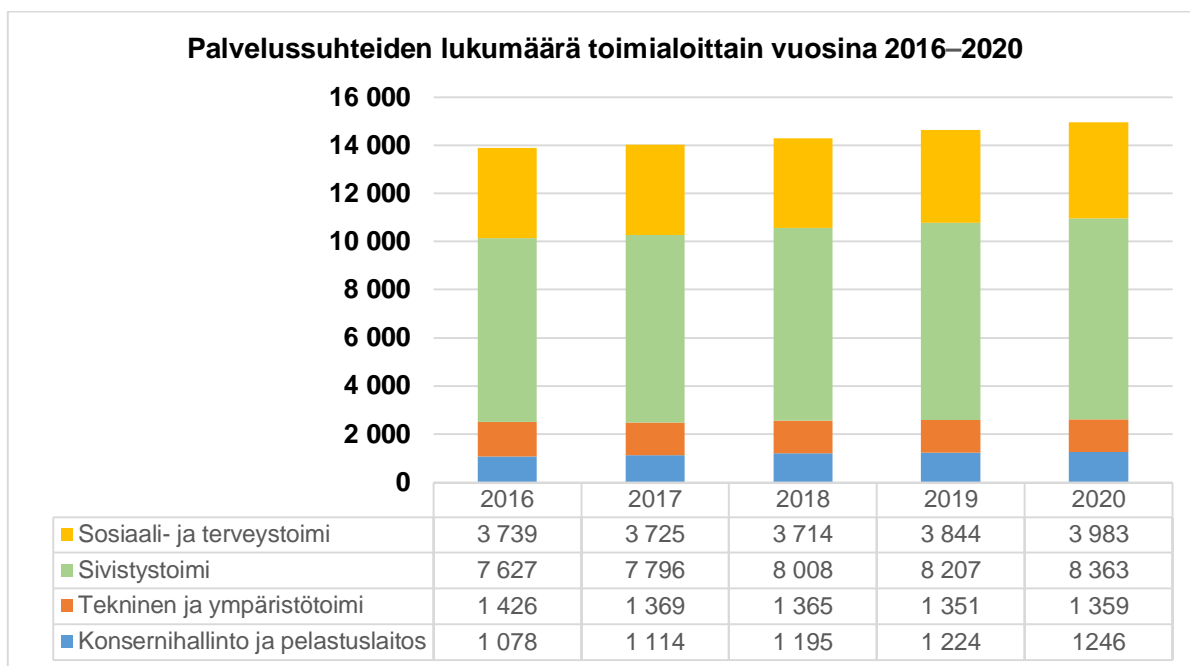
Kaupungin vakinaisen henkilöstön määrä kasvoi vuoden aikana 205:lla ja määräaikaisten määrä 120 henkilöllä. Vuonna 2020 kaupungissa oli 19,6 asukasta yhtä henkilöstöön kuuluvaa kohden. Vakinaisen henkilöstön lähtövaihtuvuus kasvoi jonkin verran, mutta maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden osuus henkilöstöstä kasvoi edelleen. Vuoden 2020 aikana eläkkeelle jäi 214 henkilöä, joista vanhuuseläkkeelle jäi 188 työntekijää.

Vakituisia työntekijöitä Espoolla oli 80,5 prosenttia henkilöstömäärästä vuonna 2020, mikä on 0,4 prosenttiyksikköä vähemmän kuin viime vuonna. Naisten osuus henkilöstöstä oli 79,5 prosenttia. Vakituisten henkilöstön keski-ikä edellisten vuosien tavoin oli 46 vuotta.

Henkilöstöstä 30,1 prosentilla oli ylempi korkeakoulututkinto, mikä oli 0,4 prosenttiyksikköä enemmän kuin edellisvuonna.

Vuokratyönä hankittujen laskennallisten henkilötyövuosien määrä oli noin 730 vuonna 2020, kun edellisvuonna määrä oli noin 900. Vuokratyövoiman käyttö väheni selvästi johtuen koronapandemian aiheuttamasta kaupungin palvelujen osittaisesta kiinnioloista keväällä ja loppuvuodesta 2020. Vuokratyön käyttö väheni erityisesti sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen palveluissa.

Seuraavassa kaaviossa on kuvattu palvelussuhteiden määrien kehitystä toimialoittain vuosina 2016–2020.

Lähde: Espoon kaupungin henkilöstöön liittyviä seurantatietoja 2020

Henkilöstökustannusten nousu oli hillittyä vuoden aikana koronapandemiasta huolimatta. Kustannukset olivat 688 miljoonaa euroa ja ne nousivat edellisestä vuodesta 2,3 prosenttia. Vuokratyövoimakustannukset olivat 29,3 miljoonaa euroa ja ne laskivat edellisvuodesta 15,6 prosenttia. Seure Henkilöstöpalvelut Oy:n osuus vuokratyövoiman käytöstä oli 82,5 prosenttia.

Kaupungin palvelujen ostot olivat yhteensä 918 miljoonaa euroa vuonna 2020, kasvua edellisvuoteen oli 4,2 prosenttia. Ostettujen palvelujen hintoihin sisältyy palveluntuottajien henkilöstökulujen lisäksi muita kuluja.

Henkilöstökustannusten ja vuokratyövoimakustannusten kehitys vuosina 2016–2020

Milj. euroa	2016	2017	2018	2019	2020
Henkilöstökustannukset	633	619	641	672	688
Vuokratyövoimakustannukset	28	28	30	35	29

Lähde: Espoon kaupungin henkilöstöön liittyviä seurantatietoja 2020

Koronapandemia vaikutti kaupungin henkilöstöön vuonna 2020. Vaikutukset näkyivät sekä toiminnallisesti että henkilöstöä kuvaavissa tunnusluvussa. Osa henkilöstöstä siirtyi etätöihin, mutta suuri osa palvelutuotannon henkilöstöstä teki normaaliin tapaan läsnätyötä myös korona-aikana. Koronapandemian aiheuttama kiire työssä ja kuormitus lisääntyivät erityisesti sosiaali- ja terveystoimen tehtävissä.

Resurssipooli

Kaupunki otti käyttöön henkilöstön resurssipoolin koronapandemian aiheuttamissa kevään poikkeusoloissa. Resurssipoolilla varmistettiin kriittisten palvelujen toiminta kohdentamalla henkilöstöä uudelleen kaupungin sisällä. Tehtävät suunnattiin henkilöille, joiden tehtävät loppuivat tai vähenivät merkittävästi poikkeusoloissa. Lähihoitajan tutkinnon suorittaneita henkilöitä siirtyi esimerkiksi sivistystoimesta sosiaali- ja terveystoimeen lähihoitajan tehtäviin. Lisäksi henkilöitä siirtyi omista tehtävistään pesulatyöntekijöiksi, viheraluehoitajiksi, ruoan jakelijoiksi ja neuvoloihin vahtimestareiksi. Resurssipooli oli avoinna maaliskuu-toukokuussa ja uudelleen joulukuussa. Noin 350 työntekijää siirtyi väliaikaisesti toisiin tehtäviin resurssipoolin kautta.

Rekrytointihaasteet avoimien vakanssien täyttämässä

Vuoden 2020 aikana avoimia vakansseja ja pitkiä määräaikaista vakansseja oli haettavana 4 042, mikä oli 670 työtehtävää enemmän kuin edellisvuonna. Keskimäärin yhtä avointa työpaikkaa haki kahdeksan hakijaa. Rekrytointihaasteet kohdistuivat samoille ammattialoille kuin aiemminkin, kuten ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen, opetukseen ja erityisopetukseen, suomenkieliseen erityisopetukseen sekä suomenkielisen varhaiskasvatuksen opettajan ja erityisopettajiin tehtäviin. Sosiaali- ja terveystoimessa haasteena oli rekrytoida lääkäreitä, sosiaalityöntekijöitä, kotihoidon lähihoitajia, psykologeja ja sairaanhoitajia.

Anonyymirekrytointi

Anonyymin rekrytoinnin laajempi pilotointi aloitettiin Espoossa syyskuun puolella välissä. Vuoden loppuun mennessä kaupungille rekrytoitiin noin 40 henkilöä anonyymillä rekrytoinnilla. Järjestelmästä poistetaan anonyymisyys sen jälkeen, kun hakijoiden joukosta on valittu haastateluun kutsuttavat. Anonyymin rekrytoinnin lähtökohtana on lisätä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta työnhakuvaiheessa. Sekä esimiesten että työnhakijoiden kokemukset olivat myönteisiä, joten esimiehet voivat halutessaan käyttää anonyymia rekrytointia myös vuonna 2021.

Kaupungin henkilöstötietojärjestelmän vaihtaminen

Kaupunki otti vuoden 2021 tammikuussa käyttöön uuden henkilöstötietojärjestelmän Sarastian, joka on hankittu kaupungin osaomistamalta in-house-yhtiöltä. Järjestelmän käyttöönotossa on esiintynyt ongelmia muun muassa palkkojen sekä palkkioiden maksussa ja lisäksi henkilötiedoissa on ollut virheitä. Huhtikuun 2021 tilanteessa ongelmia korjataan edelleen järjestelmätoimittajan kanssa.

Kunta10-tutkimus Espoossa

Kahden vuoden välein toteutettava Kunta10-tutkimus selvittää kunta-alan henkilöstön työolosuhteita ja työssä tapahtuvia muutoksia sekä työelämän vaikutuksia henkilöstön terveyteen ja hyvinvointiin. Kyselyjen avulla kartoitetaan tutkimukseen osallistuvien kuntien työntekijöiden kokemusta työelämän laadusta ja työssä tapahtuvista muutoksista. Vuoden 2020 Kunta10-kyselyyn vastasi 73 prosenttia Espoon kaupungin henkilöstöstä. Kyselyn tulosten perusteella tehtiin keskeisiä havaintoja liittyen työhön, työyhteisöön, johtamiseen ja työssä jaksamiseen.

Työntekijöiden kokema työn imu säilyi kaupungin työntekijöillä hyvällä tasolla, mutta alle 40- ja alle 30-vuotiaiden ikäryhmien tuloksissa oli hieman laskua. Uhka siitä, että työmäärä lisääntyisi yli sietokyvyn pysyi kaupunkitasoisesti tarkasteltuna ennallaan edelliseen tutkimukseen verrattuna, mutta lisääntyi 30–49-vuotiaiden ikäryhmissä. Lisäksi palautuminen työpäivän räsityksestä oli alle 30-vuotiailla huonompaa kuin muissa ikäryhmissä.

Työyhteisön toimivuuden ja sosiaalisen pääoman mittareissa säilyi kaupunkitasoisesti tarkasteltuna hyvä taso. Syrjinnästä ja työpaikkakiusaamisesta raportoi 10 prosenttia vastaajista, mikä oli sama osuus kuin vuonna 2018. Syrjintää kokeneista 26 prosenttia ja työpaikkakiusaamista kokeneista lähes puolet ilmoitti työnantajalle tapahtuneesta.

Lähijohtaminen ja päätöksenteko ylemmän johdon toiminnassa koettiin oikeudenmukaiseksi ja vastanneiden kokemus johtamisesta on tulosten perusteella kehittynyt myönteisemmäksi. Yksilökehityskeskusteluja käytiin harvemmin kaupunkitasoisesti tarkasteltuna kuin vuonna 2018, mutta käydyt keskustelut koettiin vastausten perusteella hyödyllisinä. Täydennyskoulutus arviointiin harvemmin riittäväksi verrattuna vuoteen 2018. Vaikutusmahdollisuudet muutoksiin koettiin kaupunkitasolla parempina kuin aiempina vuosina.

Vastanneista henkilöistä 68 prosenttia uskoi jaksavansa työssä eläkeikään saakka. Eläkkeelle jäämistä on harkinnut 16 prosenttia vastanneista ja näistä suurin osa on yli 60-vuotiaiden ikäryhmässä. Työnantajan vaihtoa on harkinnut 43 prosenttia vastanneista, mikä näkyy enemmän nuoremmista ikäryhmissä. Ystävilleen Espoota työnantajana suosittelisi 80 prosenttia vastanneista, mikä on kolme prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2018.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Koronapandemia on kuormittanut kaupungin henkilöstöä vuonna 2020 ja edelleen alkuvuonna 2021.

Vuonna 2020 oli käytössä resurssipooli sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön riittävän resurssoinnin turvaamiseksi koronapandemiatilanteessa.

Kaupunkitasoisesti ei ole onnistuttu muodostamaan toimivaa ja yksiselitteistä tapaa verrata oman toiminnan, vuokratyövoiman ja palvelujen ostojen kehitystä. Syyksi on esitetty muun muassa, että palvelujen ostot eivät aina ole vaihtoehtoisia omana tai vuokratyövoimana teettävälle työlle. Oman ja vuokratyövoiman käytön kehitystä seurataan toimialoittain henkilöstömäärän kehityksenä sekä euromääräisesti.

Vuoden 2021 alussa käyttöön otetun henkilöstötietojärjestelmän toimivuudessa on edelleen huhtikuussa ongelmia.

Tarkastuslautakunnan suositus

Palvelutuotannon järjestämisen kokonaiskuvan muodostamiseksi on henkilöstömäärien lisäksi tarkasteltava vuokratyövoiman käytön sekä palvelujen ostojen määrien kehitystä toiminto- ja toimialakohtaisesti.

3.5 TYÖLLISYYSTILANTEEN KEHITYS

Sitovina tulostavoitteina olleet työllisyystavoitteet eivät toteutuneet vuonna 2020. Toteutumatta jäämisiin vaikutti merkittävästi vallitseva koronapandemiatilanne. Työllisyysaste on laskenut tavoitteen vastaisesti ja työttömyysaste on samaan aikaan noussut koronapandemian seurauksena. Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten kasvu oli selvästi talousarviossa arvioitua suurempi. Lisäksi tulostavoitteiden vastaisesti nuorten ja ulkomaalaisten työttömyysasteet ovat kasvaneet koronatilanteen vaikutuksesta.

Vuoden 2021 talousarviossa on todettu, että työllisyyden kehitykseen vaikuttaa ratkaisevasti se, kuinka kansainväliset vientimarkkinat sekä kotimaisten tuotteiden ja palveluiden kysyntä saadaan elpymään koronakriisin aiheuttamasta pysähdyksestä. Tähän vaikuttavat mm. käytössä olevat koronarajoitukset. Koronapandemian vaikutukset tulevat edelleen näkymään vuoden 2021 työttömyyslukuissa.

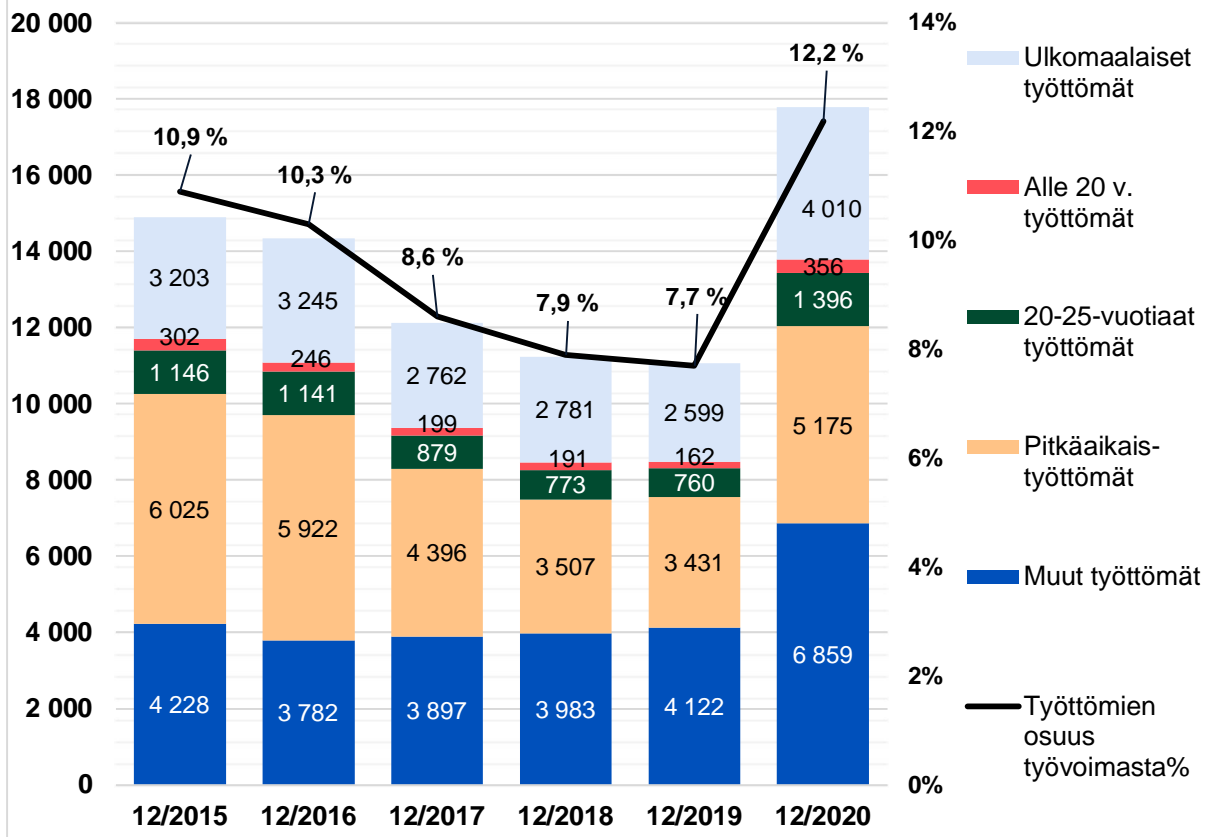
Espoossa oli 123 907 työpaikkaa vuodelta 2018 olevan tuoreimman virallisen työpaikkaluvun mukaan. Työpaikkojen määrän kehitystä voidaan arvioida Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen perusteella, jonka mukaan työpaikkojen määrä on viimeisen kolmen vuoden aikana kasvanut noin kolmen prosentin vuosivauhdilla. Suuntaa antavasti arvioitu työpaikkojen määrä vuonna 2020 oli noin 130 000. Yritystyöpaikkojen määrä oli vuoden 2020 tammi-marraskuussa noin 109 000, mikä oli noin 3 500 vuodentakaista pienempi.

Espoon työ- ja elinkeinotoimistossa oli vuoden 2020 lopussa 1 735 avointa työpaikkaa. Avoimia työpaikkoja oli 16 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Vuoden 2020 helmikuuhun asti avointen työpaikkojen määrä oli kasvanut lähes yhtäjaksoisesti yli kaksi vuotta.

Joulukuun lopussa 2020 työttömyysaste oli Espoossa 12,2 prosenttia, mikä oli 4,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuotta aiemmin. Työttömiä oli yhteensä 17 796. Lomautettuja oli vuoden 2020 lopussa 3 772, mikä oli 21 prosenttia kaikista työttömistä. Korkeasti koulutettuja työttömiä oli kolmannes kaikista Espoon työttömistä.

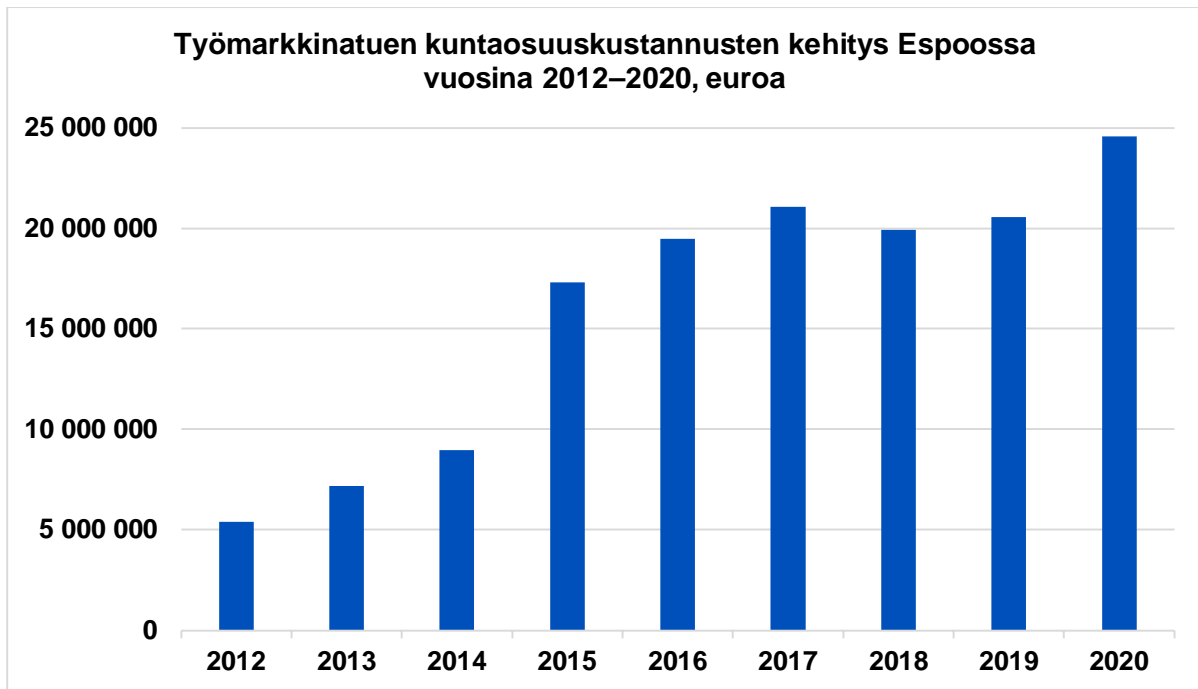
- Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä 1 752 Espoossa oli joulukuun lopussa lähes kaksinkertainen vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Seuraavan sivun kaaviossa nuoret työttömät on jaoteltu alle 20 vuotiaisiin ja 20–25 -vuotiaisiin.
- Pitkäaikaistyöttömiä (yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita) oli vuoden lopussa Espoossa 5 175. Pitkäaikaistyöttömiä oli 1 744 enemmän kuin edellisvuoden vastaavana ajankohtana.
- Ulkomaan kansalaisia oli vuoden lopussa työttömänä 4 010 ja heidän työttömyysasteensa oli 25 prosenttia. Arvioidaan, että ulkomaan kansalaisten työttömyystilanne on tilastoitua huonompi, koska huomattava osa ei ilmoittaudu työttömäksi työnhakijaksi.

Työttömien lukumäärä ja työttömyysaste joulukuun lopun tilanteessa vuosina 2015–2020

Lähde: Espoon tilastot ja tutkimukset 2021

Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannuksissa tapahtui selkeä nousu kevään ja kesän 2020 aikana koronatilanteen vuoksi. Espoon kustannukset vuonna 2020 olivat 24,6 milj. euroa ja ne ylittivät talousarviossa arvioidun 6,6 milj. eurolla. Kasvua edellisvuodesta oli 4 milj. euroa.

Lähde: Espoon tilinpäätökset 2012–2020

Työmarkkinatuki ja siihen liittyvä lapsikorotus rahoitetaan valtion varoista 300 päivältä. Työttömyysaika rahoitetaan puoliksi valtion ja työmarkkinatuen saajan kotikunnan varoista 1 000 päivään asti, minkä jälkeen työttömän henkilön kotikunnan rahoitus nousee 70 prosenttiin.

Työllisyyspalvelut

Työllisyyspalvelujen vastuualue vastaa työllisyysasioiden valmistelusta ja ohjauksesta sekä työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta, työpajatoiminnasta, palkkatukityöllistämisestä ja velvoitetyöllistämisestä kaupungille, työhönvalmennuksesta ja työnetsinnästä, työllistämisen kuntalisän maksamisesta, kuntouttavasta työtoiminnasta ja sosiaalihuoltolain mukaisesta työtoiminnasta sekä työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta.

Vuonna 2020 työllisyyspalvelujen kautta työllistyi, aloitti opinnot tai osallistui työllistymistä edistäviin palveluihin (työkokeilu, kuntouttavat työtoiminta) yli 1 000 asiakasta. Näistä yrityksiin tai muille työnantajille työllistyi noin 200 henkilöä.

Espoon työllisyyspalveluissa tarjotaan henkilökohtaista neuvontaa työhön, työnhakuun tai kouluttautumiseen. Palveluissa tarjotaan apua työnhakuun ja neuvotaan työhakemusten laatimisessa, työpaikkojen löytämisessä sekä osaamisen päivittämisessä.

Espoon ja Kauniaisten työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (TYP) auttaa yksilöllistä tukea työllistymisen tueksi tarvitsevia työttömiä. Palvelussa kartoitetaan asiakkaiden työllistymisen esteitä ja tuetaan asiakkaita moniammatillisesti sekä tarjotaan mahdollisuuksia työhön kuntoutumiseen, koulutukseen ja työhön. TYP-palvelussa työskentelee eri alojen ammattilaisia kuten TE-asiiantuntijoita, sosiaaliohjaajia, sosiaalityöntekijöitä, terveydenhoitajia, kuntoutuspsykologi tai Kelan kuntoutusneuvoja.

Kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena on kuntouttaa asiakas pääsemään työhön, koulutukseen tai työvoimapalveluihin ja parantaa asiakkaan elämänhallintaa ja toimintakykyä. Kuntouttavan

työtoiminnan asiakasmäärät ovat vaihdelleet 229:n ja 394:n asiakkaan välillä vuonna 2020. Työtoimintapäiviä toteutui eniten tammikuussa, jolloin niitä kertyi 3 905.

Työllisyysmäärärahoilla työllistetään palkkatukeen oikeutettuja espoolaisia työttömiä työnhakijoita kaupungille erilaisiin tehtäviin pääsääntöisesti kahdeksaksi kuukaudeksi.

Lakisääteinen velvoitetyöllistäminen koskee yli 57-vuotiaita (alle 60-vuotiaita), joiden ansiosidonnainen tai peruspäiväraha-kausi on päättymässä, ja työttömälle työnhakijalle tarjotaan kuuden kuukauden työntekomahdollisuutta Espoon kaupungilla.

Korko-palvelu on suunnattu yli 30-vuotiaille korkeakoulutetuille työnhakijoille, joille tarjotaan muun muassa työllistämistä edistäviä valmennuksia.

Omnian Osaamiskeskus tarjoaa koulutusta työnhakuun, suomen kieleen ja työelämätaitoihin. Palvelu on tarkoitettu yli 17-vuotiaille työttömille, espoolaisille maahanmuuttajille, joilla on oleskelulupa.

Vuonna 2020 valmisteltiin Metropolia-ammattikorkeakoulun kanssa yhteistyössä korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamiskeskus, joka aloitti toimintansa maaliskuussa 2021. Osaamiskeskuksen tavoitteena on tarjota palvelua, joka tukee osaamista vastaavaa työllistymistä.

Aktiivisten työvoimapolitiittisten palveluiden piirissä olevien henkiköiden aktiivointiaste Espoossa oli 24,4 prosenttia syyskuussa 2020, kun se vuosi sitten vastaavana ajankohtana oli 34,1 prosenttia. Aktiivointiasteen muutokseen vaikutti työttömyystilanteen kasvu, palveluissa olevien määrä oli käytännössä sama kuin vuosi sitten. Aktiivointiaste on samalla tasolla kuin muissa suurissa kaupungeissa lukuun ottamatta Tamperetta, jossa voimakas panostus kuntouttavaan työtoimintaan on nostanut aktiivointiasteen 33,1 %:iin.

Koronapandemian vaikutukset työllisyyspalveluihin

Koronapandemian rajoitustoimien aikana työnhakija-asiakkaita on palveltu puhelimitse tai sähköisesti. Työllisyys Espoon (aikaisemmin Työllisyyden palvelutorin) palvelupiste suljettiin ja neuvonta siirrettiin puhelinpalveluksi, mikä ei kuitenkaan tavoittanut asiakkaita halutulla tavalla. Ryhmätoiminnot on siirretty verkkoon, sähköisten palvelujen avulla on toteutettu esimerkiksi Korko-palvelun ryhmiä. Kuntouttavan työtoiminnan palvelut ovat olleet suljettuina ja työpajat ovat olleet kiinni. Kuntouttavaa työtoimintaa pystyttiin järjestämään digipalveluna. Etämuotoisen palvelun teemoja olivat mm. hyvinvointi, arjen hallinta, työelämätaidot ja digiosallisuus. Lisäksi tavoitteena oli ammattialaan liittyvien perustaitojen oppiminen.

Asiakkaita ei ole voitu koronatilanteen vuoksi ohjata palveluihin, ja TE-toimiston työ painottui uusien työnhakujen aloitukseen ja työttömyysturvan käsittelyyn esimerkiksi yrittäjien osalta. TE-toimisto ei pystynyt ohjaamaan asiakkaita velvoitetyöhön kevään 2020 jälkeen, ja tämän vuoksi asiakkaita on odotettavissa arviolta 40 prosenttia enemmän vuoden 2021 kuluessa.

Syksyllä 2020 käytössä oli hybridimalli osassa työtoimintapaikoista, jolloin etämuotoinen kuntouttavan työtoiminnan palvelu toimi lähipalvelun rinnalla. Joissakin työtoimintapaikoista oli ainoastaan lähipalvelua tarjolla ja asiakasmäärät olivat normaalia pienempiä johtuen turvaväleistä.

Ohjaamotalo

Ohjaamotalo on avoin kaikille alle 30-vuotialle nuorille. Ohjaamosta tarjotaan palveluja monialaisesti, esimerkiksi tietoa ja apua opiskelumahdollisuuksista ja ammatinvalinnasta, työhausta, sujuvasta arjesta ja taloudesta sekä toimeentulosta ja asumisesta. Tarjolla on yksilöohjausta eri elämäntilanteisiin sekä kohdennettua ryhmätoimintaa. Ohjaamotalosta vastaa kaupungin Nuorisopalvelut.

Ohjaamotalolla on palvelupisteet (Starttipisteet) Leppävaarassa ja Ison Omenan palvelutorin sisällä, joissa tarjotaan monialaista palvelua yhden oven takaa. Asiantuntijoita on yli 60. Espoon kaupungin ja Uudenmaan TE-toimiston lisäksi Ohjaamotalon toimijoita ovat esimerkiksi Omnia ja Diakonissalaitos.

Ohjaamotalo tarjoaa monialaisia palveluja kahdessa palvelupisteessä ja verkkopalveluina, ja näissä oli vuoden 2020 aikana yhteensä 2 034 asiointikertaa. Kävijöistä 48 prosenttia oli vieraskielisiä. 31.12.2020 espoolaisia alle 30-vuotiaita työnhakijoita oli 4 790 henkilöä. Näistä Ohjaamotalon TE-asiiantuntijoiden asiakkaina oli 680 (14,2%) monialaisen tuen tarpeessa olevaa nuorta työnhakijaa.

Ohjaamotalon tieto- ja neuvontapalveluihin pääsee ilman ajanvarausta, ja niissä on mahdollisuus nimettömyyteen. Ilman ajanvarausta tarjottavat palvelut ja tapahtumat, kuten työnhaku-keskiviikko, nuorten rekryt, asumisneuvonta ja Kelan päivystys ovat kaikille avoimia. Erikoistunutta ohjausta, kuten uraohjausta, päihde- ja mielenterveystyötä, asumisohjausta sekä talous- ja velkaneuvontaa maahanmuuttajille, tarjotaan ajanvarauksella. Lisäksi kutsutuille järjestetään aktivointipäiviä aktivointisuunnitelmien laatimiseksi pitkään työttömänä olleiden nuorten kanssa. Vuonna 2020 Ohjaamotalolle myönnettiin aktivointipäivistä kaupunginjohtajan innovaatiopalkinto.

Koronapandemia on vaikuttanut vuonna 2020 merkittävästi Ohjaamotalon toimintaan ja rajoitus- ja sulkutoimenpiteiden aikana palveluja on tarjottu asiakkaille puhelimitse ja digitaalisesti. Ohjaamotalon etsivän nuorisotyön työntekijät tapasivat ulkona oleskelevia nuoria kasvokkain myös poikkeusaikana. Jalkautuva etsivä nuorisotyö kohtasi yhteensä 6 044 nuorta. Etsivään nuorisotyöhön ohjautui vuonna 2020 yhteensä 946 nuorta.

Ohjaamotalossa laadittiin vuonna 2020 yhteensä 238 aktivointisuunnitelmaa pitkään työttömänä olleille nuorille. Töihin menneitä, koulutuksen, työkokeilun ja kuntouttavan työtoiminnan aloittaneita aktivointisuunnitelman laatineita nuoria oli 84. Heistä lähes puolet sijoittui kuntouttavaan työtoimintaan. Vuonna 2020 Ohjaamotalon vieraskielisten asiakkaiden sijoittuminen työhön oli 22,2 prosenttia.

Kesällä 2020 jalkauduttiin nuorten pariin julkisille paikoille yhteensä 20 kertaa ja kohdattiin 103 nuorta aikuista. Jalkautumisiin osallistui 41 Ohjaamotalossa työskentelevää asiantuntijaa. Tällä tavoiteltiin etenkin vieraskielisiä nuoria, jotka selvimmin jäivät etäpalvelujen tavoittamisen ulkopuolelle.

Työllisyyden kuntakokeilu tulee vuodesta 2021 alkaen vaikuttamaan myös Ohjaamotalon palveluiden toteuttamiseen. Ohjaamotalon toimijat ovat mukana nuorten työllisyyden ekosysteemi-työskentelyssä, joka tuottaa ratkaisuja työttömyysjaksojen lyhentämiseen ja työttömyyden ennaltaehkäisyyn ja sen tavoitteena on puolittaa nuorisotyöttömyys Espoossa vuoden 2022 loppuun mennessä.

Työllisyyden kuntakokeilu 1.3.2021 alkaen

Kuntien rooli työllisyydenhoidossa vahvistui merkittävästi 1.3.2021 käynnistyneen kuntien työllisyyskokeilun myötä. Espoon kaupunki valittiin mukaan hallitusohjelman mukaiseen työllisyyden kuntakokeiluun, johon osallistuu yhteensä 118 kuntaa. Tavoitteena on siirtyä kokeilusta pysyvään malliin vuonna 2023.

Maaliskuussa 2021 alkaneen Espoon työllisyyden kuntakokeilun eli Työllisyys Espoon kokonaiskohderyhmä on noin 18 500 henkilöä painottuen erityisesti nuoriin (alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat) sekä vieraskielisiin ja maahanmuuttajiin. Lisäksi kohderyhmään kuuluvat kaikki työttömät työnhakijat ja työllistymistä edistävissä palveluissa olevat työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa saavat henkilöt, joilla ei ole oikeutta ansiopäivärahaan. Vastuu näiden työttömien työnhakijoiden lakisääteisestä palvelusta siirtyi kaupungille. Kaupungin oma palveluntuotanto suunnataan uudelleen siten, että painopiste on henkilöasiakaspalvelussa sekä asiakasohjauksen ja palveluntuottajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. Suurimpana tarpeena kokeilun asiakkailta on osaamisen lisääminen. Kaupungin oma työpajatoiminta siirretään liikkeenluovutuksella Omnian tuotettavaksi.

Kokeiluun käytettävä henkilöstöresurssi on noin 150 henkilötyövuotta, joista kaupungilta 62 työntekijää ja TE-toimiston henkilöstöstä 86 työntekijää. Lisäksi resursseja on käytettävissä kaupungin toimialoilla sekä Omniassa. Kokeilun myötä saatiin 8,67 milj. euroa käyttöoikeutta ELY-keskuksen työllisyysmäärärahoihin aiempien TE-toimiston lakisääteisten tehtävien toteuttamiseen. Kaupungin kokonaismäärärahat ovat 11,9 milj. euroa. Lisäksi Omnia sai kokeiluun liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseen 1,5 milj. euroa. Työkykyohjelmasta saatiin yhdessä sosiaali- ja terveystoimen kanssa rahoitusta noin 1,0 milj. euroa, jolla saadaan työkykykoordinaattoreita sote-palveluihin. Tarkoitus on kytkeä kokeilun työllisyyspalvelut osaksi sotekeskusvalmistelua.

Työllisyyspalvelujen asiakaspalautekysely on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2021. Kokeilun tuloksellisuutta arvioidaan valtakunnallisten mittarien avulla. Lisäksi kokeilussa tullaan tekemään valtakunnallinen vaikuttavuustutkimus.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Koronapandemian rajoitustoimet lähes kaksinkertaistivat Espoon työttömien ja lomautettujen määrän keväällä 2020. Poikkeusaikana kasvanut työttömyys kohdistui erityisesti pääkaupunkiseudun nuoriin aikuisiin. Samanaikaisesti palvelut siirrettiin puhelimitse tai sähköisesti tarjottaviksi. Syksyllä 2020 palveluja tarjottiin niin kutsutulla hybridimallilla osin etänä ja osin lähipalveluina muun muassa turvavälit huomioon ottaen.

Työmarkkinatuen kuntaosuuskustannusten kasvu oli selvästi talousarviossa arvioitua suurempaa, toteutuma oli 24,6 milj. euroa. Kuntaosuuskustannukset kasvoivat 4 milj. euroa. Pitkään työttömänä olleiden matka avoimille työmarkkinoille on usein pitkä, ja osan työllistyminen on epätodennäköistä tukitoimista huolimatta. Pitkäaikaistyöttömät tarvitsevat työllisyyspalvelujen lisäksi usein myös sosiaali- ja terveyspalveluja ja toimeentulotukea.

Yhden luukun periaatteella toimivan Ohjaamotalon monialaiset palvelut tukevat nuorten hyvinvointia ja edistävät koulutukseen ja työelämään pääsyä sekä ehkäisevät nuorten syrjäytymistä. Verkkoasiointimahdollisuus monipuolisti palvelujen tarjontatapoja.

Työllisyystilanteen parantamiseksi on tiivistettävä yhteistyötä yliopistojen ja muiden oppilaitosten sekä yritysten kanssa. Koronapandemian helpottaessa työllisyyden parantamisen tulee olla keskeistä kaupungin toiminnassa. Kuntaosuuskustannukset tulee saada

pysähtymään ja edelleen laskemaan erilaisin aktivointi-, kuntoutus- ja koulutustoimenpitein. Ulkomaalaistaustaisten kotouttamistoimenpiteitä on tehostettava.

Maaliskuussa 2021 alkanut työllisyyden kuntakokeilu antaa mahdollisuuksia aktiivisten työllistämisen- ja kuntouttamistoimenpiteiden avulla vaikuttaa aiempaa voimakkaammin työttömien henkilöiden työllistymiseen ja samalla alentaa työmarkkinatuen kuntaosuuskustannuksia.

Työllisyyden kuntakokeilu mahdollistaa palveluiden paremman kohdistamisen, kun kaupungilla on kattavat tiedot ja vastuu koko kohderyhmästä. Hyötyinä nähdään esimerkiksi terveyspalvelujen tarpeen tunnistaminen ja asiakkaan nykyistä nopeampi ohjaaminen oikeaan palveluun.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Kaupungin työllisyyspalvelujen tulee kuntakokeilun mahdollistamana tarjota asiakkaille monialaisia palveluja. Työllisyyden edistämiseksi tulee hyödyntää eri asiakasryhmien tarpeiden mukaisesti kaikkia kaupungin käytettävissä olevia keinoja.

Kaupungin tulee turvata Espoon työllisyyspalvelujen resurssit suhteessa palvelujen tarpeeseen.

Työllisyysmäärärahat tulee saada aikaisempaa paremmin kohdennettua työllisyyden lisäämiseen kuntaosuuskustannusten maksamisen sijasta. Työllistämistä edistävien tehokkaiden toimenpiteiden avulla on mahdollista vähentää kuntaosuuskustannuksia.

Ison Omenan palvelutori marraskuussa 2019

Kuva: Katariina Hannukainen

4 ASUKAS- JA ASIAKASLÄHTÖISYYS KAUPUNGIN PALVELUISSA

4.1 ASUKAS- JA ASIAKASLÄHTÖISYYDEN KEHITYS VALTUUSTOKAUDELLA

Kuntalain mukaan kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Valtuuston on pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen mahdollisuuksista. Asukas- ja asiakaslähtöisyys on yksi Espoo-tarinan kolmesta arvosta ja sen merkitystä on korostettu strategian päivityksen yhteydessä. Espoo-tarinan mukaan Espoon parhaat voimavarat ovat asukkaat, yhteisöt ja yritykset.

Kuntalain mukaista asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista edistetään Espoossa esimerkiksi järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia, selvittämällä asukkaiden mielipiteitä ennen päätöksentekoa, kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa sekä tuemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden valmistelua.

Tarkastuslautakunnan valtuustokauden 2017–2021 arvioinnin yhtenä painopistealueena on ollut Espoo-tarinan mukainen asukas- ja asiakaslähtöisyys kaupungin palveluissa. Arvioinnin ulkopuolelle rajattiin lakisääteiset asukasvaikuttamisen keinot, kuten vaalit, aloiteoikeus ja valitusoikeus. Arviointia on toteutettu vuosittain arviointiohjelman mukaisesti. Vuonna 2018 asukas- ja asiakaslähtöisyyttä arvioitiin toimialoittein ja vuonna 2019 arvioinnin kohteina olivat kirjastopalvelut, kaupunkisuunnittelukeskus ja terveystalot.

Valtuustokaudella asukas- ja asiakaslähtöisyyttä on osaltaan kehitetty Osallistuva Espoo ja Hyvinvoiva Espoo -poikkihallinnollisten ohjelmien työssä. Esimerkiksi osallisuusmuotoilijat tukevat asukkaiden lähitekemistä ympäristömuotoiluhankkeissa. Syksyllä 2020 palkatun kehittämisspäällikön tehtäviin kuuluu kuntalaisten osallistumisen kehittäminen ja koordinointi sekä yhteistyö asukkaiden ja kaupungin henkilöstön kanssa. Kumppanuusfoorumi on kehitetty järjestöyhteistyön vahvistamiseksi.

Kaupunki tekee yhteistyötä eri yhdistysten ja järjestöjen kanssa ja tukee järjestöjen työtä järjestöavustuksilla.

Keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia on koronapandemian aikana toteutettu sähköisinä. Esimerkiksi kaupunkisuunnittelukeskuksessa on toteutettu kaavavalmisteluun liittyviä asukastilaisuuksia etätilaisuuksina elokuusta 2020 alkaen. Lakisääteisten asukaskuulemisten lisäksi kaupunkisuunnittelukeskuksessa on järjestetty yhteiskehittämisen paja, johon osallistui asukkaita ja asiantuntijoita. Asukkailta saatujen palautteiden mukaan etenkin lapsiperheiden vanhemmat kokevat, että kynnys osallistua etätilaisuuteen on matalampi: etätilaisuus tulee kotiin, eikä edellytä arjen ja aikataulujen uudelleenjärjestelyitä.

Esimerkiksi aikuissosiaalityössä, vammaispalveluissa sekä lastensuojelun palveluissa on koulutettuja kokemusasiantuntijoita mukana kehittämässä palveluja. Kokemusasiantuntijalta voi saada tietoa sekä käytännön tukea asioiden hoitamiseen, esimerkiksi raha-asioissa ja asumisen haasteissa.

Osallistuvassa budjetoinnissa kaupunkilaiset tekevät ehdotuksia kaupungin kehittämiseksi ja äänestävät niistä parhaat toteutettaviksi. Espoon kaupungin vuoden 2022 talousarvio-ohjeisiin on kirjattu, että tavoitteena on laajentaa osallistuvan budjetoinnin käyttöä Espoossa.

Asukkaiden mielipiteitä selvitetään erilaisin kyselyin ja asiakastytyväisyystudkimuksin. Espoo esimerkiksi osallistuu vuosittain Kaupunki- ja kuntapalvelut -tutkimukseen, jossa selvitetään kaupunkilaisten mielipiteitä kunnallisten palvelujen laadusta. Vuoden 2020 tutkimuksessa oli

mukana seitsemän kaupunkia. Vuoteen 2016 verrattuna yleinen tyytyväisyys, jota on mitattu laajalla asuinkuntaindeksillä, on kasvanut kaikissa tutkimuksessa mukana olleissa kaupungeissa. Tutkimuksen mukaan tyytyväisimpiä kunnan palveluihin ollaan Espoossa, Helsingissä ja Oulussa. Tutkimuksesta saadaan tietoa asukkaiden tyytyväisyydestä palveluihin ja kunnan toimintaan, asumisesta ja muuttoaikeista, arjen ongelmista, turvallisuudesta sekä suhtautumisesta koronaepidemian hoitamiseen ja kaupunkien toimenpiteisiin ilmastonmuutoksen ehkäisemisessä.

Kaupungin sähköisessä palautejärjestelmässä <https://easiointi.espoo.fi/eFeedback> asukkaat ja asiakkaat voivat antaa palautetta kaupungin palveluista, toiminnasta ja päätöksenteosta. Lisäksi toimialat keräävät säännöllisesti palautteita palveluistaan.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Espoo on kuluvalle valtuustokaudella kehittänyt asukas- ja asiakaslähtöisyyttä Espoo-tarinan tavoitteiden mukaisesti. Kuntalaisen osallisuuden edistäminen on osa kuntademokratian toteuttamista. Digitalisaatio, verkkopalvelut ja sosiaalinen media ovat perinteisten toimintamallien ohella edistäneet kaupunkilaisten suoraa sekä itseorganisoituvaa toimintaa oman ympäristönsä ja yhteisönsä hyväksi.

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan asukas- ja asiakaslähtöisyyden kehittämistyötä tulee edelleen määrätietoisesti jatkaa. Kehittämistyön onnistumiseksi henkilöstö on koulutettava ja sitoutettava asukas- ja asiakaslähtöiseen toimintatapaan. Asukas- ja asiakaslähtöisyyttä lisäävät esimerkiksi työpajojen, asukas- ja asiakasraatien sekä kokemusasiantuntijoiden säännöllinen käyttäminen palvelujen kehittämisessä. Digitalisaation mukanaan tuomat sähköisen osallistumisen mahdollisuudet tulee perinteisten toimintamallien rinnalla hyödyntää kaupungin palvelujen kehittämisessä ja asukkaiden ja asiakkaiden kuulemisessa sekä vuorovaikutuksessa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Asukas- ja asiakaslähtöisyyden edistämiseksi kuntalaisten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia on edelleen lisättävä. Kaikilla kaupunkilaisilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa. Espoon tulee tiedottaa aktiivisesti ja avoimesti asukas- ja asiakasosallisuusasioista.

Kaupungin tulee huolehtia henkilöstön riittävästä kouluttamisesta ja sitouttamisesta asukas- ja asiakaslähtöiseen toimintatapaan.

Kaupungin johdon ja henkilöstön sekä luottamushenkilöiden tulee toiminnassaan edistää asukas- ja asiakaslähtöisyyttä.

Asukas- ja asiakaslähtöisyyden kehittämistyössä tulee hyödyntää muiden toimijoiden hyväksi todettuja käytäntöjä.

4.2 VIESTINTÄ

Kunnan viestinnästä on säädetty kuntalaissa. Kunnan tulee antaa asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille riittävästi tietoja kunnan järjestämistä palveluista, taloudesta, valmistelussa ja päätöksenteossa olevista asioista. Kunnan on tiedotettava myös millä tavoin päätösten valmisteluun voi osallistua ja vaikuttaa. Lain perusteluihin on kirjattu, että aktiivinen, monikanavainen, riittävä, ymmärrettävä ja oikea-aikainen viestintä luo edellytyksiä kuntalaisten osallistumiselle ja vaikuttamiselle.

Espoon valtuustokauden tavoitteisiin on kirjattu, että Espoon viestintä on vuorovaikutteista ja modernia. Viestinnässä toteutetaan Espoo-tarinaa palveltaessa asiakkaita, kohdattaessa kaupunkilaisia ja jaettaessa tietoa Espoon palveluista ja toiminnasta. Asiointipalvelu on kaupungin toimintojen tärkeä viestijä. Kaupungin henkilöstön lisäksi kaupunkilaiset sekä espoolaiset yritykset ja yhteisöt viestivät Espoosta.

Digipalvelulain mukaan julkisen sektorin toimijoiden verkkosivujen ja mobiilisovellusten viestinnän tulee olla saavutettavaa. Saavutettavan verkkopalvelun toteutuksessa on huomioitava tekninen toteutus, helppokäyttöisyys sekä sisältöjen selkeys ja ymmärrettävyys. Saavutettavuuden huomiointi on asiakaslähtöisyyttä, jolloin kiinnitetään huomiota erilaisiin käyttäjiin sekä heidän moninaisiin tarpeisiinsa ja haasteisiinsa.

Kuntaliiton kuntaviestijän oppaassa on listattu kuntaviestinnän peruseriaatteita, joihin kuuluu, että viestintätyön tulee vastata kuntalaisten tiedontarpeisiin ja henkilöstö, luottamushenkilöt ja sidosryhmät tulee pitää ajan tasalla.

Painetun materiaalin korvaaminen sähköisellä on kustannustehokasta, mutta monelle kuntalaiselle painettu esite, opas tai tiedotuslehti on edelleen välttämätön.

Muista ainakin:

1. Kaikilla on oikeus tietoon ja vuorovaikutukseen.
2. Viestintä lähtee kuntalaisen tarpeista, ei organisaatiosta.
3. Henkilöstö, luottamushenkilöt ja sidosryhmät on pidettävä ajan tasalla.
4. Viestintä alkaa yhteisestä ideoinnista.
5. Viestintää on suunniteltava ja vastuut on pidettävä kirkkaina.
6. Mediaa palvellaan tasapuolisesti ja aktiivisesti.
7. Perustiedot palveluista ovat verkossa joka hetki kunnossa.
8. Sosiaalinen media on media muiden joukossa – harkitse mitä julkaiset.
9. Maine syntyy arkipäivän teoista – brändityö vahvistaa elinvoimaa.
10. Viestinnän on oltava selkeätä – erityisesti poikkeustilanteissa.

Lähde: Kuntaviestijän opas, Kuntaliitto 2016

Espoon kaupungin yhteisiä viestintäkanavia ovat esimerkiksi Espoo-lehti, Espoo.fi -verkkosivusto, sosiaalinen media, videot sekä media- ja markkinointiviestintä. Viestinnän yhdenmukaistamiseksi ja viestijöiden työn ohjaamiseksi on laadittu käytännön ohjeistuksia, kuten viestinnän käsikirja. Kaupungin viestintäverkosto on hajautettu ja viestintää toteutetaan konsernihallinnon viestintäyksikössä ja muualla konsernihallinnossa sekä toimialoilla ja konserniyhteisöissä.

Esimerkkejä kaupungin viestinnän, tiedotuksen ja markkinoinnin eri muodoista:

- Koronapandemiaan liittyvää viestintää on toteutettu yhteistyössä konsernihallinnon ja toimialojen kesken. Koronaviestinnän koordinaatioryhmä on huolehtinut rajoituksista ja suosituksista viestimisestä monikanavaisesti ja -kielisesti, pitänyt yllä viestinnän tilannekuvaa, koordinoitunut koronainfotilaisuuksien järjestelyitä sekä tehnyt viestintäyhteistyötä kumppanien, muun muassa pääkaupunkiseudun kaupunkien, kanssa.
- Konsernihallinnon viestintäyksikkö vastaa valtuuston, kaupunginhallituksen ja sen jaostojen päätösten viestinnästä.

- Kaupunki- ja matkailumarkkinointia varten konsernissa on Enter Espoo -yhtiö.
- Kulttuuripalvelut viestivät ja tiedottavat tarjolla olevista kulttuuripalveluista, ja palveluja myös markkinoidaan asiakkaille.
- Sosiaali- ja terveystoimi tiedottaa ajantasaisista palveluista, kuten koronarokotuksista.
- Teknisessä ja ympäristötoimessa isoille hankkeille on avattu omat verkkosivut.

Digitaalisten palvelujen saavutettavuus on:

- esteettömyyttä digitaalisessa maailmassa
- sen huomiointia, että mahdollisimman moni erilainen ihminen voi käyttää verkkopalveluja mahdollisimman helposti
- ihmisten erilaisuuden ja moninaisuuden huomiointia verkkopalvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa
- yhdenvertaisuuden parantamista digitaalisessa yhteiskunnassa.

Teknisellä saavutettavuudella tarkoitetaan muun muassa sitä, että verkkopalvelun lähdekoodi on virheetöntä sekä palvelu toimii hyvin erilaisilla päätelaitteilla ja avustavilla teknologioilla. Helpokäyttöisyydellä tarkoitetaan muun muassa sitä, että verkkopalvelu on helppo hahmottaa, selaustoiminnot ovat selkeät ja etsitty sivu, toiminto tai sisältö löytyy vaivattomasti. Ymmärrettävyydellä tarkoitetaan muun muassa sisällön ymmärrettävyyttä kaikille käyttäjille. Kielen käytön tulee olla selkeää ja ymmärrettävää ja tekstin tulee olla helppolukuista ja se tulee olla jäsenelty lyhyiksi kappaleiksi ja luetteloiksi sekä sisältöjä on tarjottava myös videoina, kuvina ja äänenä tekstin lisäksi.

Espoon verkkosivujen uudistusta jatketaan vuonna 2021. Oikea-aikainen viestintä on tärkeässä roolissa informoitaessa päätöksentekoon tulevista asioista ja siitä, miten asiaan voi ottaa kantaa. Verkkosivuilla viestitään suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Uusille verkkosivuille <https://beta.espoo.fi/fi> ollaan rakentamassa selkeää tapaa sen esittämiseksi, että missä vaiheessa kuntalaiset voivat osallistua ja vaikuttaa eri hankkeisiin. Verkkosivuilla palveluista tullaan kertomaan selkeää yleiskieltä käyttäen. Verkkosivujen hakukoneen hakusanoja valittaessa otetaan huomioon saavutettavuus.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Viestinnässä saavutettavuuden turvaaminen on asiakaslähtöisyyttä, jolloin kiinnitetään huomioita erilaisiin palvelujen käyttäjiin ja heidän tarpeisiinsa ja haasteisiinsa. Espoo.fi -sivuja uudistettaessa on kiinnitetty huomiota verkkosivujen hyviin hakuominaisuuksiin, jotka auttavat tarvittavien tietojen löytämisessä. Saavutettavuuden turvaaminen on tärkeää myös heidän kohdallaan, jotka eivät käytä sähköisiä palveluita. Jatkossakin tarvitaan paperisia julkaisuja ja henkilökohtaisia asiointimahdollisuuksia. Esimerkiksi kirjastojen yhteydessä olevat asiointipisteiden henkilöstö tarjoaa opastusta ja neuvontaa.

Nykyisin toimielinten pöytäkirjat ovat kaupungin verkkosivuilla nähtävillä vuodesta 2017 alkaen. Useat kaupungin päätökset, esimerkiksi päätökset suurista investointihankkeista, ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden tulee olla nähtävillä useiden vuosien ajan.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Viestinnän saavutettavuuden turvaamiseksi tulee ajantasaisten verkkosivujen lisäksi edelleen julkaista paperisia tiedotteita ja esitteitä sekä tarjota opastusta ja neuvontaa esimerkiksi palvelupisteissä ja kirjastoissa.

Toimielinten pöytäkirjojen tulee jatkossa olla kaupungin verkkopalvelussa saatavilla nykyistä pidemmältä aikaväliltä.

5 SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI

5.1 PÄÄSY TERVEYSPALVELUIHIN

Hoitotakuun mukaan kuntalaisen on saatava yhteys terveydenhuoltoon arkisin välittömästi virka-aikana. Terveydenhuollon ammattilaisen tekemä hoidon tarpeen arviointi on tehtävä viimeistään kolmantena arkipäivänä yhteydenotosta. Ei-kiireellinen hoito terveysasemilla on saatava viimeistään kolmen kuukauden kuluessa. Ei-kiireellinen hoito suun terveydenhuollossa on saatava viimeistään kuuden kuukauden kuluessa.

Koronaviruspandemian takia valtioneuvosto antoi 17.3.2020 valmiuslain perusteella asetuksen valmiuslaissa säädettyjen toimivaltuuksien käyttöönotosta. Asetuksessa säädetään kunnalle mahdollisuus poiketa terveydenhuoltolaissa säädettyjen määräaikojen noudattamisesta kiireettömän hoidon järjestämisessä.

Terveysasemien toimintaa muutettiin Espoossa asetuksen mahdollistamalla tavalla koronapandemian vuoksi. Kiireettömiä aikoja on ollut tarjolla 55 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Suun terveydenhuollossa kiireetön hoito lopetettiin keväällä 2020 valtakunnallisen suosituksen mukaisesti. Asiakkaille on tarjottu vain kiireellistä ja puolikiireellistä hoitoa.

Hoitoon pääsy terveysasemilla

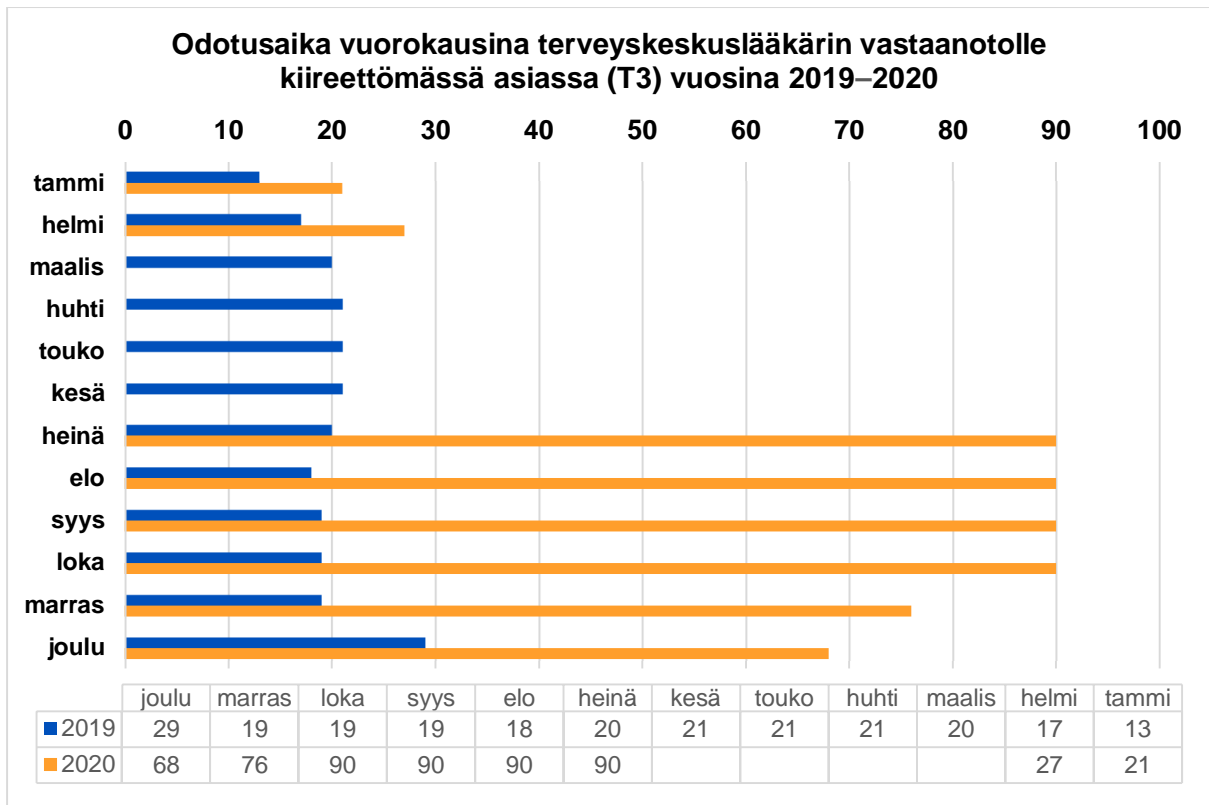
Espoossa terveysasematoiminnalle on asetettu sitovaksi tulostavoitteeksi, että asiakkaan tulee saada kiireetön tutkimusaika (T3) lääkärille 14 vuorokauden sisällä. Vuonna 2020 tavoitetta ei ole saavutettu. Ajan saaminen on vaihdellut 21–90 vuorokauden välillä. Terveysasemakohtaisesti kiireettömän hoidon saatavuus on vaihdellut 3–90 vuorokauden välillä. Kiireellisen hoidon saatavuus on toteutunut ongelmitta. Kiireetön hoito tuotetaan terveysasemilla. Kiireellinen hoito toteutetaan terveysasemien aukioloaikojen puitteissa terveysasemilla ja muina vuorokauden aikoina yhteispäivystyksessä Jorvissa.

Koronaviruspandemian vuoksi terveyspalveluissa jouduttiin tekemään toiminnallisia muutoksia ja supistamaan palvelutuotantoa. Samarian terveysasema muutettiin maaliskuussa 2020 infektioasemaksi. Henkilöstöstä merkittävä osuus siirtyi tekemään epidemiatyötä, kuten tartunnan jäljitystä ja muuta tartuntatautiasiantuntijatyötä ja osa siirtyi Espoon sairaalaan.

Terveysasematoiminnassa palvelut tuotetaan monituottajamallilla. Vuoden 2020 syyskuun tilanteessa arvioitiin oman tuotannon osuuden olevan yli 90 prosenttia ja ostopalvelujen osuuden seitsemän prosenttia. Toukokuussa 2020 otettiin Espoon keskuksen alueella käyttöön terveysasemapalvelusetelimalli, jossa kaksi palveluntuottajaa tuottaa terveysasemapalveluja kaupungin omaa tuotantoa vastaavalla mallilla. Lokakuussa 2020 otettiin käyttöön yksittäisen lääkärikäynnin palveluseteli.

Espoolaisista noin 118 000 eri henkilöä on asioinut terveysasemapalveluissa vuonna 2020. Noin 8 900 henkilöä on valinnut terveysasema-palvelusetelin.

Seuraavassa kuviossa on kuvattu hoitotakuun toteutumista terveysasematoiminnassa vuosina 2019–2020. Valtioneuvoston asetukseen perustuen hoitoon pääsyaikoja ei ole julkistettu ajalla maaliskuu–kesäkuu 2020. Vastaanottoaikojen saannissa on pysytty lain edellyttämässä määrärajoissa vallitsevasta koronatilanteesta huolimatta.

Lähde: <https://www.espoo.fi/fi->

[FI/Sosiaali ja terveystalouden/Asiakkaan ja potilaan oikeudet/Hoito ja palvelutakuu/Terveysasemat ja hammashoito/Hoitoon pääsy terveysasemilla ja hammashoito](#)

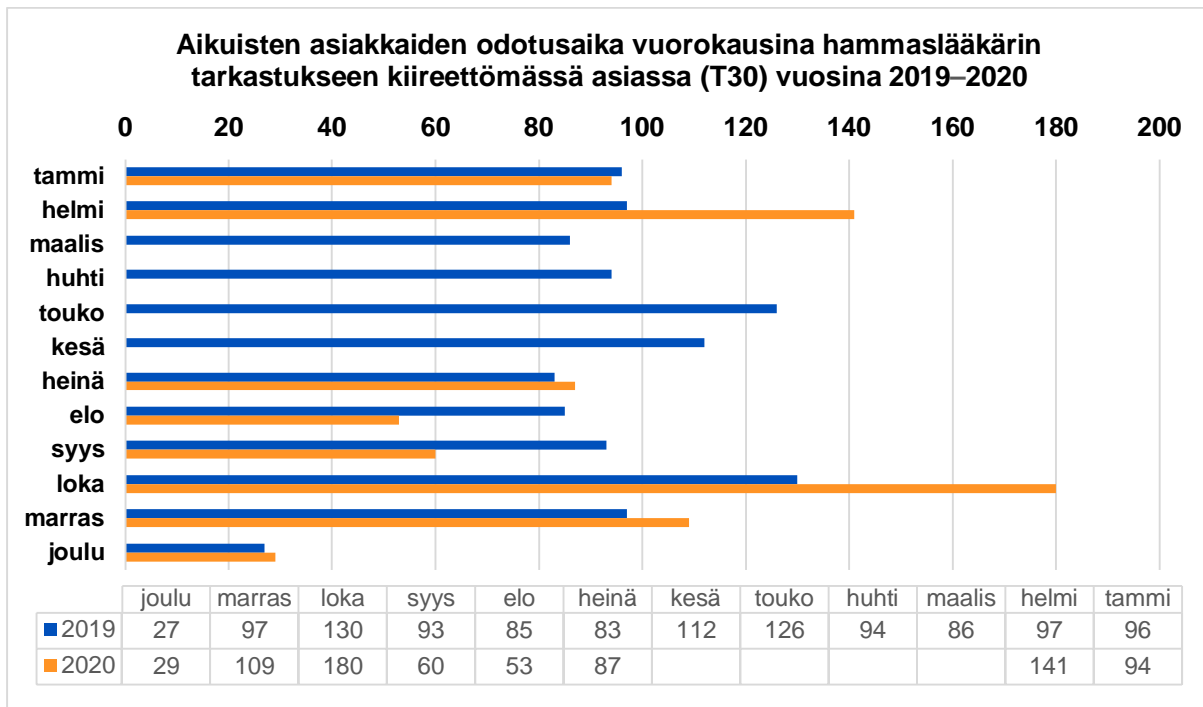
Hoitoon pääsy suun terveydenhuollossa

Suun terveydenhuollon talousarviossa on asetettu tavoitteeksi, että asiakkaan tulee saada kiireetön tutkimusaika (T30) hammaslääkärille alle 60 päivässä. Vuonna 2020 tavoite on saavutettu elokuussa ja joulukuussa. Syyskuussa odotusaika oli 60 päivää. Vuonna 2019 Espoon hammashoitoloissa kävi yli 90 000 espoolaista. Vuonna 2020 käynnit ovat vähentyneet koronapandemian vuoksi 30 prosentilla ja asiakkaiden määrä 20 prosentilla. Asiakas voi valita, missä hammashoitolassa asioi. Suun terveydenhuollon palveluihin kuuluvat terveystarkastukset, suun sairauksien tutkimus, ehkäisy ja hoito sekä arkipäivystys. Suun erikoishoito järjestetään pääkaupunkiseudun yhteistyönä Helsingissä. HUS -kuntayhtymä vastaa suusairauksien ilta-, yö- ja viikonloppupäivystyksistä.

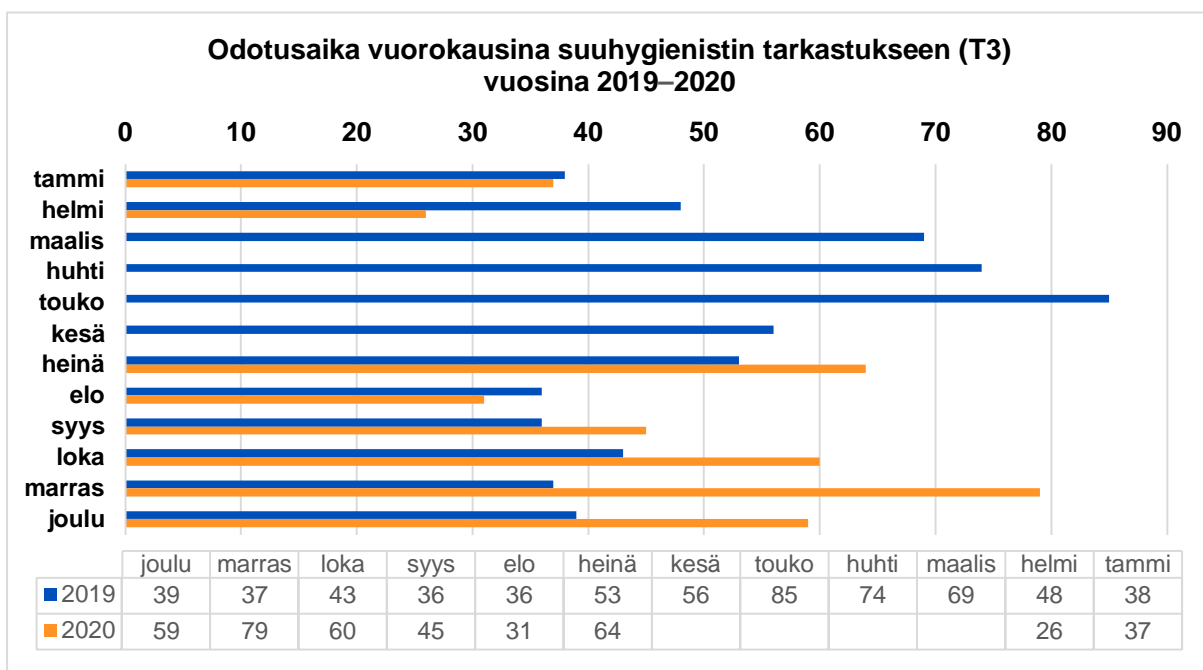
Suun terveydenhuollossa palvelut tuotetaan monituottajamallilla. Ostopalvelujen euromääräinen käyttö on laskenut 51 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Vuokratyövoiman euromääräinen kasvu on ollut yhden prosentin luokkaa edelliseen vuoteen verrattuna. Palvelusetelin käyttö suun terveydenhuollossa on aloitettu elokuussa 2020. Elo-syyskuussa 2020 palvelusetelitä on myönnetty 301 kappaletta yhteensä 144 asiakkaalle. Vajaa puolet (48 %) palvelusetelin saaneista hyödyntää saamansa palvelusetelin (palvelusetelin käyttöaste). Palveluseteli myönnetään kokonaishoitopotilaille, joiden palvelutarve on vähäinen. Syksyllä 2020 palveluseteli oli käytössä Matinkylän alueella. Alkuvuodesta 2021 palvelusetelin käyttömahdollisuus laajeni koko Espooseen, jolloin seteli voidaan myöntää noin 3 000 espoolaiselle aikuiselle.

Seuraavissa kuvioissa on kuvattu hoitotakuun toteutumista suun terveydenhuollossa vuosina 2019–2020. Valtioneuvoston asetukseen perustuen hoitoon pääsyaikoja ei ole julkistettu ajalla maaliskuu–kesäkuu 2020. Vastaanottoaikojen saannissa on pysytty lain edellyttämässä määräjaoissa koronapandemiasta huolimatta. Kiireellisessä asiassa vastaanotolle on päässyt samana

päivänä ja puolikiireellisessä asiassa viidessä viikossa. Kiireettömässä asiassa suuhygienistin vastaanotolle on päässyt kuudessa viikossa ja hammaslääkəriin 3–4 kuukaudessa. Hoitotakuutilastoon on lokakuulle 2020 kirjattu 180 päivän odotusaika hammaslääkəriin tarkastukseen kiireettömässä asiassa, joka suun terveydenhuollosta saadun selvityksen mukaan on ollut 15 asiakkaan osalta virheellinen kirjaus. Suun terveydenhuollossa ajanvarauskirjat ovat auki 13 viikkoa (90 päivää). Mikäli kiireettömiä tutkimusaikoja ei löydy tämän aikavälin sisällä, kirjautuu odotusajaksi 180 päivää. 180 päivää on tämänhetkinen hoitotakuuraja, eikä se kuvaa todellista odotusajan kestoa suun terveydenhuollossa.

Lähde: [https://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveyspalvelut/Asiakkaan_ ja_ potilaan_ oikeudet/Hoito_ ja_ palvelutakuu/Terveysasemat_ ja_ hammashuolto/Hoitoon_ paasy_ terveysasemilla_ ja_ hammash\(697\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveyspalvelut/Asiakkaan_ ja_ potilaan_ oikeudet/Hoito_ ja_ palvelutakuu/Terveysasemat_ ja_ hammashuolto/Hoitoon_ paasy_ terveysasemilla_ ja_ hammash(697))

Lähde: [https://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveyspalvelut/Asiakkaan_ ja_ potilaan_ oikeudet/Hoito_ ja_ palvelutakuu/Terveysasemat_ ja_ hammashuolto/Hoitoon_ paasy_ terveysasemilla_ ja_ hammash\(697\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ ja_ terveyspalvelut/Asiakkaan_ ja_ potilaan_ oikeudet/Hoito_ ja_ palvelutakuu/Terveysasemat_ ja_ hammashuolto/Hoitoon_ paasy_ terveysasemilla_ ja_ hammash(697))

Odotusaika aikuisten kiireettömään hoitoon, käytännössä hammastarkastukseen, vaihtelee vuosittain 3–4 kuukauden välillä. Kiireettömän hoidon aikoja on noin 20 prosenttia kaikista vastaanottoajoista. Suun terveydenhuollossa kysyntä on lisääntynyt vuosittain 8–10 prosenttia ilman, että resursseissa on tapahtunut muutoksia. Prosessien kehittämistyöllä ei ole pystytty vastaamaan täysimääräisesti kasvaneeseen kysyntään. Suun terveydenhuollon käytössä ei myöskään ole riittävästi tiloja, jotta resurssit saataisiin optimaalisesti käyttöön.

Koronapandemian aiheuttama hoitovaje

Etelä-Suomen aluehallintovirasto pyysi joulukuussa 2020 selvityksen terveysasematoiminnan puhelupalvelujen haasteista ja henkilökunnan riittämättömyydestä koronapandemian aikana. Kaupungin antamassa selvityksessä kuvattiin, kuinka takaisinsoittajajono nollattiin 24.7.2020 ja 31.7.2020. Tarkoituksena oli, että seuraavan viikon maanantaina pystyttäisiin tavoittamaan palvelulupauksen mukaisesti kaikki päivän aikana soittaneet potilaat, kun edellisen viikon soittajajono oli nollattu. Poikkeusmalli ei ratkaissut kysynnän ja tarjonnan välistä epäsuhdetta, eikä puheluita ole sen jälkeen nollattu. Koronapandemiatilanteessa henkilökunnan riittävyyden takaamiseksi on rekrytoitu kesästä 2020 alkaen määräaikaisiin työsuhteisiin 50 henkilöä tartunnan jäljitykseen ja 20 henkilöä puhelintyöhön. Koronalinjan puheluiden hoitaminen on ostettu yksityiseltä palveluntuottajalta syyskuusta lähtien.

Koronapandemian aiheuttaman kiireettömän hoidon hoitovajeen kiinni kuromiseksi terveysasematyöhön on lisätty 20 hoitajaa vuodelle 2021. Hoitovajeen kattamisessa avainasemassa on varmistaa nykytilanteessa potilaiden pääsy hoidontarpeen arvioon ja vastaanotoille. Pitkäaikaisairauksien seurantakäytien ja uusien perussairauksien havaitseminen ja hoidon aloittaminen ovat tärkeitä elementtejä hoitovajeen purkamisessa. Terveyspalvelujen antaman tiedon mukaan haasteina ovat sekä terveydenhuollon henkilöstön että tilojen riittävyys.

Suun terveydenhuollossa koronapandemian aiheuttaman hoitovajeen kattamiseen menee arviolta kolmesta viiteen vuotta. Espoossa siirrettiin keväältä 2020 noin 60 000 vastaanottoaika. Lasten ja koululaisten kutsuissa ollaan keskimäärin noin viisi kuukautta jäljessä. Resurssien on kuvattu olevan riittämättömiä sekä henkilöstön että tilojen suhteen. Suun terveydenhuollossa on yhteensä 279 vakanssia, joista varsinaiseen hoitotyöhön 254 vakanssia. Keväällä 2020 noin 50 suun terveydenhuollon ammattilaista oli sijoitettuina muihin tehtäviin. Yleisesti huolena on hammashoitajien rekrytointitilanne. Hammashoitajista on pulaa koko HUS-alueella.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Hoitoon pääsy kohtuullisessa ajassa on ollut vaikeaa terveysasemilla ja erityisesti suun terveydenhuollossa jo ennen koronapandemiaa. Koronapandemia on aiheuttanut hoitovajetta sekä terveysasemilla että suun terveydenhuollossa. Suun terveydenhuollossa hoitovajeen kattamisen arvioidaan kestävän peräti 3–5 vuotta, mikä on tarkastuslautakunnan arvion mukaan erittäin huolestuttavaa. Hoitovajeen purkamiseksi sekä terveysasemilla että suun terveydenhuollossa kaupungin keinovalikoimaan kuuluvat oman palvelutuotannon lisäksi muun muassa palveluseteli sekä ilta- ja viikonloppuaikojen lisääminen.

Tarkastuslautakunnan suositus

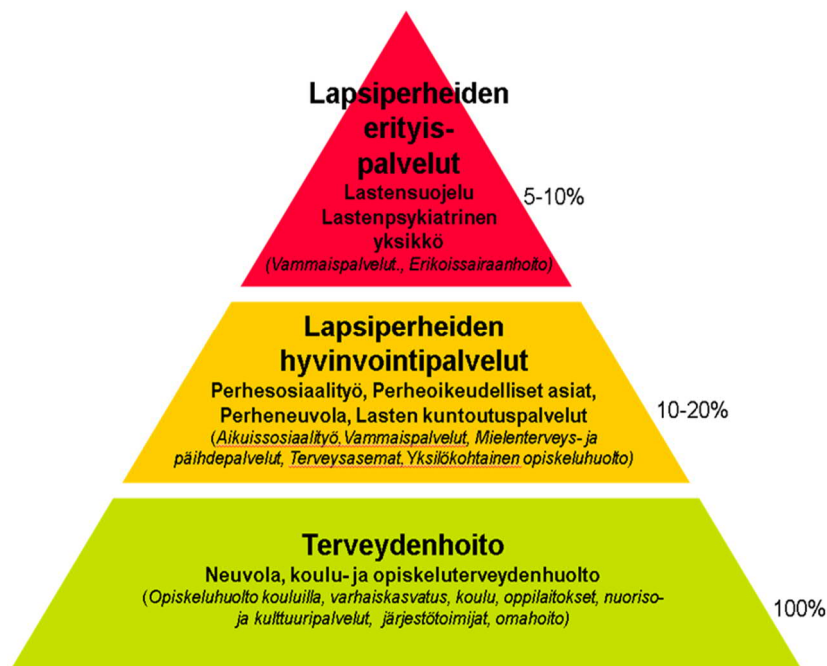
Kaupungin tulee aktiivisesti käyttää keinovalikoimaansa hoitoon pääsyn turvaamiseksi ja hoitovajeen purkamiseksi sekä terveysasemilla että suun terveydenhuollossa.

5.2 PERHE- JA SOSIAALIPALVELUJEN LAPSIPERHEIDEN PALVELUJEN KOKONAISUUS

Lapsiperheiden palvelujen palvelukokonaisuus koostuu terveydenhoidosta, lapsiperheiden hyvinvointipalveluista ja lapsiperheiden erityispalveluista. Tavoitteena on palvelurakenteen keventäminen ja painopisteen siirtäminen kevyempiin palveluihin, kuitenkin niin että myös korjaavia palveluita, kuten lastensuojelu, on saatavissa tarvetta vastaavasti.

Toiminnan kehittämisessä painopisteitä ovat palvelujen saatavuuden parantaminen lisäämällä sähköisiä palveluja ja omaehtoisuuteen perustuvan elämänhallinnan ja hyvinvoinnin tukeminen. Tavoitteena on vastata viiveettä erityistä tukea tarvitsevien asiakkaiden palvelutarpeeseen. Tarkoituksena on luoda matalan kynnyksen palveluja lähelle kuntalaisten arkea.

Seuraavassa kuviossa on esitetty perhe- ja sosiaalipalvelujen lapsiperheiden palvelujen kokonaisuus. Pyramidin kaksi alinta tasoa kuvaavat ennaltaehkäiseviä, kevyitä palveluja ja ylin taso raskaita palveluja. Terveydenhoidossa tavoitetaan 100 prosenttia alaikäisestä väestöstä perheineen. Tavoitteena on, että vain 10–20 prosenttia alaikäisestä väestöstä perheineen siirtyy lapsiperheiden hyvinvointipalvelujen piiriin ja 5–10 prosenttia edelleen lapsiperheiden erityispalveluihin. Tavoitteen toteutumiseksi palvelualueiden välillä tehdään jatkuvaa yhteistyötä.

Lähde: Perhe- ja sosiaalipalvelujen lapsiperheiden palvelujen kokonaisuuden esittelymateriaali 9.9.2020

Neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto

Terveydenhoidon palvelualue sisältää neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon. Lisäksi palvelualueella hoidetaan lasten ja nuorten ennaltaehkäisevät lääkäripalvelut. Lääkärivakansseja palvelualueella on 19, joista 17 on täytetty. Näistä kuusi on ostopalvelulääkäriä.

Kouluterveydenhuolto on ennaltaehkäisevää palvelua, joka tukee opiskelijoiden hyvinvointia, tervettä kasvua, kehitystä ja opiskelukykyä. Kouluterveydenhuollon palvelut ovat maksuttomia kaikille peruskoulun opiskelijoille. Opiskeluterveydenhuollon tehtävänä on ylläpitää ja tukea opiskelijan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia sekä auttaa opintojen sujumisessa ja valmistumisessa tulevaan ammattiin. Palvelulla yritetään lisätä opiskelijoiden elämänhallinnan

taitoja ja nostamaan esiin terveet elämäntavat myönteisenä arkielämän voimavarana. Opiskeluterveydenhuolto tarjoaa palveluja Espoon alueen lukioiden ja ammattiopistojen opiskelijoille, joiden opiskelu johtaa perustutkintoon, kestää yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta ja opiskelija on oikeutettu Kelan myöntämään opintotukeen. Opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat maksuttomia kaikille Espoossa opiskeleville kotikunnasta riippumatta.

Koronapandemian takia palvelualueen henkilöstöstä siirrettiin 40 työntekijää muihin tehtäviin vuoden 2020 aikana, mikä on vaikuttanut alentavasti palvelujen suoritettävien kehitykseen. Osan asiakkaista tarvitsemat vastaanotot ovat pidempikestoisia ja aiheuttavat siten myös enemmän kustannuksia. Palvelualueella tavoitellaan digitaalisten kontaktien osuuden kasvua. Tällä hetkellä digitaalisten palvelujen käytöstä 62 prosenttia on ajanvarausta.

Lasten kuntoutuspalvelut, perhesosiaalityö sisältäen perhetyön sekä perheneuvola ja perheoikeudellinen yksikkö

Lapsiperheiden hyvinvointipalvelujen palvelualue sisältää perhesosiaalityön, perheoikeudelliset palvelut, perheneuvolan ja lasten kuntoutuspalvelut. Palvelualueen perustehtävänä on tarjota lapsiperheille oikea-aikaista ja vaikuttavaa tukea yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Palvelut kohdentuvat perheen arjen sujumisen ja vanhemmuuden tukemiseen. Palvelualue tukee myös vanhempien erotilanteissa vuorovaikutussuhteiden ylläpidossa. Lisäksi tukea tarjotaan lapsen kehityksellisissä haasteissa. Kaikessa toiminnassa on keskiössä lapsen näkökulma.

Asiakasmäärät ja asiakastyön kontaktit ovat kasvaneet tasaisesti. Osa asiakkaista on koronapandemian takia jättänyt palvelua käyttämättä, mutta yksikön arvion mukaan merkittävää hoitovelkaa ei toistaiseksi ole syntynyt. Perheoikeudellisissa palveluissa on digitaalisia palveluja kehitetty ja otettu käyttöön merkittävässä määrin. Digitaalisten etäpalvelujen myötä on saatu lisättyä tehokkuutta ja vähennettyä peruutuksia.

Lastensuojelu ja lastenpsykiatrinen yksikkö

Lapsiperheiden erityispalvelujen palvelualue sisältää lastensuojelun sosiaalityön, lastensuojelun erityispalvelut ja lastenpsykiatrisen yksikön. Lapsiperheiden erityispalveluissa arviointi toteutetaan pääsääntöisesti omana toimintana. Palveluja on tarjolla perheille sekä kaupungin omana toimintana että ostopalveluna. Lastensuojelun laitoshoidon hankitaan pääosin ostopalveluna, mutta arviointi hoidetaan omana toimintana.

Suoritemäärien kehityksessä näkyvät paikoin kohdatut rekrytointihaasteet. Yksikkökustannuksissa on nähtävissä nousua lastensuojelun sijaishuollon kustannusten kasvun takia. Sijoitusten kustannusten kasvu on ollut merkittävää myös Helsingissä ja Vantaalla. Espoo on kilpailuttanut sijaishuollon palvelut yhdessä Helsingin ja Vantaan kanssa ja kaupungit ovat solmineet myös yhteiset palvelusopimukset.

Laitoshoidon osuus suhteessa perhehoitoon

Laitoshoidossa olevien nuorten määrän voimakas kasvu viime vuosien aikana on valtakunnallinen ilmiö. Nuorten sijoitusten taustalla näkyvät päihde- ja mielenterveysongelmat sekä väkivaltaisuus. Laitoshoidon osuus on kasvanut suhteessa perhehoitoon. Perhehoitoon rekrytoidaan jatkuvasti uusia perheitä ja sijaisperheet koulutetaan tehtävään. Mikäli sijoitettavalla nuorella on esiintynyt karkaamisia, päihde- ja mielenterveysongelmia tai väkivaltaisuutta, ei perhehoito välttämättä ole tällaisen nuoren kannalta paras mahdollinen vaihtoehto. Kodin ulkopuolelle sijoitetujen alaikäisten määrä suhteessa alaikäiseen väestöön on Espoossa kuitenkin suhteellisen pieni, 1,2 prosenttia. Helsingissä vastaava osuus on 1,8 prosenttia ja Vantaalla 2,0 prosenttia.

Perhekeskus

Perhekeskus on lapsiperheille suunnattujen palvelujen kokonaisuus, jossa kaikki terveydenhoito, lapsiperheiden hyvinvointi- ja erityispalvelut on koottu yhteen fyysiseen paikkaan. Tavoitteena on tarjota asiakkaille sujuva ja yhtenäinen palvelupolku hyvän asiakaskokemuksen varmistamiseksi. Suunnitteilla on neljä alueellista perhekeskusta vuoteen 2025 mennessä. Perhekeskukset tullaan sijoittamaan toimivien kulku- ja liikenneyhteyksien varrelle. Palvelua tuotetaan myös digitaalisena ja tarvittaessa palvelut jalkautuvat myös asiakkaiden kotiin.

Digitaalisten palvelujen määrä ja osuus lisääntyvät jatkuvasti. Tarkoituksena on saada itsepalvelujen piiriin asiakkaat, joiden tuen ja avun tarve on pieni. Asiakkaat, joille itsepalvelu ei ole riittävä, voivat saada palvelua henkilökohtaisen neuvonnan avulla. Entistä pienempi osa asiakkaista ohjataan jatkossa vastaanotolle ja vielä pienempi osa räätälöityihin, asiakaskohtaisiin palveluihin. Tarkoitus on keskittää voimavaroja eniten tukea ja apua tarvitseviin asiakkaisiin.

Koronapandemian vaikutuksia toimintaan

Terveydenhoidossa henkilöstöä on siirretty koronapandemian takia muihin tehtäviin, mikä on aiheuttanut palvelujen priorisointitarvetta. Palvelutoiminnan supistamisen seurauksena lasten 2- ja 3-vuotistarkastukset on yhdistetty 2,5-vuotistarkastuksiksi. Lisäksi 5-vuotistarkastukset on rajattu ainoastaan tarpeen mukaan toteutettaviksi. Lapsiperheiden hyvinvointipalveluissa osa asiakkaista on koronapandemian vuoksi jättänyt palvelua käyttämättä. Hyvinvointipalveluissa os-topalvelujen tarve on vähentynyt ja oman palvelutuotannon resurssit ovat riittäneet vastaamaan vähentyneeseen kysyntään.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Perhe- ja sosiaalipalvelujen lapsiperheiden palveluissa tehdään paljon hyvää yhteistyötä eri palvelualueiden välillä. Toiminnassa korostuu ennaltaehkäisevien palvelujen ensisijaisuus suhteessa raskaampiin palveluihin. Palvelurakenteen keventäminen on myös kustannuskehityksen näkökulmasta tavoiteltavaa. Palvelukokonaisuutta on kuvattu selkeästi pyramidin muodossa, jossa kevyemmät palvelut muodostavat perustan ja raskaat erityispalvelut kolmion kärjen. Koronapandemia on aiheuttanut palvelujen priorisointitarvetta, ja osa henkilöstöstä on siirretty koronan vuoksi toisiin tehtäviin. Palvelutoiminnan supistamisen seurauksena 2- ja 3-vuotistarkastukset on päätetty yhdistää 2,5-vuotistarkastuksiksi. Lisäksi 5-vuotistarkastukset on rajattu ainoastaan tarpeen mukaan toteutettaviksi.

Digitaalisten etäpalvelujen kehittämisen myötä on saatu lisättyä tehokkuutta ja esimerkiksi vähennettyä peruutuksia.

Tarkastuslautakunta esittää huolensa koronapandemian takia tehtyjen lasten ennaltaehkäisevien palvelujen, kuten vuositarkastusten, supistamisen pitkän aikavälin vaikutuksista.

Koronapandemian pitkittyessä perheiden eriarvoistumisen ja hyvinvointierojen riskit kasvavat. Riskitekijöitä ovat esimerkiksi heikko taloudellinen tilanne ja puutteet kielitaidossa.

Tarkastuslautakunnan suositus

Lasten ennaltaehkäisevien palvelujen tarjonnan riittävästä resursseista on huolehdittava.

5.3 AIKUISTEN SOSIAALIPALVELUT

Aikuisten sosiaalipalvelujen palvelualue sisältää aikuissosiaalityön, maahanmuuttajapalvelut sekä sosiaali- ja kriisipäivystyksen. Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen tehtävät sisältyvät pääsääntöisesti aikuissosiaalityöhön. Toimeentulotukihakemuskäsittelyä tehdään myös lastensuojelun erityispalvelujen jälkihuollossa ja vanhustenpalveluiden Nestorissa.

Aikuisten sosiaalipalvelujen tavoitteena on palvelurakenteen keventäminen ja painopisteen siirtäminen kevyempiin palveluihin sekä digitaalisten palvelujen tarjonnan kasvattaminen kustannusvaikuttavasti. Aikuisten sosiaalipalveluissa suoritelmäärät ovat kasvaneet tasaisesti. Yksikkökustannusten kehitys on ollut suoritelmäärien kehitykseen nähden maltillista.

Aikuissosiaalityö

Aikuissosiaalityön tavoitteena on kuntalaisten sujuva arki ja osallisuuden mahdollistaminen syrjäytymisuhan ehkäisemiseksi. Aikuissosiaalityöllä vastataan ihmisten toimeentuloa ja taloutta, asumista, toimintakykyä ja hyvinvointia, ihmissuhteita sekä osallistumista ja kuntoutumista koskeviin perustarpeisiin.

Henkilöstön saatavuus ja pysyvyys on haasteena. Pääkaupunkiseudun kaupunkien välillä ei ole havaittavissa merkittäviä eroja palkkatasossa. Henkilöstön saatavuuteen on todettu vaikuttavan sosiaalityöntekijöiden yleinen saatavuus, työpaikan sijainti ja työmatka.

Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo.

Perustoimeentulotuki

Perustoimeentulotuen päätökset on vuodesta 2017 alkaen tehnyt Kela. Espoon aikuissosiaalityössä koetaan ensimmäisten vuosien haasteiden jälkeen yhteistyön Kelan kanssa parantuneen. Kaupungin aikuissosiaalityön tukea tarvitaan edelleen yksittäisten asiakastilanteiden selvittämisessä. Perustoimeentulotuen Kelasiirto on koettu pääsääntöisesti positiivisena, sillä se on mahdollistanut keskittymisen sosiaalityön ydintehtäviin.

Ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki

Aikuissosiaalityön yksikkö vastaa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen hoitamisesta. Ehkäisevän toimeentulotuen tarkoituksena on ehkäistä syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta ja sitä myönnettäessä otetaan huomioon asiakkaan tosiasiallinen taloudellinen tilanne. Täydentävän toimeentulotuen myöntämisessä otetaan huomioon tarpeellisen suuruisina erityismenot, joita ei korvata perustoimeentulotukena.

Vuonna 2020 Espoon kaupungin käsittelemistä toimeentulotukihakemuksista 99–100 prosenttia on käsitelty lain mukaisesti seitsemän vuorokauden sisällä. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) lokakuun 2020 tietojen keruun perusteella ilmeni viiveitä Espoon toimeentulotukihakemusten käsittelyajoissa. Viidessä prosentissa hakemuksista (146 hakemusta) käsittelyaika oli ylittänyt lakisääteisen määräajan vähintään yhdellä päivällä. Etelä-Suomen Aluehallintovirasto on pyytänyt 11.1.2021 Espoota antamaan selvityksen toimeentulotuen käsittelyaikojen viivästy-miseen johtaneista syistä ja korjaavista toimenpiteistä. Sosiaali- ja terveystieteiden lautakunnan

10.2.2021 antaman selvityksen mukaan osa toimeentulotukihakemuksista jää piiloon viikoittaisessa seurannassa, koska ne on laitettu vireille organisaation sellaisissa yksiköissä, joissa ei myönnetä toimeentulotukea. Joissain tilanteissa yksiköiden välinen työnjako on aiheuttanut viivästystä. Sosiaali- ja terveystoimessa tarkistetaan havainnon perusteella tilastointi- ja seuranta-prosessit. Lisäksi selvitetään asiakastietojärjestelmän ja tilastointityökalun mahdolliset tekniset virheet.

Maahanmuuttajapalvelut

Maahanmuuttajapalvelujen yksikön tehtäviin kuuluvat Espooseen muuttavien pakolaisten vastaanotto sekä uuteen asuinmaahan ja kotikaupunkiin kotoutumisen tuki. Kotoutumista tuetaan kokonaisvaltaisesti yhteistyössä asiakkaiden, muiden viranomaisien ja järjestöjen kanssa. Keinoina ovat ohjaus, neuvonta ja perustiedon jakaminen suomalaisesta yhteiskunnasta, sosiaalipalveluista, sosiaaliturvasta, asumisesta, suomen kielen opiskelusta, terveyspalveluista sekä perheenyhdistämisestä.

Maahanmuuttajapalveluissa asiakasmäärän kasvu on tasaantunut ja vuonna 2016 saapuneiden asiakkaiden siirtymät pois asiakkuudesta ovat alkaneet. Vuoden 2020 aikana uusien asiakkaiden määrä oli kuitenkin suurempi kuin muihin palveluihin siirtyneiden asiakkaiden määrä. Maahanmuuttajapalvelujen uudet asiakkaat tulevat erityisesti perheenyhdistämisten ja maan sisäisen muuttoliikkeen seurauksena. Jälkihuollon asiakasmäärän kasvuun on vaikuttanut jälkihuollon ikärajan nosto 25 vuoteen. Lisäksi maahanmuuttajapalvelut myöntää paperittomille henkilöille kiireellistä sosiaalihuollon palvelua.

Sosiaali- ja kriisipäivystys

Sosiaali- ja kriisipäivystystä järjestetään ympärivuorokautisen kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi. Länsi-Uudenmaan sosiaali- ja kriisipäivystys palvelee Espoon lisäksi yhdeksän muun Länsi-Uudenmaan kunnan asukkaita, joiden väestöpohja on yhteensä 0,5 milj. asukasta. Tehtäviin kuuluvat tilanteet, jotka vaativat välittömiä sosiaaliviranomaisten toimenpiteitä, kuten huoli lapsesta tai perheen tilanteesta, aikuisen tai vanhuksen pärjäämisestä tai selviytymisestä kotona sekä äkillinen traumaattinen kriisitilanne, kuten läheisen kuolema. Yksikkö vastaa myös psykososiaalisesta tuesta suuronnettomuustilanteissa. Virka-ajan ulkopuoliset sosiaali- ja kriisipäivystyksen tehtävät koostuvat muun muassa lastensuojeluasioista (35 %) ja ikäihmisiin liittyvistä tehtävistä (10–15 %). Sosiaali- ja kriisipäivystyksen tilat ovat olleet Jorvissa ja satelliittipiste Lohjan sairaalassa. Lohjan sairaalan tiloista luovutaan 3.5.2021 alkaen ja yksikkö muuttaa Kiloon.

Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn yksikkö Omatila siirtyi 1.8.2020 aikuissosiaalipalvelujen palvelualueelle. Palvelu on ruuhkautunut, osittaisena syynä ovat koronan aiheuttamat tilanteet perheissä.

Asunnottomuus

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n ylläpitämän asunnottomuustilaston mukaan asunnottomien määrä vuonna 2020 oli 429, joista yksineläviä pitkäaikaisasunnottomia oli 145. Asunnottomien määrä on laskenut edellisestä vuodesta. Vuonna 2019 Espoossa oli 457 yksin elävää asunnottomia, joista pitkäaikaisasunnottomia oli 169. Riski jäädä asunnottomaksi on ollut suurempi pienituloisilla, maahanmuuttajataustaisilla sekä päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivillä henkilöillä, mutta koronapandemian myötä asiakkaiksi tulee yhä enemmän ihmisiä, joita tällaiset uhat eivät ole aiemmin koskettaneet. Koronapandemia on lisännyt niin sanottua piiloasunnottomuutta, koska yöpymismahdollisuutta sukulaisten tai tuttavien luona ei ole ollut. Asunnottomuuden keskeisin syy on kasvukeskusten korkeat vuokrat ja pula kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista.

Aikuisten sosiaalipalveluille on myönnetty 0,5 milj. euron valtionavustus seuraaville kolmelle vuodelle asunnottomuuden ennaltaehkäisyyn ja asunnottomuusjaksojen lyhentämiseen. Tavoitteena on luoda toimintamalleja, joilla pystytään vähentämään asumisen tuen kalliimpien ja raskaampien palveluiden tarvetta ja samanaikaisesti myös vähentämään asunnottomuutta.

Koronapandemian vaikutukset

Koronapandemian myötä suurin osa aikuisten sosiaalipalvelujen asiakaskontakteista siirtyi keväällä 2020 puhelinpalveluiksi. Yhteistyössä järjestöjen kanssa käynnistettiin muun muassa kasvomaskien jako vähävaraisille sekä vieraskielisten koronainfo. Etäopiskelu on aiheuttanut epätasa-arvoisuutta perheille ja nuorille. Toimeentulotukea on vuonna 2020 myönnetty muun muassa etäopiskelussa varten tarvittavia nettiyhteyksiä ja tietokoneita varten, koska kaikista opilaitoksista ei ole tuettu etäopiskelumahdollisuuksia.

Digipalveluita on hyödynnetty palvelualueella aikuissosiaalityön ja maahanmuuttajapalveluiden asiakastyössä. Tietoturvakysymykset ovat estäneet sähköisten palvelujen laajempaa käyttöä. Aikuisten sosiaalipalveluissa on huomattavan paljon asiakkaita, jotka eivät esimerkiksi kielitaidon puutteista tai tietotekniikan puuttumisesta johtuen pysty käyttämään sähköisiä palveluita.

Koronapandemian aiheuttaman hoitovajeen määrästä sosiaalityössä ei ole vielä täyttä varmuutta, koska palvelujen tarve tulee esiin osittain vasta myöhemmin lomautusten ja työttömyyden aiheuttaman tulotason laskun myötä. Lisäksi pidemmällä aikavälillä kuntalaisille muodostuu asumisen ongelmia ja vuokravelkoja sekä kriisiytyneitä elämäntilanteita. Kelan korona-ajan poikkeussäännöt ovat helpottaneet asiakkaiden tilanteita vuoden 2020 aikana.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kaupunki on tehnyt hyvää työtä aikuisten sosiaalipalveluissa. Toiminnassa korostuu ennaltaehkäisevien palvelujen ensisijaisuus suhteessa raskaampiin palveluihin. Palvelurakenteen keventäminen on myös kustannuskehityksen näkökulmasta tavoiteltavaa. Perustoimeentulotuen siirtyminen Kelan hoidettavaksi vuoden 2017 alusta on mahdollistanut keskittymisen sosiaalityön ytimeen. Siirron aiheuttamien haasteiden jälkeen yhteistyökanavat ovat kehittyneet aikuisten sosiaalipalvelujen ja Kelan välillä. Toisaalta yksittäisten asiakkaiden kohdalla sosiaalipalveluissa joudutaan edelleen tekemään perustoimeentulotukeen liittyvää selvittelytyötä. Aikuisten sosiaalipalvelujen haasteena on työntekijöiden saatavuus ja alalla pysyminen. Esihenkilöiden vaihtuvuus ja erilaiset virkavapaat tuovat epävarmuutta palvelualueen työskentelyyn työntekijöiden näkökulmasta.

Digipalveluita on hyödynnetty mahdollisuuksien mukaan. Palvelualueella on tiedostettu, että kaikki asiakkaat eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluita, mikä tulee huomioida asiointipalveluja kehitettäessä. Asiointimahdollisuuksien tulee olla monikanavaisia, jotta kaikilla on yhtäläiset mahdollisuudet saavuttaa palvelut.

Koronapandemian aiheuttama hoitovajeen ja hyvinvointivelan määrää voidaan aikuisten sosiaalipalveluissa kokonaisuutena arvioida vasta myöhemmin, koska palvelujen tarve tulee esiin osittain viiveellä esimerkiksi taloudellisen tilanteen heikkenemisen myötä.

Tarkastuslautakunnan suositus

Aikuisten sosiaalipalveluille on varattava riittävät resurssit koronapandemian aikana syntyneen hoitovajeen ja hyvinvointivelan kattamiseen. Ongelmiin on puututtava mahdollisimman nopeasti, jotta palvelujen tarve ei jää pysyväksi.

5.4 VANHUSPALVELUT

Espoo-tarinan valtuustokauden tavoitteena on ollut, että ikääntyneet asuvat turvallisesti ja toimintakykyisinä kotona ja yksinäisyyden aiheuttamien ongelmien määrä vähenee. Tarvittaessa varmistetaan sujuva pääsy palveluasumisen piiriin.

lääkäiden henkilöiden tarvitsemien kotihoidon palvelujen riittävyys ja laatu

Kotihoidon tavoitteena on mahdollistaa turvallinen asuminen kotona kotisairaanhoidon, kotipalvelua tai kotihoidon tukipalveluja tarvitseville henkilöille. Espoon kotihoito muodostuu viidestä alueellisesta kotihoidon yksiköstä, ostopalveluyksiköstä, kotikuntoutuksesta ja resurssipoolista, jonka yhteydessä toimii etäkotihoidon yksikkö. Kotihoidosta perittävä asiakasmaksu määräytyy kotihoidon tuntimäärän sekä asiakkaan maksukykyyn ja perheen koon mukaan. Kotihoidon asiakkaat saavat tarvittaessa maksuttomia hoitovälineitä ja -tarvikkeita kotiinsa. Kaupunki voi vaihtoehtoisesti myöntää asiakkaalle palvelusetelin, jolloin asiakas voi valita kotihoidon palveluntuottajan kaupungin kilpailuttamista palveluntuottajista. Asiakas maksaa suoraan valitsemalleen palveluntuottajalle omavastuusuuden eli palvelun hinnan ja palvelusetelin arvon välisen erotuksen.

Säännöllisen kotihoidon asiakkaan luona käyvien eri hoitajien määrä

Kotihoidon yhtenä sitovana tulostavoitteena on, että säännöllisen kotihoidon asiakkaan luona käyvien eri hoitajien määrä vähenee. Viiden tutuimman hoitajan käyntien tavoitteellinen osuus kolmen kuukauden aikana on 60 prosenttia. Vuonna 2020 tavoitteeseen ei päästy toteuman ollessa 58 prosenttia. Osa kotihoidon alueista on saavuttanut tavoitteen. Yksi tavoitteeseen pääsyä hankaloittava asia on, että kotihoidossa on jatkuvasti täyttämättömiä vakansseja. Alueellisessa kotihoidossa oli joulukuussa 2020 avoimia vakansseja yhteensä 27, joista pääosa lähahoitajia. Tarvittavan asiakastyön varmistamiseksi turvaudutaan myös vuokratyövoimaan. Henkilöstön pysyvyyttä tuetaan monenlaisin keinoin. Kotihoito on nimetty hankalasti rekrytoitavaksi alueeksi ja on mukana Espoon kaupungin rekrytointia tukevassa työskentelyssä.

Tavoitteena on tehdä oikeita asioita, oikeille asiakkaille ja oikein menetelmin. Seniorineuvonta ja palveluohjaus Nestori tekee asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnin asiakkuuden alussa ja kotihoito asiakkuuden myöhemmissä vaiheissa. Tarveharkinta pohjautuu monialaiseen sosiaaliin, lääketieteelliseen ja hoidolliseen arvioon. Henkilökuntaa on koulutettu asiakasarviointiin sekä käyttämään RAI-mittaria, jonka avulla saadaan tietoa asiakkaan suoriutumuksesta arkielämän eri tilanteissa kuten kotona liikkumisessa, pukeutumisessa, ruokailussa ja peseytymisessä. Tulosten perusteella voidaan arvioida asiakkaan tarvitsemien palvelujen määrä.

Kotihoidon palveluja saavien osuudet ovat Espoossa alhaisempia kuin muissa kuusikkokunnissa. Espoossa väestö on keskimäärin terveempää, jolloin myös palvelutarve on vähäisempää. Kotihoidon asiakasmäärissä on ollut ennakoitua väestön ikääntymisestä johtuvaa palvelutarpeen kasvua. Kaikki kotihoidon myöntämisen perusteet täyttävät asiakkaat pääsevät palvelun piiriin. Vuoden 2020 aikana on tehty muutamia kielteisiä päätöksiä tilanteissa, joissa on todettu, etteivät kotihoidon myöntämisen perusteet täyty. Kotihoidon lisäksi ikäihmisten tukemiseen on tarjolla esimerkiksi Seniorineuvonta Nestorin tarjoama tuki sekä avohoidon palvelujärjestelmä.

Espoon kotihoidon yksikkökustannustaso on saatu pidettyä kohtuullisella tasolla kasvavasta asiakaspaineesta ja vuokratyövoiman käyttötarpeesta huolimatta. Alueellisen kotihoidon

yksikkökustannukset ovat kokonaisuutena tarkastellen laskeneet vuodesta 2016. Yksikkökustannuksissa on havaittavissa hienoista kasvua vuonna 2020.

Kotihoidon työntekijöiden pysäköinti

Kesällä 2020 voimaantuneen tieliikennelain säännöksiin sisältyy kotihoidon pysäköintitunnusta koskevat uudet säännökset. Kaupunginhallitus hyväksyi 29.3.2021 kotihoidon pysäköintitunnuksen käyttöönoton ja myöntämisperusteet. Pysäköintitunnus oikeuttaa pysäköimään kadulla, huoltoajo sallittu -lisäkilven vaikutusalueella tai muulla kaupungin hallinnoimalla alueella liikennemerkillä osoitetusta kiellostä tai rajoituksesta huolimatta. Ajoneuvon saa pysäköidä pihakadulla muuallekin kuin merkitylle pysäköintipaikalle, jos siitä ei aiheudu huomattavaa haittaa muille. Tunnuksen myöntäminen yksityiselle toimijalle edellyttää, että hakija toimii kunnan kilpailutettuna tai palvelusetelipalveluntuottajana.

Koronapandemian vaikutukset

Palvelukeskukset sekä päivä- ja ryhmätoiminta suljettiin 16.3.2020. Palvelukeskuksia avattiin asteittain elokuun alkupuolella rajoitetuin toiminnoin. Myös päivätoiminta avautui pienemmillä ryhmäkoilla. Geriatrisen poliklinikka suljettiin 16.3.2020 ja sen toimintoja avattiin asteittain kesäkuun puolivälistä lähtien. Lyhytaikaishoitoa tarjottiin keväällä 2020 vain sitä eniten tarvitseville asiakkaille. Syksyn aikana tarjontaa on lisätty ja käyttöön saatiin 70 prosenttia lyhytaikaishoidon paikoista. Espoon sairaalan osalta osa potilaspaikeista oli kesällä suljettuina elektiivisten leikkausten vähenemisen ja henkilöstön poissaolojen vuoksi. Elektiivisillä leikkauksilla tarkoitetaan leikkauksia, jotka voidaan jättää tekemättä tai tehdä myöhemmin ilman, että siitä koituu potilaalle vaaraa. Kevään ja kesän 2020 ajaksi Seniorineuvonta Nestorissa laajennettiin palvelupuhelimen aukioloaikoja sekä rakennettiin kaupakassipalvelu ikääntyneille espoolaisille. Sairaalaan asetettiin vierailukiellot 13.3.2020 ja hoivakoteihin 15.3.2020 alkaen. Kesän aikana kiellot muuttuivat rajoituksiksi. Hygieniä- ja suojaintenkäytön ohjeistukset ovat asteittain tiukentuneet kaikissa vanhusten palvelujen toiminnoissa niin asiakaskontakteissa kuin toimistotyössä.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kotihoidossa on tehty paljon työtä palvelujen riittävyyden ja laadun parantamiseksi. Hoitajien vaihtuvuudessa ja asiakkaiden luona käyvien eri hoitajien määrässä on edelleen haasteita. Positiivista kehitystä on kuitenkin tapahtunut ja osassa alueista asetettuihin tavoitteisiin on jo päästy. Positiivista on, että erikoissairaanhoidon ja kotihoidon välinen yhteistoiminta on suunnitelmallista ja siirtyminen palvelusta toiseen on kontrolloitua.

Kotihoidon pysäköintiin on oltava saamassa helpotusta, jolloin kotihoidon työntekijöille jää enemmän aikaa hoitaa varsinaista työtään. Kaupunginhallitus hyväksyi maaliskuussa 2021 kotihoidon pysäköintitunnuksen käyttöönoton ja myöntämisperusteet.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Vanhuspalvelujen tulee jatkaa kotihoidon palvelujen laadun ja riittävyyden parantamiseksi tehtäviä kehittämistoimenpiteitä.

Asiakkaan luona käyvien eri hoitajien määrän ja hoitajien vaihtuvuuden vähentämiseksi tehtäviä toimenpiteitä tulee suunnitelmallisesti jatkaa.

Pitkäaikaishoidon järjestäminen ja valvonta

Ikääntyneiden tehostettu palveluasuminen on tarkoitettu niille espoolaisille ikääntyneille, jotka tarvitsevat ympärivuorokautisesti hoivaa ja huolenpitoa, eivätkä voi enää asua omassa kodissaan. Tehostetun palveluasumisen hoivakodissa asiakas voi asua elämänsä loppuun saakka. Espoossa on kaupungin ylläpitämiä, yksityisiä ja säätiöiden tarjoamia hoivakotipaikkoja. Asiakkaan sijoittumisessa eri palveluihin ratkaisevaa on aina asiakkaan palvelun ja hoivan tarve.

Hoivapalvelujen valvontaa ohjaavat lainsäädäntö ja valtakunnalliset valvontaohjelmat. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen valvontaohjelma vuosille 2020–2023 on ohjannut valvontaviranomaisten yhteistä suunnitelmallista sote-valvontaa.

Kunta on vastuussa palvelujen järjestämisestä ja kunnalla on velvollisuus valvoa sekä oman toimintansa että hankkimiansa palvelujen laillisuutta ja laatua. AVI:t valvovat kuntien palvelujen järjestämistä alueellaan sekä muiden julkisten ja yksityisten palveluntuottajien toimintaa. AVI voi siirtää tapauksen käsittelyn sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valviralle, joka valvoo laajoja ja periaatteellisia tapauksia.

Valvontaa tehdään omavalvontana, ennakoivana ja suunnitelmallisena valvontana sekä reaktiivisena ja tehostettuna valvontana. Ensisijainen valvonnan muoto on omavalvonta. Kaikilla palveluntuottajilla tulee olla omavalvontasuunnitelma.

Hoivakotipaikan järjestäminen määräajassa

Sosiaali- ja terveystoimen vanhusten palvelujen tulosityksikön pitkäaikaishoito järjestää sosiaali- huoltolain mukaiset ikääntyneiden ympärivuorokautiset asumis- ja laitospalvelut espoolaisille senioreille. Espoossa pitkäaikainen asuminen ja hoiva järjestetään pääsääntöisesti tehostetussa palveluasumisessa. Espoo tuottaa pitkäaikaishoidon palvelut monituottajamallilla käyttäen kunnan omaa tuotantoa, ostopalvelua sekä palveluseteliä. Pitkäaikaishoidon ostopalvelujen osuus on 80 prosenttia. Ympärivuorokautinen hoiva-asuminen järjestetään pääsääntöisesti asumispalveluna kilpailutetuissa yksityisissä hoivakodeissa tai kaupungin hoivakodeissa. Asiakaspaikkamäärä on vuonna 2019 ollut yhteensä 1 350. Vuonna 2020 hoiva-asumispaikkojen paikkatarve kasvoi noin 15 paikalla vuoteen 2019 verrattuna.

Vanhuspalvelulain myötä ikääntyneille annetaan mahdollisuus asua kotona mahdollisimman pitkään. Joissakin tapauksissa kotona asuminen ei ole asiakkaan ja omaisten näkökulmasta optimaalisin ratkaisu. Pitkäaikaishoidossa sitovaksi tavoitteeksi on asetettu, että 90 prosenttia päätöksen saaneista saa tehostetun palveluasumisen paikan kahden kuukauden kuluessa. Keskimääräinen odotusaika tehostetun palveluasumisen päätöksestä palvelun alkamiseen on vuonna 2020 vaihdellut 24–25 vuorokauden välillä. Tehostetun palveluasumisen tarpeen arviointi ja päätös palvelusta tehdään seniorineuvonta Nestorissa. Tehostetun palveluasumisen hakemuksista on vuonna 2020 tehty 10 kielteistä päätöstä, jolloin paikan saannin kriteerit eivät ole vielä täyttyneet. Näissä tapauksissa voidaan suunnitella esimerkiksi asiakkaan avopalvelujen lisäämistä. Vuonna 2020 kaikki asiakkaat saivat tehostetun palveluasumispaikan lain edellyttämässä kolmen kuukauden määräajassa. Vuoden 2020 kumulatiivisen keskiarvon mukaan asiakkaista 92,1 prosenttia sai tehostetun palveluasumispaikan kahdessa kuukaudessa. Joulukuun 2020 toteuma oli tilinpäätöksen mukaan alempi, koska kotona odottajia oli enemmän. Sairaalan koronavirusepidemian vuoksi sairaalasta pitkäaikaishoitoon siirtyvät olivat ensisijaisia paikkapäätöksen saajia ja lisäksi kotona odotettiin myös pääsyä haluttuun hoitopaikkaan.

Ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen hankinta on tehty yhteistyössä Länsi-Uudenmaan kuntien kanssa ja uusi sopimuskausi käynnistyi vuoden 2020 alussa. Uudessa toimintatavassa asiakkaiden valinnanvapaus laajentui. Lyhytaikaista tehostettua palveluasumista keskitetään kaupungin omiin yksiköihin ja lisäksi hyödynnetään myös lyhytaikaisen tehostetun

palveluasumisen palvelusetelin tarjoamia mahdollisuuksia. Tehostetun palveluasumisen laatu ja vaatimukset on kuvattu palvelukonseptissa, jota kaikki palveluntuottajat ja Espoon kaupungin omat yksiköt ovat sitoutuneet noudattamaan. Laatuvaatimukset pohjautuvat kansallisiin asetuksiin tai määräyksiin sekä sosiaali- ja terveysministeriön ohjeisiin. Palvelun laatua seurataan sekä asiakastytyväisyyskyselyllä että RAI-mittarilla. RAI (Resident Assessment Instrument) -mittarilla voidaan arvioida asukkaan hoidon tarvetta sekä hoivayksikön palvelun laatua ja palvelussa ilmenneitä riskitekijöitä. Kaikki Espoossa sijaitsevat hoivakodit ovat sopimuksen piirissä, samoin valtaosa lähikuntien yksityisistä hoivakodeista. Mikäli asiakas haluaa asumaan hoivakotiin, joka ei ole Espoon sopimuksen piirissä, on asiakkaalla mahdollisuus saada käyttöönsä palveluseteli. Tällöin asiakkaan maksuosuus poikkeaa asiakasmaksusta.

Espoon ikääntyneiden tehostetun palveluasumisen henkilöstömitoitus sekä kaupungin omissa yksiköissä että ostopalveluyksiköissä on lainmukainen 1.10.2020 tilanteessa ja siirtymäajan aikana 1.4.2023 saakka. Siirtymäaikana varmistetaan riittävä henkilöstömitoitus myös 1.4.2023 jälkeiselle ajalle.

Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asumisvuorokauden kustannuskehitys on ollut mallista sekä omassa palvelutuotannossa että ostopalveluissa. Palvelusetelikustannukset sisältyvät ostopalvelujen kustannuksiin.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Espoo tuottaa pitkäaikaishoidon palvelut monituottajamallilla käyttäen kaupungin omaa tuotantoa, ostopalvelua sekä palveluseteliä. Ostopalvelujen osuus palvelutuotannosta on 80 prosenttia. Uusi sopimuskausi alkoi vuonna 2020.

Tarkastuslautakunnan suositus

lääkkäiden henkilöiden palveluissa on poikkeuksetta turvattava tarvetta vastaava hoiva- tai hoitopaikka määräajassa silloin, kun asiakkaan tarvitsemia palveluja ei ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista järjestää hänen omassa kodissaan.

Pitkäaikaishoidon tehostettu valvonta

Hoivakotien valvontaa on Espoossa jatkettu sosiaali- ja terveyslautakunnan päättämien linjausten mukaisesti. Lautakunta on vahvistanut 25.2.2020 kokouksessaan valvontasuunnitelman vuodesta 2020 alkaen. Toiminnan ja laadun valvonta on suunnitelmallista ja säännöllistä. Valvontasuunnitelmassa on kuvattu mitä suunnitelmallinen ja säännöllinen valvonta tarkoittavat käytännössä ja miten valvontaa toteutetaan yhteistyössä palveluntuottajien, Länsi-Uudenmaan ja muiden lähikuntien sekä aluehallintoviraston kanssa. Sosiaali- ja terveystoimen asumispalvelujen valvontasuunnitelma vuodelle 2021 on hyväksytty sosiaali- ja terveyslautakunnassa 16.12.2020.

Pitkäaikaishoidon hankintasopimuksessa on edellytetty, että palveluntuottajat sitoutuvat noudattamaan tehostetun palveluasumisen palvelukonseptia. Myös kaupungin omat tehostetun palveluasumisen yksiköt ovat sitoutuneet noudattamaan samaa palvelukonseptia. Valvonta kohdentuu sekä omassa että ostopalvelutoiminnassa näiden laatutekijöiden toteutumisen seurantaan sekä toiminnan lainmukaisuuden valvontaan.

Vuoden 2020 aikana tehostetun palveluasumisen valvonnassa tehtiin yhteensä 37 suunniteltua ennalta ilmoittamatonta valvontakäyntiä. Kaikissa hoivakodeissa käytiin paikan päällä vuonna 2020 vähintään kerran ja lisäksi käytiin paikan päällä niissä hoivakodeissa, joista oli tullut

palautetta. Yhteensä 38 suunniteltua ennalta ilmoitettua käyntiä toteutettiin koronarajoitusten vuoksi etäkäynteinä puhelimitse. Lisäksi huolen perusteella tehtiin 37 ennalta ilmoittamatonta reaktiivista valvontakäyntiä paikan päällä hoivakodeissa. Koronapandemian takia kaikkiin ostopalveluhoivakoteihin on tehty viikoittaiset valvontasoitot, joissa on selvitetty kunkin hoivakodin asukkaiden ja henkilökunnan tilanne sekä suojaintilanne. Valvontasoittoja on tehty yhteensä 1 643.

Tehostetussa valvonnassa on ollut vuonna 2020 kahdeksan hoivakotia. Tehostettu valvonta on liittynyt joko yksiköissä todettuihin koronatartuntoihin tai hoivakodin laadun tehostettuun seurantaan. Hoivakodin koronaepidemian tai reklamaatioprosessin aikana asukkaita ei sijoitettu näihin hoivakoteihin. Kahdelle hoivakodille on annettu sopimuksen mukainen reklamaatio, joista toiselle annettiin lisäksi sakko.

Valvontatehtävät ja niiden seuraamukset vanhusten hoivapalveluissa vuonna 2020

Valvontatehtävät	1-4 / 2020	5-6 / 2020	7-12 / 2020	Yhteensä 2020
Valvontakäynnit				
Ennalta suunnitellut (ennalta ilmoittamaton käynti hoivakodissa)	11	0	26	37
Ennalta suunnitellut (ennalta ilmoitettu puhelinkäynti)	14	19	5	38
Reaktiivinen huolikäynti (ennalta ilmoittamaton)	17	6	14	37
Sanktiot				
Reklamaatio, johon liittyen sakkomaksu	0	0	2	2
	-	-	1	1
Tehostettu valvonta				
sanktioihin liittyen	0	0	2	2
muu huoli (mm. koronatilanne)	6	6	2	8*
Covid 19 -tilanteeseen liittyvät valvontasoitot hoivakoteihin	463	312	868	1643

* eri hoivakoteja, yksi hoivakoti on voinut kirjaantua useammassa seurannassa

Lähde: Sosiaali- ja terveystoimi, Vanhuspalvelut 4/2021

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Tehostetun palveluasumisen valvonnan perusteella suurimmassa osassa hoivakodeista toiminta on säilynyt vuoden aikana hyvällä tasolla, vaikka koronapandemiaan liittyvät suojaustoimet ovat vaikuttaneet asukkaiden arkeen. Kaikissa hoivakodeissa on käyty paikan päällä vähintään kerran vuoden 2020 aikana. Etäyhteyksin toteutetut valvontakäynnit eivät vastaa paikan päällä tehtyjä valvontakäyntejä, koska niistä puuttuu esimerkiksi asukkaiden haastattelu ja havainnointi.

Tarkastuslautakunnan suositus

On erittäin tärkeää jatkaa tehostetun palveluasumisen valvontaa valvontasuunnitelman mukaisesti.

Pitkäaikaishoidon asiakasmaksujen määrätymisperusteet

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut perustuvat asiakasmaksulakiin ja -asetukseen. Lainsäädännössä on määritelty asiakasmaksujen enimmäismäärät ja niihin määrävuosin tehtävät indeksitarkistukset. Asiakasmaksuja voidaan periä, ellei laissa toisin säädetä. Lainsäädäntö ei erikseen määrittele asumispalveluista perittäviä maksuja. Pitkäaikaisen asumispalvelun osalta päätäntävalta on kesäkuuhun 2021 saakka kunnilla. Espoossa kaupunginhallitus on

tehnyt 11.1.2021 päätöksen sosiaali- ja terveystoimen asiakasmaksujen määräytymisen perusteista vuodelle 2021. Vuoden 2020 asiakasmaksuista päätettiin 17.12.2019. Asiakasmaksulain osittainen uudistus tulee voimaan vuosina 2021–2022. Asiakasmaksulaki sääntelee 1.7.2021 alkaen asumispalvelujen asiakasmaksujen määräytymisen perusteet.

Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen asiakasmaksun määräytyminen

Asiakkaan maksu pitkäaikaisessa tehostetussa palvelussa muodostuu vuokrasta, jonka asiakas maksaa palveluntuottajalle ja asiakasmaksusta, jonka asiakas maksaa kaupungille. Maksujen osuus on Espoon kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti yhteensä 85 prosenttia asiakkaan nettokuukausituloista. Asiakasmaksulain mukaan palvelusta voidaan periä maksu, joka saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Asiakkaalle tulee aina jäädä vähintään kulloinkin voimassa olevaa toimeentulotuen perusosaa vastaava määrä kuukaudessa vähennettynä ruokaosuudella. Asiakkaalle jäävää osuutta kutsutaan käyttövaraksi, joka on Espoossa 15 prosenttia asiakkaan nettokuukausituloista, kuitenkin aina vähintään 257,07 euroa kuukaudessa vuonna 2021 ja laitoshoidossa vähintään 110 euroa. Käyttövara on tarkoitettu asumispalveluun kuulumattomien menojen kattamiseen. Tällaisia menoja ovat esimerkiksi henkilökohtaiset menot kuten lääke-, vaate- ja harrastustoiminnan menot.

Mikäli asiakas on ennen asumispalveluun tulemistaan asunut yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa ja hänen kuukausitulonsa ovat suuremmat kuin puolison, asiakasmaksu määräytyy perheen yhteisten nettokuukausitulojen perusteella. Asiakasmaksu on tällöin 42,5 prosenttia puolisoitten yhteenlasketuista nettokuukausituloista. Asiakkaalle tulee tässäkin tapauksessa jäädä vähimmäiskäyttövarana 257,07 euroa kuukaudessa.

Asumispalveluiden maksut määritellään asiakasmaksulaisissa 1.7.2021 lähtien ja tehostetun palveluasumisen asiakkaalta voidaan periä nettotuloihin perustuva asiakasmaksu. Lakimuutoksen myötä asiakkaalle on jätävä palvelusta perittävän maksun jälkeen vähintään laissa määritelty vähimmäiskäyttövara 164 euroa kuukaudessa. Ennen lakiuudistusta tehostetussa palveluasumisessa perittyjen asiakasmaksujen perusteet ovat vaihdelleet kuntakohtaisesti. Myös lakimuutoksen jälkeen kunnissa voidaan päätyä jossain määrin erilaisiin ratkaisuihin maksujen perimisessä. Asiakasmaksulain muutos kuitenkin yhdenmukaistaa tehostetun palveluasumisen maksuja eri kunnissa.

Asiakasmaksun alentaminen tai maksusta vapauttaminen

Sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätty maksu on asiakasmaksulain mukaan jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Asiakasmaksun alentaminen tai perimättä jättäminen ovat ensisijaisia toimenpiteitä toimeentulotukeen nähden. Päätös maksun alentamisesta tai maksuvapautuksesta tehdään tapauskohtaisen harkinnan perusteella. Vuonna 2020 on Espoossa tehty yhteensä 83 asumispalveluja koskevaa asiakasmaksujen alentamishakemusta, joista alennus on myönnetty 59 tapauksessa. Alennusta on myönnetty esimerkiksi tavanomaista suurempien lääkemenojen perusteella.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Lakiuudistuksesta huolimatta kunnat vastaavat jatkossakin asiakasmaksujen perimisestä ja voivat päättää asiakasmaksuista tietyin reunaehdoin. Asiakasmaksulainsäädännössä säädetään jatkossakin enimmäismaksuista tiettyjen palvelujen osalta. Kunta voi päättää ottaa käyttöön enimmäismaksua pienemmän maksun tai antaa palvelun maksutta. Maksut voivat näin ollen vaihdella kuntien välillä jatkossakin. Uusi asiakasmaksulaki kuitenkin yhdenmukaistaa maksuperusteita kuntien välillä.

5.5 SOSIAALI- JA POTILASASIAMIEHEN SEKÄ VAMMAISASIAMIEHEN SELVITYKSET

Sosiaali- ja potilasasiamiehen tehtävänä on neuvoa asiakkaita valituksen tekemiseen liittyvissä asioissa, tiedottaa asiakkaiden oikeuksista ja toimia kaupungin asukkaiden sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvien oikeuksien edistämiseksi ja toteuttamiseksi. Asiamiehen asema on puolueeton asiakkaan/potilaan ja viranomaisen välillä.

Sosiaali- ja potilasasiamies raportoi vuodelta 2020, että koronapandemian alkuvaiheessa palveluiden organisoinnissa ja toiminnassa oli vaikeuksia, jotka näkyivät etenkin palveluihin pääsyn odotusaikojen pitenemisenä.

Yhteydenotot terveysasematoiminnasta koskivat muun muassa hoitovirheitä, lyhyitä vastaanottoaikoja ja ajan varaamisen vaikeutta. Päihdehoitajaksoja laitoksissa toivottaisiin pidennettävän ja päihdehoitoon yksilöllisempää hoito-otetta. Mielenterveyspalveluita toivottaisiin lisää ja niiden tulisi olla pitkäkestoisempia. Hoivakotien toiminnassa nähtiin puutteita liian vähäiseen henkilökuntaan, henkilökunnan kielitaitoon, ja annettuun hoivaan sekä terveydenhoitoon liittyen. Lisäksi omaiset kokivat koronapandemian takia tehtyjen vierailujen rajoittamisen hoivakodeissa ongelmallisena. Lastensuojelussa nousivat esille asiakkaiden ja työntekijöitten väliset viestintäongelmat ja sijoitettujen nuorten karkaamiset sijoituspaikoistaan. Vammaisten henkilökohtaisille avustajille toivottaisiin enemmän tukea, valvontaa ja koulutusta.

Vammaisasiamiehen tehtävänä on edistää vammaisten sekä liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden edellytyksiä toimia muiden kanssa yhdenvertaisena. Työn painopisteitä ovat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistäminen.

Vammaisasiamies raportoi koronapandemian aiheuttaneen huolta välttämättömän avun saamisesta ja omaisten vierailukiellosta asumisyksikköihin. Digitaalisuus on edennyt, mutta etäpalvelut eivät saavuta kaikkia vammaisia kuntalaisia.

Vammaispalveluja koskevat yhteydenotot liittyivät muun muassa henkilökohtaiseen apuun, asumispalveluihin ja kuljetuspalveluihin. Vammaissosiaalityötä koskevat yhteydenotot liittyivät muun muassa työntekijöiden tavoitettavuuteen, palvelutarpeen arvioon, palvelujen saatavuuteen, asiakkaan kuulemiseen ja henkilökunnan riittävyyteen sekä ammatilliseen osaamiseen liittyviin puutteisiin. Lisäksi palautteita annettiin esimerkiksi rakennetun ympäristön sekä palveluihin pääsyn esteettömyyteen liittyvistä puutteista.

Asiamiesten raportit ovat luettavissa sosiaali- ja terveyslautakunnan 17.3.2021 pöytäkirjasta: <https://espool.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting&id=2021272>

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Asiamiehet ovat raporteissaan esittäneet useita merkittäviä epäkohtia ja kehityskohteita. Sosiaali- ja terveyslautakunta kehotti sosiaali- ja terveystoimea ottamaan huomioon selvityksissä esitetyt ehdotukset palvelutoiminnan kehittämisessä sekä raportoimaan toimenpiteistä lautakunnalle puolivuotiskatsauksen yhteydessä. Sosiaali- ja terveyslautakunta lähetti selvitykset käsiteltäviksi kaupunginhallitukselle ja esitti, että ehdotukset otetaan huomioon palvelujen ja toimintojen kehittämisessä sekä talousarviossa ja -suunnitelmassa.

Tarkastuslautakunnan suositus

Asiamiesten selvityksissään raportoimiin epäkohtiin tulee viipymättä puuttua.

5.6 SOTE-UUDISTUKSEN VALMISTELU ESPOON NÄKÖKULMASTA

Valtakunnallisessa sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistuksessa vastuu sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen järjestämisestä on siirtymässä kunnilta hyvinvointialueille vuoden 2023 alusta. Hyvinvointialueet olisivat itsehallinnollisia alueita, joiden rahoitus perustuisi aluksi pääosin valtion rahoitukseen. Sote-rahoitusjärjestelmää ollaan uudistamassa tarvevakioituihin kriteereihin perustuvaksi. Hyvinvointialueiden verotusoikeutta selvitetään parlamentaarisesti.

Sote-uudistuksen toteutuessa kunnat vastaavat edelleen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä muun muassa sivistystoimen palveluista. Valmistella olevassa mallissa julkinen sektori on sosiaali- ja terveystalouden järjestäjä ja tuottaja. Yksityiset toimijat ja kolmas sektori täydentävät julkisia sosiaali- ja terveystalouksia.

Länsi-Uudellamaalla on käynnissä kolme hyvinvointialueen käynnistämiseen ja sotepalvelujen kehittämiseen tähtäävää hanketta. Espoon kaupunki toimii hankehallinnoijana näistä kahdesta eli tulevaisuuden sote-keskus ja sote-rakenneuudistus -hankkeissa. Hyvinvointialueen toiminnan on suunniteltu käynnistyvän 1.1.2023. Valtioneuvosto on laatinut aikataulutukselle viiden kohdan tiekartan alueellisen valmistelun tueksi. Länsi-Uudenmaan alueen sotevalmistelu on ensimmäisessä, vapaaehtoisen valmistelun vaiheessa.

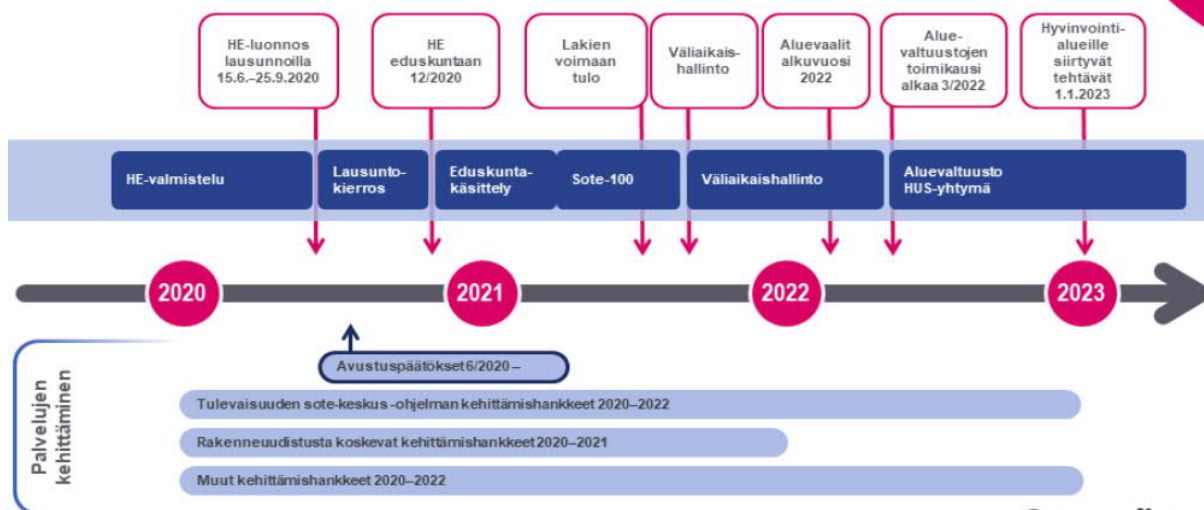
Espoon valtuusto on antanut 14.9.2020 § 139 lausunnon hallituksen esitysluonnoksesta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevasta lainsäädännöstä. Pöytäkirja liitteineen on luettavissa verkkosivulla <https://es-pooprod.fi.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2020517915-15>.

Espoon valtuuston eriäviä näkemyksiä ovat:

- Uudistuksen taloudelliset vaikutukset Espoon kaupungille ovat kestävämpiä.
- Kolmiportaiseen hallintoon siirtyminen heikentää kasvavien kaupunkien toimintaedellytyksiä.
- Länsi-Uudenmaan sote-maakuntaan kohdistuvat rahoituskriteereistä johtuvat leikkaukset eivät ole hyväksyttävissä.
- Uudistuksessa pitäisi turvata paremmin hyvin toimivien monituottajamallien toimintaedellytykset.

Espoon kaupungin rahoituksen leikkaukset siirtymäajan jälkeen ovat tämänhetkisten tietojen mukaan -60 euroa/asukas eli noin 17 milj. euroa. Espoon laskelmien mukaan rahoitusmallin muut tekijät vähintään kaksinkertaistavat edellä esitetyn leikkauksen vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi Espoon kaupunkiin kohdistuu merkittävä piiloleikkaus, koska tulevaan valtionosuusrahoitukseen sisältyvää staattista muutosrajoitinerää ei tulla korjaamaan vuosittain indeksillä. Tämän vaikutuksesta kaupungilta jää vuosittain saamatta kumuloituvasti erän luonnollinen kasvu, arviolta noin 2–3 milj. euroa.

Sote-uudistuksen aikataulu 2020–2022

Sote-uudistus

Lähde: www.soteuudistus.fi

Soteuudistus.fi -verkkosivustolla on esitetty kuntien ja hyvinvointialueiden rahoituslaskelmat, joita päivitetään kaksi kertaa vuodessa.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Valmisteilla olevassa sote-uudistuksessa ollaan leikkaamassa voimakkaasti kunnallis- ja yhteisöverotuloja, mikä heikentää Espoon mahdollisuuksia investoida kasvavan kaupungin tarpeita vastaavasti. Espoossa sosiaali- ja terveystoimen kustannukset ovat olleet keskimääräistä pienemmät, mikä aiheuttanee sen, että Espoolta tullaan leikkaamaan enemmän kuin kaupungin sote-menot ovat olleet. Uudistuksen toteutuessa esitetyllä tavalla Espoolle aiheutuisi sekä mittavia suoria leikkauksia että rahoituksen rakenteen kestävämpiä muutoksia. Tarkastuslautakunta esittää huolensa sote-uudistuksen taloudellisista vaikutuksista Espoolle ja kaupungin mahdollisuuksista huolehtia sote-uudistuksen jälkeisistä palvelutuotanto- ja investointivelvoitteistaan.

Sote-uudistuksen arvioidun aikataulun mukaan väliaikaishallinto aloittaisi toimintansa kesällä 2021. Väliaikaishallinnolla on tiukka 1,5 vuoden määräaika toteuttaa historiallisesti merkittävä sotepalvelujen uudistus. Sosiaali- ja terveysministeriön esittämän arvion mukaan Länsi-Uudenmaan sotevalmistelussa riskinä on kuntien valmistelun hitaus suhteessa edessä olevaan hallinnollisesti raskaaseen ja lyhyessä ajassa toteutettavaan fuusioon. Uudistuksen toteuttamisesta ei vielä huhtikuussa 2021 ole tehty päätöksiä.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Valmisteilla olevan sote-uudistuksen taloudelliset vaikutukset Espoolle ovat kestävämmät. Kaupungin tulee kaikin keinoin edistää lakiesitysten ongelmakohtien korjaamista ja muita toimenpiteitä, joilla kestävän kasvun edellytykset voidaan turvata.

Espoon on valmistauduttava huolellisesti sote-uudistukseen, jotta uudistuksen mahdollisesti toteutuessa espoolaisten tulevat palvelut hyvinvointialueella turvataan. Samanaikaisesti on valmistauduttava kaupungille jäävien tehtävien, kuten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen, laadukkaaseen hoitamiseen.

A 24141

P 3

Flow-Zone
Hydro

YAMAHA

YAMAHA

YAMAHA

YAMAHA

6 SIVISTYSTOIMI

6.1 SUOMEN- JA RUOTSINKIELISET VARHAISKASVATUSPALVELUT

Espoon kaupunki tarjoaa lapsille monimuotoista varhaiskasvatusta ja esiopetusikäisille esiopetusta. Vanhemmat voivat hakea lapselle varhaiskasvatuspaikan tai käyttää avoimen varhaiskasvatuksen palveluja. Kunnallinen ja yksityinen varhaiskasvatus ovat espoolaisille lapsiperheille rinnakkaisia varhaiskasvatuspalveluja, joista perheet valitsevat lapselleen sopivimman. Varhaiskasvatustilaa sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon. Kunta voi järjestää palvelut itse tai hankkimalla palveluja yksityiseltä varhaiskasvatuspalvelun tuottajalta.

Espoo on ollut mukana viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeilussa vuodesta 2019. Kokeilun tarkoituksena on saada nostettua viisivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. Kokeilu perustuu valtakunnallisen ja Espoon oman varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja sitä toteutetaan kaikissa Espoon päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Viisivuotiaiden maksutonta varhaiskasvatusta on mahdollista saada 4 tuntia päivässä ja yhteensä 20 viikkotuntia.

Varhaiskasvatuspalveluissa kehitetään uutta eVaka-toiminnanohjausjärjestelmää, jonka myötä kehitetään muun muassa sähköisiä asiointipalveluja ja saadaan prosesseja nopeutettua. Järjestelmä on jo käytössä Espoossa ja jatkokehittämisessä on mukana myös Tampereen kaupunki.

Suomen- ja ruotsinkieliset varhaiskasvatuspalvelut huolehtivat omien kieliryhmiensä osalta lasten varhaiskasvatuspalveluista päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa sekä palveluiden kehittämisestä. Varhaiskasvatuspalvelut sisältävät myös esiopetuksen sekä lasten kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen. Varhaiskasvatukseen osallistui 79 prosenttia varhaiskasvatusikäisistä lapsista. Osallistumisaste on noussut kymmenen vuoden aikana 10 prosenttiyksiköllä. Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä kuitenkin väheni vuonna 2020 edellisestä vuodesta erityisesti koronapandemian takia.

Varhaiskasvatuspalvelujen asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset

Tapiolan päiväkodin 4-6-vuotiaat Silkkiniityssä,
Kuva: Varhaiskasvatuksen verkkosivut 2/2021

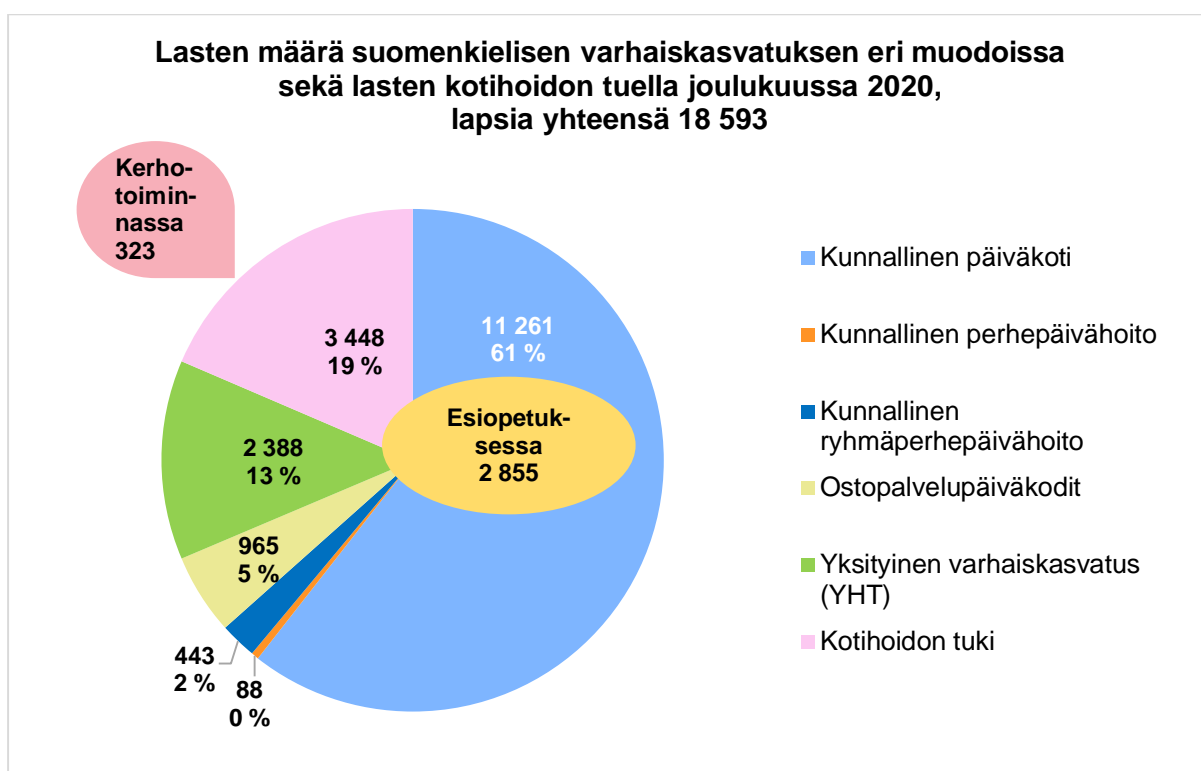
Pääkaupunkiseudulla toteutetaan joka toinen vuosi yhteinen asiakastyytyväisyyskysely huoltajille, joiden lapset ovat joko kunnallisessa tai yksityisessä varhaiskasvatuksessa. Viimeisin kysely toteutettiin syksyllä 2020 ja kyselyllä selvitettiin lasten ja huoltajien kokemuksia varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta sekä heidän toiveitaan kehittämiskohteista. Espoossa vastauksia saatiin 2 717 ja yleisarvosanaksi muodostui kouluarvosana-asteikolla 8,9. Parhaat arvosanat saivat huoltajien arvostava ja ystävällinen kohtaminen ja lapsen viihtyminen varhaiskasvatuksessa. Lisäksi vastausten mukaan lasten turvallisuudesta ja hyvinvoinnista huolehditaan hyvin ja lapsella on kavereita varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Kehittämiskohteiksi nousivat kyselyn perusteella samat asiat kuin koko pk-seudulla: lapsen mahdollisuudet osallistua toiminnan sisällön suunnitteluun sekä vanhemmilta saatujen palautteiden, toiveiden ja ideoiden käsittely. Lisäksi parannettavaa tunnistettiin varhaiskasvatus- tai esiopetussuunnitelmaa koskeissa keskusteluissa sovittujen asioiden toteutumisessa.

Palvelusetelin käyttöönotto

Palveluseteli on päätetty ottaa Espoossa käyttöön yksityisissä päiväkodeissa järjestettävissä varhaiskasvatuspalveluissa 1.8.2021 alkaen. Sen ennakoidaan tuovan perheille uuden vaihtoehdon lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen. Palvelusetelin avulla toteutettua varhaiskasvatusta varaudutaan järjestämään noin 1 700 lapselle. Lapsista osa siirtyy palvelusetelille muista varhaiskasvatuksen järjestämismuodoista, etenkin yksityisen hoidon tuelta.

Suomenkieliset varhaiskasvatuspalvelut

Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa oli vuonna 2020 keskimäärin 15 558 lasta. Seuraavassa taulukossa on esitetty lasten määrä varhaiskasvatuksen eri muodoissa joulukuun 2020 tilanteessa. Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä tulee ennusteen mukaan kasvamaan vuonna 2021 noin 650 lapsella.

Lähde: Suomenkielisen varhaiskasvatuksen toimintakertomus 2020

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen henkilöstöä oli vuoden 2020 lopussa yhteensä 2 886. Varhaiskasvatuksessa henkilöstön määrä kasvoi 0,7 prosenttia edellisvuodesta. Varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien tehtävissä kelpoisten hakijoiden määrä väheni edelleen.

Koronapandemian vaikutukset

Koronarajoitusten vuoksi kevään poikkeustilan aikana (18.3.–13.5.2020) lapsia oli varhaiskasvatuksessa vain 20 prosenttia tavanomaiseen tilanteeseen verrattuna. Asiakasmaksutuloja kertyi 1,2 milj. euroa vuoden 2020 talousarviossa arvoitua vähemmän. Asiakasmaksuja hyvitetiin kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti keväällä 2021. Poikkeustilanteen päätyttyä lapsia palasi varhaiskasvatukseen 70 prosenttia tavanomaiseen lapsimäärään verrattuna. Varhaiskasvatuksen menot alittuivat 9,7 milj. eurolla talousarvioon verrattuna.

Varhaiskasvatuspalveluiden henkilöstöä hakeutui ja työllistyi kaupungin resurssipooliin kevään poikkeustilan aikana, yhteensä 94 henkilöä. Työvoimanvuokrauksen lyhyet sijaisuudet päättyivät ja pitkistä sopimuksista luovuttiin.

Koronapandemian aikana lapsiryhmät on pyritty pitämään tavanomaista pienempinä ja henkilöstömitoitus normaalia väljempänä kontaktien pitämiseksi tavanomaista vähäisempinä. Henkilöstön altistumiset ja karanteenit ovat vaikuttaneet syksyn toimintaan. Karanteeneja on vuoden 2020 aikana ollut kaikkiaan noin 50 päiväkodissa, joista syksyn aikana noin 40 päiväkodissa.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien kanssa käydään varhaiskasvatussuunnitelman mukaiset vasu-keskustelut ja heidän kanssaan keskustellaan päivittäin lapsia tuotaessa ja hakiessa. Lisäksi järjestetään keskustelutilaisuuksia, vanhempainiltoja ja tapahtumia ja toteutetaan kyselyjä. Asukaspuistoissa tehdään toiminnan yhteissuunnittelua. Palautteet käsitellään yksiköissä palautteen antajien kanssa sekä viikoittain johtoryhmässä ja ko. yksiköissä henkilökunnan kanssa. Vuoden 2020 aikana etäyhteyksiä on käytetty tehtäessä yhteistyössä huoltajien kanssa ja tätä tullaan jatkamaan myös korona-ajan jälkeen. Parhaillaan kehitetään huoltajien toivomusten mukaisesti sähköisiä yhteydenpitotapoja ja asiointimahdollisuuksia.

Yksityiset ostopalvelupäiväkodit

Vuonna 2020 kilpailutettuja yksityisiä ostopalvelupäiväkoteja oli kahdeksan ja kilpailuttamattomia yhdistysten ylläpitämiä ns. nettobudjetoituja yksiköitä 27. Lisäksi Espoossa oli yksityisen hoidon tuella toimivia päiväkoteja, yksityistä perhepäivähoitoa ja yksityistä avointa varhaiskasvatusta (yksityistä pienten lasten puistotoimintaa).

Ostopalvelujen sekä muiden yksityisten yksiköiden laatua seurataan ohjaus- ja neuvontakäynteillä sekä säännöllisillä yhteisillä tapaamisilla ja yhteisillä kyselyillä. Valvonnan pääpaino on palveluntuottajien ohjauksessa ja neuvonnassa.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Suomenkieliset varhaiskasvatuspalvelut ovat hyvin hoidettuja ja laadukkaita. Espoossa vanhemmat haluavat lapsilleen kunnallisia päivähoitopalveluja. Haasteina suomenkielisissä varhaiskasvatuspalveluissa ovat koronapandemian vaikutusten lisäksi muun muassa varhaiskasvatuspaikkojen riittävyys vastaamaan kysyntää sekä erityisesti kelpoisen henkilöstön saatavuus.

Ruotsinkieliset varhaiskasvatuspalvelut

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen lapsimäärä kasvoi vuonna 2020 hieman edellisvuodesta. Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen kunnallisten yksiköiden lapsimäärä oli 1 339 syksyllä 2020. Kunnallisiin yksiköihin sisältyy 24 kunnallista päiväkotia, 3 ryhmäperhepäivähoitajaa, joista 1 on väistössä päiväkodin tiloissa ja 2 perhepäivähoitajaa.

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen henkilöstöä oli syksyllä 2020 yhteensä 324. Varhaiskasvatuksen opettajista 30 prosenttia oli epäpäteviä syksyllä 2020. Vakituksessa virassa olevat lastenhoitajat ovat päteviä.

Tilojen täyttö- ja käyttöasteet ovat olleet samalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Strategisena tavoitteena on luopua pienistä ja epätarkoituksenmukaisista tiloista ja korvata niitä isommilla päiväkodeilla. Suurempien yksiköiden myötä on mahdollista kehittää suunnitelmallisempi palveluverkko ja mahdollistaa henkilöstön tehokkaampi käyttö. Pätevät työntekijät hakeutuvat mieluummin isompiin päiväkoteihin. Paremman käyttöasteen myötä on mahdollista tuottaa laadukkaampaa ja yhtenäisempää varhaiskasvatuspalvelua.

Koronapandemian vaikutukset

Koronarajoitusten vuoksi keväällä lapsia varhaiskasvatuksessa oli hyvin vähän. Kotona olleisiin lapsiin oltiin yhteydessä ja luotiin uusia toimintatapoja. Koronarajoitusten vuoksi toimintatuloja kertyi 0,6 milj. euroa talousarviossa ennakoitua vähemmän ja menoja säästyivät etenkin henkilöstömenoissa sekä palvelujen ostoissa.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Huoltajien kanssa tehdään säännöllistä yhteistyötä varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti muun muassa vasu-keskusteluissa. Päivittäinen huoltajien kuuleminen on mahdollista heidän tuodessaan ja hakiessaan lapsia varhaiskasvatuksesta. Päivittäiset keskustelut koetaan tärkeimpänä vuorovaikutuskanavana. Vanhempien mielipiteitä kuunnellaan esimerkiksi siitä, miten vanhempainiltoja voitaisiin toteuttaa enemmän osallistavalla ja yhteisöllisemmällä tavalla. On järjestetty messu- tai kahvilamuotoisia iltoja, joissa perheet voivat aidosti keskustella henkilöstön kanssa. Korona-aikana on arvostettu mahdollisuutta käydä varhaiskasvatuskeskusteluja etänä. Tätä mahdollisuutta tullaan tarjoamaan myös jatkossa.

Yksityiset ostopalvelupäiväkodit

Espoolla on tällä hetkellä neljä ostopalvelusopimusta ruotsinkielisissä yksityisissä päiväkodeissa. Näiden yksiköiden lapsimäärä oli 57 syksyllä 2020. Yksityisiä ruotsinkielisiä varhaiskasvatuspaikkoja on 5. Näiden yksiköiden lapsimäärä oli 52 syksyllä. Lisäksi ruotsin kielellä toimivia yksityisen puolen palveluntuottajia on muutamia. Varhaiskasvatussuunnitelma on kaiken toiminnan ja tavoitteiden määrittelyn perustana myös ostopalveluyksiköissä. Ostopalveluyksiköiden laatua seurataan tarkastuskäyntien avulla. Varhaiskasvatukselle on olemassa myös omat valtakunnalliset laatuindikaattorit. Valtakunnallisia arviointikriteerejä ollaan kehittämässä.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Ruotsinkieliset varhaiskasvatuspalvelut ovat hyvin hoidettuja ja laadukkaita. Huolenaiheena on pätevien varhaiskasvatuksen opettajien rekrytointivaikeudet. Lain mukaisen pätevyyden omaavaan henkilökuntaan vajaukseen on pyritty löytämään apua tekemällä yhteistyötä alan oppilaitosten kanssa.

Ruotsinkielisten varhaiskasvatuspalvelujen palveluverkko koostuu paljolti pienistä yksiköistä, jolloin myös henkilöstön optimaalinen käyttö on haasteellisempaa. Palveluverkon hajanaisuus

ja toisaalta ryhmien pienet lapsimäärät nostavat yksikkökustannuksia. Strategisena tavoitteena on luopua pienistä ja epätarkoituksenmukaisista tiloista ja korvata niitä isommilla päiväkodeilla.

Tarkastuslautakunnan suositus

Varhaiskasvatuspalvelujen tarjonnan monimuotoisuudesta sekä suomen- että ruotsinkielisissä varhaiskasvatuspalveluissa on pidettävä huolta jatkossakin.

Päiväkotilapset syysretkellä

Kuva: Marko Oikarinen

6.2 LIIKUNTA- JA NUORISOPALVELUT

Liikunta- ja nuorisopalvelujen tulosityksikössä ovat liikuntapalvelujen, nuorisopalvelujen ja olosuhteiden palvelualueet. Liikuntapalvelut vastaa kaupungin liikuntatoiminnasta luomalla kaupunkilaisille liikuntaedellytyksiä, tukemalla kansalaistoimintaa, edistämällä harraste-, kilpa- ja huippu-urheilua, kehittämällä terveyttä edistävää liikuntaa, ylläpitämällä liikuntapaikkoja sekä järjestämällä liikuntaa ottaen huomioon erityisryhmät ja maahanmuuttajat.

Nuorisopalvelujen tehtävänä on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Nuorisopalvelujen Ohjaamotalo on sisällytetty arviointikertomuksen lukuun 3.5 työllisyys.

Liikunta- ja nuorisopalvelujen tulosityksikkö osallistuu liikuntapaikkojen ja -alueiden, nuorisotilojen sekä leirikeskusten suunnitteluun sekä vastaa niiden ulkopuolisesta käytöstä. Lisäksi tulosityksikkö huolehtii kaupungin satama- ja leirintäalueisiin liittyvistä tehtävistä sekä vastaa tapahtumien järjestämisestä yksin tai yhdessä muiden sivistystoimen tulosityksiköiden tai kumppaneiden kanssa.

Vuosi 2020 oli liikunta- ja nuorisopalveluille koronapandemian vuoksi poikkeuksellinen. Maaliskuussa koronarajoitusten astuessa voimaan suljettiin liikunta- ja nuorisotiloja, peruttiin lukuisia tapahtumia, lopetettiin ohjattu ryhmäliikunta ja siirryttiin sekä liikunta- että nuorisotyössä digitaalisiin palveluihin ja jalkauduttiin nuorten pariin. Työn tekemisen muodot muuttuivat nopeasti koronapandemian alkamisen jälkeen, ja esimerkiksi nuoriso-ohjaajien jalkautuva asiakastyö on poikkeusoloissa ollut kuormittavaa. Lisäksi tulosityksikön liikunnanohjaajat olivat koronarajoitusten aikana sosiaali- ja terveystoimen hallinnoiman kaupungin resurssipoolin käytössä koronahaittojen rajaamiseksi.

Niissä tapahtumissa, joita on voitu järjestää, on huolehdittu turvaväleistä ja maskien käytöstä ja asetettu rajoitusten mukaiset tilojen käytön maksimit. Koronan tartuntaketjuja ei seuratoiminnasta ole juuri syntynyt, vaan ne on saatu karanteenien avulla rajattua.

Luonto- ja ulkoliikuntapaikat ovat olleet aktiivisessa käytössä. Saariston virkistyskäyttö on koronapandemian aikana ollut aktiivista. Samoin striimatut konsertit ja etäliikunnanohjaustunnit verkon välityksellä ovat olleet suosittuja palveluja.

Ohjatut liikuntapalvelut sisäliikuntapaikoilla ja alakoulujen uimaopetus oppilaskuljetuksineen olivat keskeytettyinä useita kuukausia vuoden 2020 aikana ja edelleen alkuvuodesta 2021. Maksetut liikuntakurssimaksut palautettiin asiakkaille. Ulkoliikuntaryhmiä lisättiin ulkoliikuntapaikoille, rannoille ja puistoihin. Etäliikunnanohjaamisessa kannustettiin erityisesti ikäihmisiä ja erityisryhmiä liikkumaan turvallisesti kotona. Liikunta- ja nuorisotilat olivat suljettuina yhteensä 3,5 kuukautta. Liikuntapaikoilla kävijämäärät ja nuorten kohtaamismäärät ovat koronarajoitusten vuoksi vuonna 2020 laskeneet.

Nuoria on tavattu esimerkiksi urheilupuistoissa, skeittipuistoissa ja muissa liikuntapaikoissa. Osan vuotta alueiden nuorisotilat olivat avoinna ja nuorisonohjaajat kohtasivat nuoria kasvokkain. Uutena palveluna käynnistyi keväällä 2020 Kaverikävely, jossa nuori voi varata itselleen kerralla enintään tunniksi ohjaajan kävely- tai pyöräilykaveriksi turvaetäisyydet ja hygienia-asiat huomioiden. Nuorisopalvelujen kesätoiminnan kurssi- ja leiripaikkoja jouduttiin vähentämään. Kesäseteleitä jäi palautumatta kaikkiaan 105 000 euron arvosta.

Seuroille on vuonna 2020 maksettu ylimääräisiä vuokra-avustuksia kompensoimaan koronan aiheuttamia kuluja ja tappioita. Kaupungin omien tilojen osalta vuokria ei peritty joulukuulta. Liikunta- ja nuorisopalvelujen tulot koostuvat pääosin asiakasmaksutuloista, jotka alittivat koronapandemian aiheuttamien sulkutoimien seurauksena talousarvion noin 1,4 milj. eurolla.

Nuorille on tarjottu digitaalisia palveluja muun muassa Nuori Espoo Discord -palvelussa (bit.ly/nuoriespood), joka on avoinna kuutena päivänä viikossa klo 15.00 – 22.00. Kyse on nuorten kohtaamispaikasta, johon nuoret voivat tulla keskustelemaan nuorisonohjaajien tai ystävien kanssa tai esimerkiksi kuuntelemaan musiikkia. Discordin nuorisotila on ollut avoinna koko vuoden 2020 ajan. Lisäksi Espoo on mukana valtakunnallisessa Sekasin.fi -palvelussa, joka on avoinna vuoden jokaisena päivänä puoleen yöhön saakka. Chat-palvelussa on mahdollista keskustella mistä tahansa nuoren mieltä painavasta asiasta.

Liikunta- ja nuorisopalvelujen henkilöstömäärä on viime vuosina kehittynyt maltillisesti. Palvelujen kasvu ja laajentuminen ovat perustuneet kumppanuuksien kehittämiseen, etenkin monipuolistuneeseen seura- ja järjestöyhteistyöhön. Myös nuorisopalveluissa hyödynnetään enenevästi kumppanuuksia palvelujen tuottamisessa ja keskeisiä kumppaneita ovat järjestöt ja viranomaiset sekä muut nuorten palveluja tuottavat tahot.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Koronapandemia on vaikuttanut merkittävästi liikunta- ja nuorisopalvelujen toimintaan ja palveluihin sekä määrärahojen käyttöön vuonna 2020. Maaliskuussa koronapandemian rajoitus- ja sulkutoimenpiteiden astuessa voimaan tulosityksikössä reagoitiin nopeasti sulkemalla tiloja, lopettamalla ohjattu ryhmäliikunta ja toisaalta jalkauduttiin esimerkiksi digitaaliseen nuorisotyöhön ja alettiin striimata liikunnanohjaustunteja verkossa. Seuroille on maksettu vuokra-avustuksia kompensoimaan koronan aiheuttamia tappioita. Omista tiloista ei sulun aikana ole peritty vuokria. Marraskuun lopussa rajoitus- ja sulkutoimenpiteet otettiin uudelleen käyttöön ja ne jatkuvat edelleen vuonna 2021.

Koronarajoitusten muutokset ovat työllistäneet liikunta- ja nuorisopalveluja verrattain paljon. Koronapandemian aiheuttamien rajoitus- ja sulkutoimenpiteiden aikana liikunta- ja nuorisopalveluja on tarjottu asiakkaille sähköisesti, ulkotapahtumina ja jalkautumalla nuorten pariin. Lisäksi liikunnanohjaajat olivat koronarajoitusten aikana resurssipoolin käytössä.

7 TEKNINEN JA YMPÄRISTÖTOIMI

7.1 KEHITTÄMISHANKKEET

Kehä I Keilaniemessä -projekti sekä Kehä I parantaminen, Laajalahden kohta

Kehä I Keilaniemessä -projekti

Valtuusto hyväksyi toukokuussa 2012 Keilaniemen asemakaavan ja aiesopimuksen valtion kanssa Kehä I:n parantamisesta Keilaniemessä. Keilaniemen metroaseman viereen on suunniteltu neljä korkeaa asuintaloa, joiden kohdalla asemakaava edellytti Kehä I:n kattamista ja valo-ohjattujen tasoliittymien muuttamista eritasoliittymiksi. Toteuttamissopimuksen I vaihe Espoon ja Väyläviraston välillä hyväksyttiin vuonna 2016.

Kehä I:n toteutuneet urakkakustannukset ovat projektiajalta yhteensä 106,26 milj. euroa. Kehä I hanke on osa laajempaa Keilaniemen, Tapiolan ja Otaniemen aluekehitystä. Alueen maankäytön kehittämisestä ja kaavoituksesta on odotettavissa merkittävät maanmyynti- ja maankäyttösopimustulot.

Kehä I:n kehittämisen I vaihe toteutettiin Keilaniemessä vuosina 2016–2019. Urakan pääsisältö jakautui seuraaviin osa-alueisiin:

- Kehä I, rakennustekniset työt suunnittele-toteuta -urakkana ja tekniset järjestelmät projektinjohtourakkana. Urakkaan sisältyy kaksi sopimuslaajennusta eli vuonna 2017 allekirjoitettu sopimus tunnelin rakentamisesta pitkänä ja vuonna 2018 allekirjoitettu sopimus Tapiolantien liittymän rakentamisesta,
- Keilaniementie, kokonaisurakkana tilaajan valmiilla suunnitelmalla ja
- Tornitonttien ja Raide-Jokerin esirakentaminen, kokonaisurakka tilaajan valmiilla suunnitelmalla.

Kehä I:n tunneli avattiin liikenteelle 4.–5.6.2019 välisenä yönä. Urakka otettiin vastaan joulukuussa 2019. Tiesuunnitelman mukaisesta laajuudesta jäi toteutumatta Länsiväylän pään ramppit siltoineen. Ramppien toteutus edellyttää rahoitus- ja toteutuspäätöksiä.

Betonisena toteutetun tunnelin pituus on 460 metriä. Tunnelin lisäksi rakennettiin Otasolmun kiertoeritasoliittymä, Keilaniemeen johtava ramppisilta, Tapiolantien ja Miestentien välinen silta sekä katutöitä muun muassa Keilaniementiellä. Kehä I:lle on rakennettu melusteita noin kilometrin matkalle. Kunnossapitoa varten on laadittu marraskuussa 2019 päivätty valtion ja kaupungin välinen kunnossapitosopimus.

Jalankulkuyhteyden parantamiseksi Itärannan ja Keilaniemen välille on tulossa uusi silta Keilaniemenpuistosta Kehä I:n tunnelin päältä metroaseman viereen. Tavoitteena on saada silta käyttöön kesäkuussa 2021.

Havainnekuva kehittyvästä Keilaniemen alueesta

Lähde: Tekninen ja ympäristötoimi

Hankkeen aikana oli käytössä viikoittainen sähköpostitiedote kaikille halukkaille. Lisäksi käytössä olivat hankkeen Facebook-sivu ja nettisivusto. Aukkaiden tiedusteluihin vastattiin hankkeen aikana sähköpostin, Facebook-sivun sekä Kaupunkiteknikan asiakaspalvelun kautta.

Kehä I parantaminen, Laajalahden kohta

Kehä I parantaminen, Laajalahden kohta -hankkeen tavoitteena on parantaa Kehä I:n liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta sekä mahdollistaa Raide-Jokerin toteuttaminen sen välittömään tuntumaan. Lisäksi tavoitteena on toteuttaa ympäristöystävällinen joukkoliikenneyhteys muun muassa Otaniemeen ja Keilaniemeen myös pohjoisen suunnasta. Hankkeen yhteydessä parannetaan myös kävely- ja pyöräteitä sekä rakennetaan uusia melusteita molemmin puolin tietä yhteensä 1,4 kilometriä. Hanke toteutetaan Espoon kaupungin ja Väyläviraston yhteishakkeena.

Rakentaminen alkoi lokakuussa vuonna 2019. Hankesuunnitelman mukainen arvioitu valmistusaika on loppuvuodesta 2021. Hankkeen kokonaiskustannusarvio on 30 milj. euroa, josta Espoon kaupunki maksaa kolmasosan. Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän (HSY) ja Raide-Jokeri-hankkeen erilliset rakentamisurakat huomioiden hankkeen kokonaiskustannus on 36 milj. euroa.

Ilmakuva Raide-Jokerin työmaista

Kuva: Väylävirasto 1/2021

Alkuvuoden 2020 leudot kelit mahdollistivat täysimääräisen työskentelyn työmailla ja myös koronaviruksen aiheuttama liikenteen väheneminen on nopeuttanut urakoiden etenemistä. Rakentamisen ennakoitua nopeampi eteneminen aiheutti vuodelle 2020 lisämääräraharatarpeen. Hankkeen kokonaiskustannus ei ole kasvanut. Urakka valmistunee noin puoli vuotta edellä aikataulustaan kesäkuussa 2021.

Kehä I:n Turuntien suunnan rakentamisaikainen asukasviestintä liikennejärjestelyistä on ollut Väyläviraston tehtävänä. Hankkeella on omat verkkosivut tiedottamista varten ja käytössään useita sähköisiä tiedotusmuotoja.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kehä I hanke Keilaniemessä on valmistunut aikataulussa. Keilaniemen alueella kaavakehittämisestä saatavien tulojen arvioidaan kattavan Kehä I Keilaniemi -hankkeen kustannukset. Kehä I parantaminen, Laajalahden kohta -hanke on suotuisten sääolosuhteiden ja koronapandemian takia vähentyneiden liikennemäärien takia edennyt aikataulua nopeammin.

Erityisesti suurissa investointihankkeissa asukkaiden kuuleminen ja asukkaille viestintä yhdessä ovat avainasemassa. Laajamittaiset ja erityisesti asukkaiden lähiympäristöön pitkäaikaisesti vaikuttavat investointihankkeet edellyttävät aktiivista ja etupainotteista tiedottamista. Asukastiedottaminen tulee hoitaa käyttäen sähköisten kanavien lisäksi kaikkia käytettävissä olevia viestintäkanavia, kuten postilaatikoihin jaettavaa tiedotteita ja sanomalehtiä, jotta tavoitetaan kaikki alueen asukkaat.

Esimerkiksi Väylävirastolla on käytettävissään ainoastaan sähköinen verkkoviestintä. Kaupungin tulee tarvittaessa kaupungille tulleen palautteen perusteella ohjeistaa ulkopuolisia tahoja monimuotoiseen asukastiedottamiseen, vaikka varsinainen asukastiedottaminen ei kuuluisikaan kaupungille.

Raide-Jokeri

Raide-Jokeri on Helsingin Itäkeskuksen ja Espoon Keilaniemen välille rakennettava pikaraitiotielinja. Raide-Jokerin suunnittelu aloitettiin yhdessä Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) ja Helsingin kaupungin sekä Liikenneviraston (vuodesta 2018 alkaen Väylävirasto) kanssa, kun maan hallitus päätti huhtikuussa 2016 myöntää hankkeelle valtion osarahoituksen. Raide-Jokerin rakentamisella on laajat maankäyttöön, liikennejärjestelmään ja kaupunki-kehitykseen liittyvät taustatavoitteet. Raide-Jokerin vaikutusalueelle on arvioitu rakennettavan pitemmällä aikavälillä jopa 80 000 uutta asuntoa. Espoossa Raide-Jokerin vaikutusalueen kasvukohteita ovat Leppävaara, Otaniemi ja Keilaniemi.

Helsingin ja Espoon kaupunkien valtuustot hyväksyivät Raide-Jokerin tarkennetun kustannusarvion 386 milj. euroa huhtikuussa 2019. Rakentaminen aloitettiin saman vuoden kesäkuussa. Espoo ja Helsinki jakavat hankkeen kustannukset rajalta poikki –periaatteella. Espoon osuus kokonaiskustannuksista on noin 30 prosenttia eli 118 milj. euroa (maanrakennuskustannusindeksi MAKU 11/2018). Hankkeelle on myönnetty valtionavustusta 84 milj. euroa. Espoon osuus valtionavustusta on 27 milj. euroa. Projektin yhteydessä rakennetaan myös varikko Roihupeltoon, minkä kustannusarvio on 69,7 milj. euroa sekä toteutetaan muita hankkeeseen liittyviä katu- ja liikennejärjestelyjä.

Raide-Jokeri korvaa Helsingin seudun vilkkaimmin liikennöidyn runkobussilinjan numero 550. Nykyisin bussilinjaa 550 käyttää arkisin yli 40 000 matkustajaa. Linja-autoon verrattuna yhteen Raide-Jokerin vaunuun mahtuu yli kaksinkertainen määrä matkustajia ja liikennöinti on lähes päästötöntä ja äänetöntä. Raide-Jokerilla on arvioitu tehtävän vuonna 2030 noin 90 000 matkaa arkivuorokaudessa.

Raide-Jokerin kaksiraiteisen radan pituus on 25 km, josta 16 km sijoittuu Helsinkiin ja 9 km Espooseen. Raide-Jokerin keskinopeus pysähtymisineen on 25 km/h ja maksiminopeus 70 km/h. Nopeudet sovitetaan ympäristöön ja liikenteeseen sopiviksi. Espoon alueella merkittävän Raide-Jokeriin liittyvä väylähanke on Kehä I:llä Laajalahden kohdalla. Raide-Jokerin tavoiteaikataulun on liikennöinnin aloittaminen kesäkuussa 2024. Uusi raideyhteys kytkee toisiinsa Lännsimetron sekä ranta- ja kehäradat.

Raide-Jokerin asemat

Kuva: Raide-Jokerin verkkosivut <https://raidejokeri.info/>

Raide-Jokerin rakennustyöt ovat edenneet Espoon osuudella etujassa ja pysyneet kustannusarviossa. Helsingin puolella Pajamäen kohdalla asukkaiden vastustuksen perusteella hankkeen suunnitelmia on voitu jonkin verran sopeuttaa. Hankkeesta on myös valittu, josta hallinto-oikeus antoi kielteisen päätöksen. Korkein hallinto-oikeus päätti helmikuussa 2021 olla antamatta hallinto-oikeuden kielteisestä päätöksestä valituslupaa. Raide-Jokerin rakentaminen voi KHO:n päätöksen jälkeen alkaa myös Patterimäen puiston länsiosassa. Tunnelin itäpään suuaukon rakentaminen on jo aloitettu. Tunneli on ennakoivasti louhittu suuaukkoja vaille valmiiksi jo viime vuonna.

Raide-Jokeri tiedottaa hankkeen etenemisestä hankkeen omilla verkkosivuilla ja sähköisellä uutiskirjeellä sekä sosiaalisissa medioissa.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Raide-Jokerin verkkotiedottaminen on hoidettu hyvin. On huomioitava, että hankkeen vaikutuspiirissä varsinkin vanhemmilla alueilla asuvien iäkkäämpien ihmisten joukossa verkkopalvelujen käyttäminen on vähäisempää eikä verkkotiedottaminen välttämättä saavuta heitä. Helsingissä Patterimäen alueella valitusten myötä todentunut yli puolentoista vuoden

viivästyminen hankkeen rakentamisen aloittamisessa alueella aiheuttaa koko hanketta koskevan aikatauluriskin.

Rakentaminen oli tarkoitus alun perin aloittaa myös Patterimäessä toukokuussa 2019 yhtä aikaa koko linjaston kanssa. Hallinto-oikeus antoi 10.12.2020 päätöksensä, jonka mukaan edellytykset ELY-keskuksen aiemmin myöntämälle poikkeusluvasta myöntämiselle ovat täyttyneet, eikä ELY-keskuksen valituksenalaisena ollut päätöstä ole syytä muuttaa. Pajamäki-seura ry ja Pro luonto ry jättivät tammikuussa 2021 korkeimmalle hallinto-oikeudelle valituslupahakemuksen poikkeusluvasta. Korkein hallinto-oikeus päätti helmikuussa 2021 olla antamatta valituslupaa. Valitusprosessin aiheuttamaa aikatauluviivästyä yritetään kuroa kiinni, Pajamäen tunneli on ennakoivasti louhittu suuaukkoja vaille valmiiksi jo viime vuonna, mikä vähentää riskiä koko hankkeen valmistumisajankohdan siirtymisestä.

Julkisen liikenteen kehittäminen houkuttelevammaksi ja päästöttömäksi vaihtoehdoksi toteuttaa osaltaan pääkaupunkiseudun hiilineutraalisuuden tavoitetta.

Tarkastuslautakunnan suositus

Investointihankkeiden asukasviestinnässä tulee sähköisten kanavien lisäksi käyttää muitakin viestintäkanavia, jotta tavoitetaan kaikki alueen asukkaat.

Finnoo

Finnoon projektialue sijaitsee Kaitaan kaupunginosan alueella Matinkylän länsipuolella. Alueesta käytettiin aiemmin suomenkielistä nimeä Suomenoja. Projektialueen pinta-ala on noin 300 hehtaaria. Alue sijaitsee Espoonlahden ja Matinkylän kaupunkikeskusten välissä. Projektialue rajautuu pohjoisesta Länsiväylään, etelästä Ryssjeholmenin eteläiselle merialueelle ja lännestä Hyljelahden, Iivisniemen sekä Hannuksenpellon alueille sekä idästä Tiistilään. Suunnittelualueeseen kuuluvat lisäksi Pirisaari ja Ryssjeholmenin saari.

Finnoo-Kaitaa vision tavoitteiden mukaan alueesta muodostuu uudenlainen merikaupunginosa ja kestävä kaupunkirakentamisen edelläkävijä sekä esimerkkialue. Rakentamista ja liikumista ohjataan vähäpäästöisiin ja kestäviin muotoihin. Finnooden alueelle on suunniteltu kaavoitettavan asuntoja 17 000 asukkaalle ja mahdollistavan 6 000 uutta työpaikkaa. Finnooden projektialueen toteutusaika on projektisuunnitelman mukaan vuosina 2015–2040.

Finnooden osayleiskaavaluonnos oli nähtävillä vuonna 2015 ja se koski tuolloin koko Finnooden aluetta, Osayleiskaavatyötä jatkettiin jakamalla alue kahteen osayleiskaavaan Finnooden Osayleiskaava ja Finnooden sataman osayleiskaava. Kaava-alueen jaon perusteluna oli varmistaa pohjoisosaan sijoittuvan Finnooden metroaseman lähiympäristön jatkosuunnittelun eteneminen ja rakentaminen metrohankkeeseen sidotussa aikataulussa. Valtuusto päätti Finnooden osayleiskaavasta lokakuussa 2016.

Finnooden sataman osayleiskaavatyö ei ole vielä edennyt. Ranta-alueen ja meritäyttöjen suunnittelu on kesken eikä siitä ole vielä tehty päätöksiä. Tekninen toteutusselvitys on valmis, mikä mahdollistaa meritäyttöalueiden toteutuksen muutamalla eri tavalla. Finnooden merenläheisten alueiden kehittämisestä arvioidaan olevan saatavilla potentiaalisesti suurimmat alueelta saatavat tulot, mutta toteutuma on tarkemmin arvioitavissa Finnooden sataman osayleiskaavan

hyväksymisen jälkeen. Toinen alueen merkittävä potentiaali on sijoittuminen Länsimetron kehityskäytävälle ja Länsiväylän moottoritien tuntumaan.

Finnon alueen kehittämisessä benchmarking -alueena on muun muassa Helsingin Laajasalon läntinen osa-alue Kruunuvuorenranta, josta suuri osa oli pitkään öljysataman aluetta, mutta nykyisin paikalle suunnitellaan uutta laajaa merellistä asuntoaluetta. Finnnon alueella pyritään suosimaan innovatiivisia kestävä kehityksen ratkaisuja ja toteutuksia. Alueelle on tulossa geolämpöalueverkko, puukerrostaloja ja aktiivikattoja. Kaupunki on käyttänyt infrarakentamisessa soveltuvissa paikoissa puuteollisuustuotteita.

Alueella on tehty osallistavaa aluekehitystä oppilaitosten kanssa ja projektihallinnassa on etsitty muitakin mahdollisuuksia tehdä osallistavaa työtä. Ensimmäiset asukkaat muuttavat alueelle vuoden 2021 syksyllä.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Finnon-Kaitaa -alueen vision mukaan alueesta muodostuu uudenlainen merikaupunginosa ja kestävä kaupunkirakentamisen edelläkävijä sekä esimerkkialue. Alueen toteuttaminen on vasta alkuvaiheessa ja suunnitelmat tarkentumassa. Tässä vaiheessa ei vielä voida esittää projektin tarkkoja kustannus- eikä tuloarvioita, koska asuntotuotanto ja palveluiden järjestäminen ovat vasta alkamassa eikä eteläisen ranta-alueen osayleiskaavaehdotus ole vielä edennyt päätöksentekoon. Ensimmäiset asukkaat muuttavat alueelle vuoden 2021 syksyllä. Ulkoinen tarkastus jatkaa projektin etenemisen seurantaa tulevina vuosina.

Tarkastuslautakunnan suositus

Uuden alueen rakennustuotannon lähtökohtana tulee olla asiakaslähtöisyys, jotta alueelle rakennetaan kaiken kokoisia asuntoja sekä ehkäistään segregatiota monipuolisella asuntotuotannolla.

Kera

Keran kaupunginosa sijaitsee Rantaradan varrella Leppävaaran länsipuolella, Kilon ja Kauniainen välissä. Kerassa sijainneet mittavat teollisuus- ja logistiikkatoiminnot siirtyivät pois vuonna 2018, jolloin alueelta vapautui noin 80 hehtaaria maata uuteen käyttöön.

Keran kehittäminen työpaikka-alueesta asuttopainotteisemmaksi on käynnistetty vuonna 2013 osayleiskaavan vireillepanolla. Kaupunkisuunnittelulautakunta päätti kaavaehdotuksen laatimisen pohjaksi Keran kokonaismitoitukseksi vähintään 14 000 asukasta ja 10 000 työpaikkaa. Keran osayleiskaava sai lainvoiman vuonna 2018. Kaavassa on määritelty alueen kaupunkivihreän tavoitetaso, jotta taataan tonttien riittävä viherpinta-ala ja edesautetaan hulevesien hallintaa. Alueesta suunnitellaan rakentuvan kaupunkimainen iso paikalliskeskus, jossa kerrostalot ja koulut sijoittuvat Keran aseman molemmin puolin ja että alueella on selkeä sekä tiivis keskusta. Keran 1. asemakaava on hyväksytty kaupunkisuunnittelulautakunnassa syksyllä 2020 edelleen kaupunginhallituksen hyväksyttäväksi. Keran projektialueen maat ovat lähes kokonaan yksityisessä omistuksessa. Asemakaavan muutokseen liittyvät maankäyttösojimusneuvottelut ovat käynnissä. Sopimusten tulee olla vahvistettuja ennen kuin kaupunginhallitus voi hyväksyä asemakaavan muutokset.

Alueen kehittämiseksi asetettujen tavoitteiden saavuttamista tukee vuosien 2020–2031 MAL-sopimuksessa sovittu kaupunkiradan toteuttaminen Leppävaaran ja Kauklahten välille sekä raidevisio Matinkylän ja Keran välisestä pikaraitiotiestä. Rakentamisen alueella arvioidaan alkavan vuoden 2022 lopussa.

Ilmakuva Keran alueesta

Kuva Hannu Vallas

Keran alueella vireillä olevat asemakaavat

Keran projektialueella kehitetään ja kokeillaan kaupunkirakentamisen keinoja, joilla toteutetaan Espoo-tarinan tavoitetta hiilineutraaliudesta vuonna 2030 ja olla pysyvästi Euroopan kestävin kaupunki muun muassa seuraavilla toimenpiteillä:

- Päästötön energiatuotanto
- Vähäpäästöinen liikenne ja sujuva joukkoliikenne
- Kestävät kaupunginosat ja rakentaminen
- Kumppanuus ja yhteistyö

Keran aluetta kehitetään verkostomaisella toimintatavalla asukkaiden sekä kumppaneiden kanssa, joista yksi on Kestävä Espoo -ohjelmaan sisältyvä Puhdas ja älykäs Kera -projekti. Projektiin kuuluu kaupungin lisäksi kahdeksan isoa yritystä ja Sitra sekä pääkaupunkiseudun Smart & Clean säätiö. Projektissa Kerasta ollaan kehittämässä kansainvälinen esimerkki digitaaliseen alustaan kytkeytyvästä kiertotalouden kaupunkialustasta. Alueesta on tarkoitus tulla alueelliseen verkkoon perustuva, hiilineutraali, lämmön osalta energiaomavarainen, uusiutuvaa energiaa hyödyntävä energiayhteisö.

EU:n rahoittamassa Lighthouse SPARCS-hankkeessa kehitetään energiaposiitivisia alueita ja sähköistä liikkumista. Keran lisäksi hankkeen kehittämiskohteina Espoosta ovat Leppävaara ja Espoonlahti. Auerakentamisen allianssimallin kuvauksen toteutus on käynnistynyt osana Puhdas ja älykäs Kera ja Lighthouse SPARCS -projekteja yhteistyössä tutkimus- ja kehityskumppaneiden kanssa. Tavoitteena on kuvata mahdolliset yhteiskehittämisen mallit ja saada tietoa eri toimijoille syntyvistä hyödyistä ja taloudellisista vaikutuksista.

Vuonna 2020 Keran alueella toteutettuja toimenpiteitä

Keran kaupunginosa on mukana 6Aika Kestävien kaupunginosien kumppanuusmalli -hankkeessa (KIEPPI) yhdessä Tampereen ja Turun kaupunkien kanssa. Hankkeeseen osallistuu myös yrityksiä ja muita kumppaneita. Hankkeessa etsitään uusia kierto- ja jakamistalouden ratkaisuja kaupunkiympäristöön. Hankkeen tuloksena tavoitellaan syntyvän muuallakin sovellettava kumppanuusmalli. Kesällä 2020 Kerassa toteutettiin hankkeeseen kuuluvana ulkoviherseinäkokeilu hulevesien hallintaan ja kaupunkiviljelyyn.

Kesällä 2020 Keraan rakentui myös Ympäristöministeriön Kestävä kaupunki -ohjelman rahoituksella yhteisöllinen kaupunkiviljelykokeilu, missä kaupunkilaiset voivat kasvattaa lähiruokaa sekä laatikkoviljelyä että seinärakenteissa. Kaupunkiviljelyä ja tutkimuksia on tarkoitus jatkaa vuonna 2021.

Kiertotalouden toimenpiteisiin kuuluu tilojen tehokas käyttö ja muunneltavuus. Väliaikaiskäytölle on avattu entinen logistiikkahalli, jossa on aktiivista toimintaa liikunnan, kulttuurin ja ruuantuotannon toiminnoille. Alueella on edelleen myös käyttämättömiä toimistotiloja, joita voidaan uudistaa ja joiden käyttöä voidaan monipuolistaa. Alueella sijaitseva Kierrätyskeskus avattiin jo aikaisemmin ja sen toiminta tulee laajentumaan.

Teknologian laajempi hyödyntäminen esimerkiksi tutkimuskäytössä on yksi tärkeä kehityskohde. Keran alueelle valmistui toukokuussa 2020 älypylväsverkko, jossa 19 pylväässä on ka tuvalojen lisäksi 250 mittauslaitetta, kuten keliolosuhdeantureita sekä 5G-tukiasemia ja videokameroita. Kyseinen verkko toimii kehitysalustana uusille digitaalisille palveluille kaupunkiympäristössä. Lisäksi kokonaisuuteen kuuluu kaksi älykästä bussipysäkkiä.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Keran projektialuetta kehitetään verkostomaisella toimintatavalla ja yhteistyöllä asukkaiden sekä kumppaneiden kanssa erilaisia hankkeita ja projekteja hyödyntäen. Alueesta on tavoitteena tehdä hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä ja kehittää siitä uudenlaisen kaupunkirakentamisen malli. Keran alue on vielä pitkälti suunnittelu- ja aluekehittämisvaiheessa ja alueen maankäyttösopimusneuvottelut ovat käynnissä. Alueella hyödynnetään laajasti tyhjilleen jääneiden rakennusten väliaikaista käyttöä. Ensimmäiset rakennukset rakennettaneen vuoden 2022 lopussa. Ulkoinen tarkastus jatkaa projektin etenemisen seurantaan tulevina vuosina.

Tarkastuslautakunnan suositus

Asukaslähtöisyyteen ja verkostomaiseen toimintatapaan perustuvien hankkeiden mallintamista tulee hyödyntää myös vanhemmilla asuinalueilla ja muun muassa täydennysrakennushankkeissa.

7.2 YMPÄRISTÖKESKUS

Kaupungin ympäristönsuojelutoimen muodostavat ympäristölautakunta ja ympäristökeskus. Ympäristökeskus vastaa luonnon-, ilman- ja vesiensuojelusta, ilmastotyön tuesta sekä ympäristövalvonnasta ja sen lupahakemuksista. Ympäristökeskukseen kuuluu valvontayksikkö, luonto- ja ympäristötietoyksikkö sekä Villa Elfvikin luontotalo. Ympäristölautakunta toimii kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisena ja vastaa kunnalle luonnonsuojelulain mukaan kuuluvista tehtävistä. Ympäristölautakunnan lautakuntasopimus ohjaa yhdessä Espoo-tarinan ja keskeisten toimenpideohjelmien kanssa kaupungin ympäristönsuojelutoimintaa. Ympäristökeskus toteuttaa Espoo-tarinaa myös oman tarinansa kautta.

Ympäristötoimelle on asetettu huomattava määrä tavoitteita erilaisissa ohjelmissa. Tavoitteita on koottu yhteen Espoon ympäristötavoitteet vuosille 2017–2021 ympäristöohjelmaan, jossa on kuvattu ja havainnollistettu Espoon ympäristön nykytilaa ja tulevaisuuden haasteita. Lisäksi julkaisussa tarjotaan vinkkejä, miten espoolainen voi kyseiseen ympäristöasiaan vaikuttaa tai ottaa sen huomioon elinympäristössään. Ympäristökeskus edistää ohjelmissa asetettuja tavoitteita yhteistyössä muun muassa kaupunkisuunnittelukeskuksen ja kaupunkitekniikan keskuksen sekä liikunta- ja nuorisopalveluiden kanssa. Ympäristöohjelmaan on koottu tavoitteita ilmansuojelun, luonnon monimuotoisuuden suojelun ja vesiensuojelun toimintaohjelmista, meluntorjuntasuunnitelmasta, pyöräilyn edistämishojelmasta ja puurakentamishojelmasta sekä valtuuston yksimielisesti hyväksymästä ilmasto-ohjelmasta. Ympäristötavoitteista laaditun esitteen lisäksi on laadittu teemoista viestivä sosiaalisen median paketti sekä materiaaleja kaupungin verkkosivuille ja esityksiin. Espoon ympäristötavoitteet on esitelty seuraavilla verkkosivuilla: [Espoon ympäristötavoitteet 2017-2021](#).

Vuosi 2020 oli luonnon monimuotoisuuden teemavuosi. Luonnon monimuotoisuuden toimenpideohjelmassa vuosille 2018–2021 (LUMO) oli useita toimenpiteitä vuodelle 2020. Vuonna 2020 tunnistettiin luonnon monimuotoisuuskeskittymiä, tunnistettiin tärkeiden ekologisten yhteyksien suojelun ulkopuolella verkostolle tärkeitä alueita ja viestittiin asukkaille luonnon monimuotoisuuden merkityksestä ja huomioimisesta. Kootun luontotiedon perusteella laadittiin valtuustokauden tavoitteita toteuttava Luonto-ohjelma, joka täydentää Espoon luonnonsuojelualueverkostoa sekä kehittää kaupungin toimia luonnon monimuotoisuuden huomioimiseksi.

Ympäristöteemaiset ohjelmat on esitelty ympäristökeskuksen verkkosivuilla: [https://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Ymparistokeskus\(1819\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Ymparistokeskus(1819)).

Ympäristövalvonta

Ympäristöhaittojen valvonnan toimenpiteitä ovat lupien myöntäminen, päätösvalmistelu, laitos-tarkastukset, valvontakäynnit, neuvonta ja tiedotus. Ympäristökeskus toimii asiantuntijana maaperän pilaantumistapauksissa, melu- ja ilmanlaatuasioissa sekä ympäristövahinkotilanteissa. Lisäksi ympäristökeskus valvoo jätelain, maa-aineislain ja kaupungin ympäristönsuojelumääräysten noudattamista.

Ympäristökeskus valvoo vuosittain sataa ympäristöluvallista, rekisteröityä tai ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvaa toimintaa, joista 25 on tarkastettu lähemmin. Valvottavia laitoksia ja toimintoja ovat energiantuotantolaitokset, polttonesteiden jakeluasemat, jätteiden käsittely, jätevedenpuhdistamot, kivenmurskaamot ja kivenlouhinta sekä maankaatopaikat.

Esimerkiksi erilaisten projektien yhteydessä ympäristökeskus valvoo ja tarkastaa neljääsataa muuta toimintaa, jotka voisivat aiheuttaa ympäristön pilaantumista. Näitä ovat eläinsuojat,

mootoriajoneuvokorjaamot, tutkimusyksiköt, venesatamat ja metalliteollisuus. Lisäksi Uudenmaan ELY-keskus valvoo neljäkymmentä suurempaa laitosta ja toimintoa.

Koronapandemian vaikutukset ympäristökeskuksen toimintaan

Koronapandemia on vaikuttanut ympäristökeskuksen palveluihin Villa Elfvikin luontotalossa, joka on kaupungin ympäristövalistuskeskus. Luontotalo oli suljettuna keväällä 2020, jolloin peruttiin luontokoulupäivät ja sesonkiretket 5–11 -vuotiaille sekä aikuisten retket ja tapahtumat. Talon vuosittainen kävijämäärä väheni kolmanneksella eli 10 000 henkilöllä.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Lisääntyvä ympäristölainsäädäntö ja asukkaiden kasvava huolestuminen ympäristöasioista ovat lisänneet ympäristökeskuksen työmäärää ja ympäristövalvontaa on kohdennettu suunnitellun valvonnan sijaan enemmän valituksiin perustuvaan valvontaan.

Joutsenet Westendin edustalla

Kuva: Tommi Heinonen

7.3 TILAKUSTANNUSTEN KEHITYS JA TILAVUOKRIEN MÄÄRÄYTYMINEN

Tilapalvelut-liikelaitos vastaa kaupungin toimitilojen ja rakennusten hankkimisesta ja ylläpidosta sekä tarjoaa tilapalveluja tilojen käyttäjille. Kaupungin taseeseen toteutettavien rakennushankkeiden lisäksi Tilapalvelut-liikelaitos vastaa Kiinteistö Oy Espoon koulu- ja päiväkotikiinteistöt, Kiinteistö Oy Espoon Sotekiinteistöt ja Kiinteistö Oy Matinkylän Uimahalli sekä Kiinteistö Oy Matinkylä lukio -hankkeiden suunnitteluun ja rakentamiseen liittyvistä tehtävistä.

Tilapalvelut-liikelaitos toteuttaa Espoo-tarinan Koulut kuntoon -ohjelmaa, jonka tavoitteena on varmistaa käyttäjille terveelliset ja turvalliset sekä toimivat tilat ja että sisäilmakohteiden sekä hätäväistöjen lukumäärä on nolla vuonna 2028. Ohjelmassa hyödynnetään tyyppikouluja, projektiyhtiömallia (PPP Public Private Partnership) ja parannetaan tilojen käyttöastetta.

Liikelaitoksen tulee kattaa liikevaihdollaan hallinnassaan olevien kiinteistöjen pääoma-, ylläpito-, korjaus (osittain) ja hallintokustannukset sekä poistot sekä asetetut tulostavoitteet. Liikelaitoksen hankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan kestävä kehitys ja pitkä rakennusten elinkaari. Ylläpidossa panostetaan ennakoivan huollon merkitystä ja yhteistyötä tilojen käyttäjien kanssa.

Kaupunginhallitus tarkisti marraskuussa 2020 sisäisten vuokrien maksuperusteita ja vuoden 2020 tilinpäätöksen yhteydessä saatiin ajantasaista tietoa kaupungin tilakannasta ja korjausvelan kehityksestä.

Tarkastuslautakunta on arvioinut vuoden 2019 arviointikertomuksessaan Tilapalvelut-liikelaitosta, sisäisiä toimitilavuokria, Koulut Kuntoon -ohjelmaa, sivistystoimen tila-asioita, Koulu palveluna -hanketta ja sen osana uutta projektiyhtiömallia (PPP) sekä kaupungin toimitilayhtiöitä. Arvioinnin ulkopuolelle vuonna 2019 jäi Tilapankin tilanne.

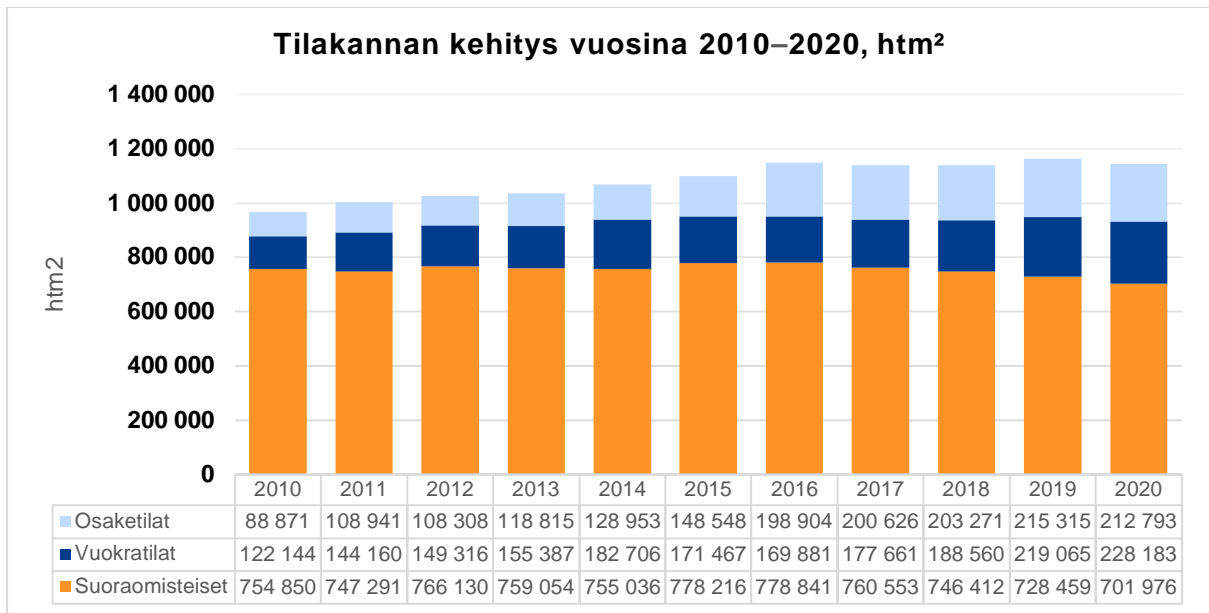
Koronapandemian vaikutukset Tilapalvelut-liikelaitoksen talouteen ja toimintaan

Tilapalvelut-liikelaitoksen vuoden 2020 toimintatuotot olivat 269,7 milj. euroa, josta vuokratuotosten osuus oli 238,1 milj. euroa. Liikelaitoksen vuoden 2020 tulos oli 14,1 milj. euroa ylijäämäinen muutettuun talousarvioon verrattuna. Vuosikorjaustöitä on priorisoitu ja keskitytty turvallisuuden ja terveellisyyteen liittyviin töihin. Koronapandemia vaikutti liikelaitoksen vuoden 2020 talouteen vähentämällä ulkoisen vuokralaskutuksen kertymää. Kaupunginhallituksen huhtikuussa 2020 päättämiä vuokralennuksia on myönnetty huhti-kesäkuussa yhteensä 139 000 euron arvosta ja muutamille vuokralaisille on myönnetty myös maksuaikaa. Espoon kaupunki on saanut vuokralaisena helpotuksia vuokramaksuistaan 217 000 euroa.

Liikelaitoksen palvelutuotannossa koronapandemia on vaikuttanut eniten siivous- ja vahtimestaripalveluun, joissa palvelutuotantoa on sopeutettu tarpeen mukaan. Liikelaitoksen investointihankkeiden työmaat edistyivät vuonna 2020 lähes normaalisti, joista vain kahdella oli lyhyt karanteenikatkos. Korjaustyömaihin koronapandemia ei vuonna 2020 vaikuttanut.

Kaupungin tilakannan kehitys

Kaupungin toimitilakantaan kuuluu erilaisiin tarkoituksiin käytettäviä tiloja, esimerkiksi perinteisiä omassa omistuksessa olevia kouluja ja vuokrattuja monitoimitiloja, joissa on koulun ja päiväkodin lisäksi muitakin palveluita. Seuraavassa kaaviossa on esitetty omistusmuodoittain kaupungin tilakannan kehitys (htm2) vuosina 2010–2020.

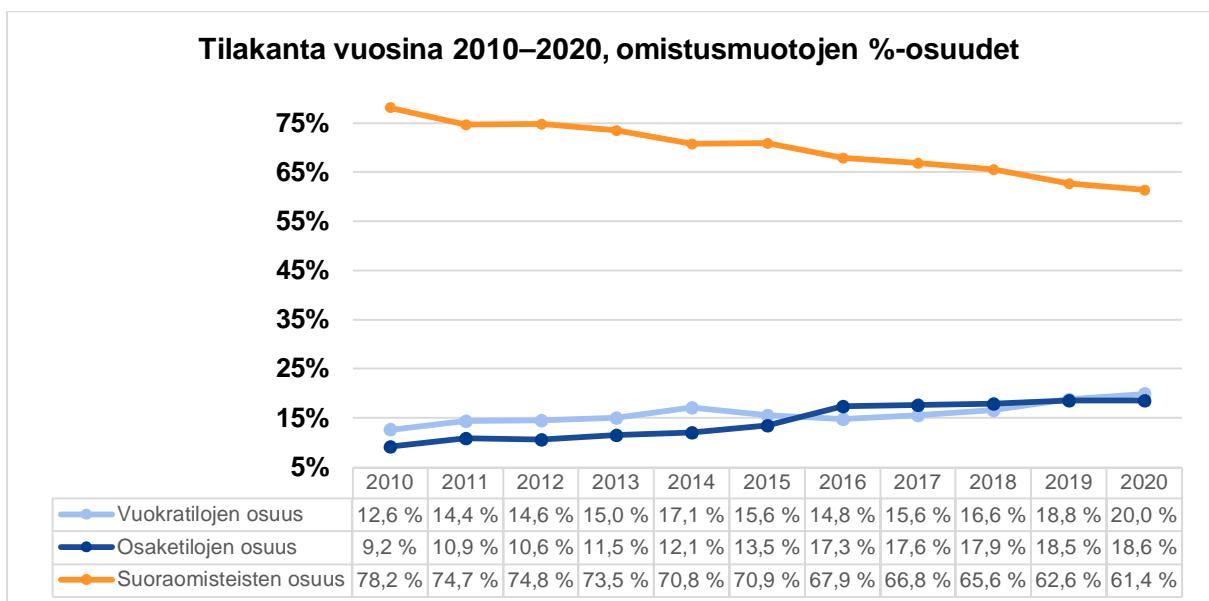

Lähde: Tilapalvelut-liikelaitos 2021

Vuokratilojen määrä on lisääntynyt ja oman rakennuskannan osuus sekä osaketilat ovat vähentyneet. Vuokraohteiden määrän kasvu on ollut suunniteltu vaihtoehto omaan taseeseen rakennettavien kohteiden rinnalle. Vuokratilat ovat usein käyttäjille kalliita, mutta toisaalta omistamiseen liittyvien riskien siirtyminen kaupungilta vuokranantajalle voi vähentää kaupungin kustannuksia tilojen kunnossapitovastuun ja korjaamisen jäädessä vuokranantajalle. Vuokraohteet ovat myös toiminnan kannalta ketterämpiä kuin suoraomisteiset tilat, koska niistä voi tarpeen poistuttua luopua helpommin.

Toimitilajohtamisen toimitilatehokkuus on parantunut. Vuonna 2020 kaupungin tilakanta asukasta kohden oli 3,88 m², kun se vuosina 2019 ja 2018 oli 4,01 m².

Tilakustannusten osuus kaupungin käyttömenoista oli 9,74 prosenttia vuosina 2020 sekä 2019. Seuraavissa taulukoissa on esitetty kaupungin tilakannan omistusmuodot prosentiosuuksina sekä jakautuminen toimialoittain.

Lähde: Tilapalvelut-liikelaitos 2021

Tilakannan jakautuminen toimialoittain sekä omistusmuodoittain vuonna 2020

Toimiala	Huoneistoala	Osuus	Omistusmuoto	Huoneistoala	Osuus
SITO	742 849	63,6 %	Suoraomistus	701 976	60,1 %
TYT	196 620	16,8 %	Vuokrattu	228 183	19,5 %
SOTE	124 578	10,7 %	Osakeomistus	212 793	18,2 %
TYT/tilapankki	60 066	5,1 %	Tuleva rakennus	16 952	1,5 %
KOHA	23 680	2,0 %	Muu omistus	8235	0,7 %
(puuttuu)	10 684	0,9 %	Ei määritelty	3	0,0 %
LUP	9 663	0,8 %			
YHTEENSÄ	1 168 141	100,0 %	YHTEENSÄ	1 168 141	100,0 %

Lähde: Tilapalvelut-liikelaitos 2021

Sisäiset toimitilavuokrat

Tilapalvelut-liikelaitoksen tulos oli useamman vuoden ajan alijäämäinen, eikä se riittänyt kattamaan tilakannan vuosittain lisääntyneitä korjaus- ja perusparannustarpeita eikä vähentämään korjausvelkaa. Vuonna 2019 toteutettiin teknisten arvojen päivitys sekä maanvuokrien tasokorotus käypien arvojen tarkistuksilla. Marraskuussa 2020 kaupunginhallitus päätti Tilapalvelut-liikelaitoksen suoraan omistettujen toimitilojen ja osake- sekä vuokratilojen sisäisten toimitilavuokrien laskennan päivityksestä. Toimitilavuokrien tarkistus toteutettiin korjausvelan kasvun hillitsemiseksi sekä vuosikorjausohjelman mukaisten kunnossapito- ja peruskorjauksien toteuttamiseksi.

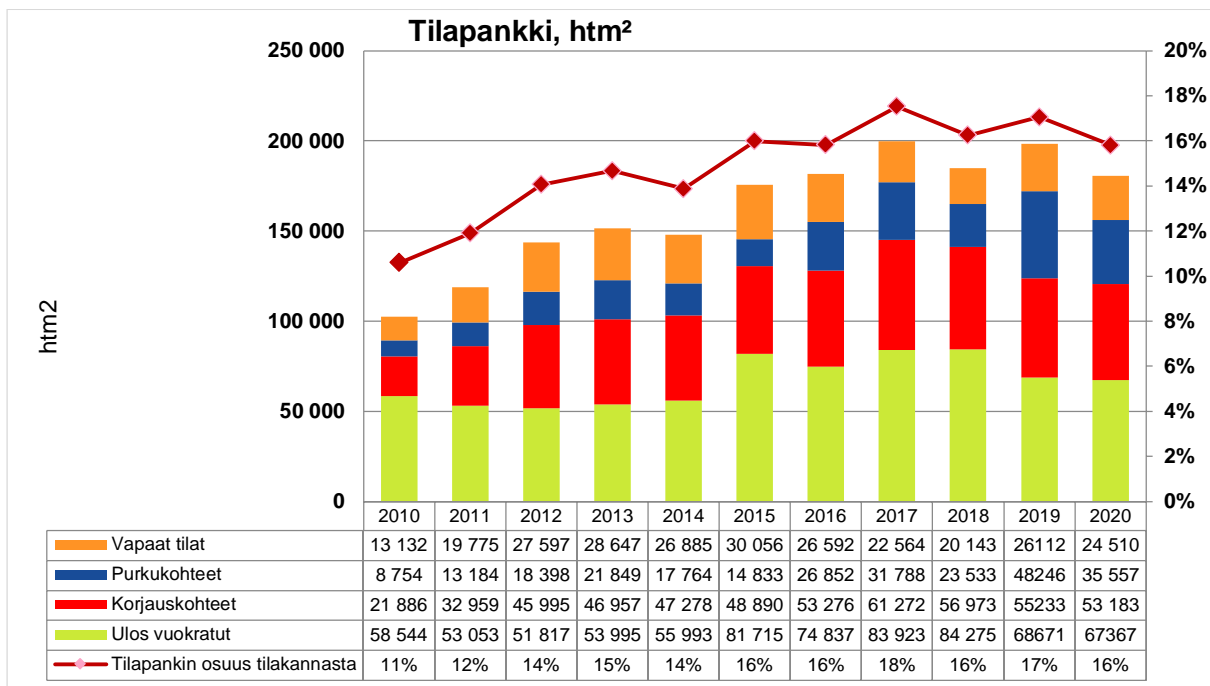
Sisäisten vuokrien perusteiden uudelleen arvioinnin vaikutus on vuosittain 14,3 milj. euroa, jolla arvioidaan vuoden 2019 loppuun mennessä kertyneen 115 milj. euron korjausvelan tulevan katetuksi noin kymmenessä vuodessa. Liikelaitos kohdistaa toimitilavuokriin tehdyn tarkistuksen suoraan palvelujen ostoihin, joiden kautta kunnossapidon korjauksia ja peruskorjauksia lisään korjausvelan pienentämiseksi. Tarkistuksen kustannusvaikutus lisättiin myös toimialojen vuoden 2021 talousarvioiden käyttösuunnitelmiin. Toimitilavuokriin ei ole tehty indeksitarkistuksia.

Tilapankki

Kaupungin toimitilakiinteistöjen kanta on 1 170 000 m², josta kaupungin omassa käytössä on 972 000 m² ja tilapankissa on 198 000 m². Tilapankin koko vaihtelee kuukausittain. Tilapankkiin siirretään vapaana olevat tilat ja purku- ja korjauskohteet sekä ulosvuokratut tilat, joille kaupungilla ei ole käyttöä. Kaupunki omistaa useita asuin-, talous- ja piharakennuksia, jotka eivät ole kaupungin omassa käytössä eikä niihin sisälly kaavakehitysmahdollisuutta. Rakennukset ovat tulleet kaupungin omistukseen maanhankintojen yhteydessä. Useilla näistä rakennuksista on kulttuurihistoriallisia arvoja.

Sisäisten toimitilavuokrien perusteiden tarkistamisen yhteydessä päätettiin, että toimialan halutessa pitää tilapankissa olevaa tilaa reservitilana ja varata sen toimintaansa, maksaa se 50 prosenttia käyvästä vuokrasta varausmaksuna. Normaalisti toimialoja ei laskuteta tilapankkiin siirretyistä kohteista. Lisäksi muutettiin suoraomisteisten kohteiden irtisanomisaika 12 kuukaudeksi poistoajan jälkeen.

Tilapankin kohteiden määrän kehitys vuosina 2010–2020

Lähde: Tilapalvelut-liikelaitos 2021

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi tilapankin kulujen pienentäminen 2 milj. eurolla vähentämällä kiinteistöjen ylläpitokustannuksia ja myymällä kaupungille tarpeettomat kohteet. Kohteiden myynti on aikataulutettu TakE-ohjelman toimenpiteinä. Myytäviä kohteita on noin 60 yhteispinta-alaltaan 32 000 m². Kohteista 30 on ohjelmoitu vuosille 2020–2023. Näiden pinta-ala 10 000 m². Harkinnan mukaan kohteita tarjotaan ensin nykyisille vuokralaisille ostettavaksi kiinteistöarvioon perustuen (käypä markkina-arvo).

Kiinteistöjä myyvät kohteittain kilpailutetut kiinteistövälittäjät ja kohteille tehdään aina ennen myyntiä kuntoarvio. Osa rakennuksista on niin huonokuntoisia, että niistä ei ole odotettavissa tuloja, mutta ylläpitokustannuksien poistuessa hyöty realisoituu. Purettavaksi suunnitellut kohteet käsitellään erikseen, sillä vapautuvien tonttien käsittely kuuluu tonttiyksikölle.

Tilapankin kohteet esitettynä omistussuhteittain vuonna 2020

Kohteet	Ei määriteltä	Muu omistus	Osakeomistus	Suoraomistus	Vuokrattu	Yhteensä
Tilapankki korjauskohteet			14 616	39 142	301	54 059
Tilapankki purkukohteet			9 135	29 928		39 063
Tilapankki ulosvuokratut	3	25	18 445	45 696	2 914	67 082
Tilapankki vapaat tilat			7 220	16 696		23 916
YHTEENSÄ	3	25	49 416	131 462	3 215	184 119

Lähde: Tilapalvelut-liikelaitos 2021

Tilapalvelut-liikelaitos ja kaupungin tonttiyksikkö ovat valmistelleet kulttuurihistoriallisesti arvokaiden rakennusten myyntiä yhdessä kaupunginmuseon kanssa. Moni myytävistä kohteista vaatii kaavamuutoksen ennen myynnin käynnistämistä. Kaavamuutoksessa päivitetään tarvittaessa suojelumerkinnot, osoitetaan rakennusala sekä mahdollisuuksien mukaan muodostetaan kiinteistölle oma tontti. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset myydään aina vuokratontilla. Maanvuokrasopimukseen kirjataan uhkasakollinen velvoite huolehtia rakennuksen kunnostuksesta.

Osaketilat

Kaupungilla on useita osakeomistuksia asunto- ja kiinteistöosakeyhtiöissä. Osakkeista luovutaan myymällä, kun kaupungin tarve tiloille päättyy. Osakkeiloissa on paljon ryhmäperhepäiväkotitiloja, joista varhaiskasvatuspalvelut luopuu, kun alueelle valmistuu uusia päiväkoteja ja tilat käyvät tarpeettomiksi. Osakkeita myydään myös kiinteistökehityksen kautta, jolloin yhtiön kaikki osakkaat myyvät osakkeensa kiinteistökehittäjälle.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kiinteistöjen korjausvelan kasvun pysäyttäminen on yksi Tilapalvelut-liikelaitoksen suurimmista haasteista, johon liittyy laadukkaiden sisäilmaolosuhteiden varmistaminen kouluissa ja päiväkodeissa. Liikelaitoksessa kehittämiskohteina nähdään investointiohjelman toteuttamisen lisäksi vuosikorjausohjelman laadinta, jolla myös vastataan koulut kuntoon -haasteeseen. Olemassa olevasta toimitilakannasta huolehtimiseen on jäänyt liian vähän investointi- ja korjausvaroja huolehdittaessa kaupungin voimakkaasta kasvusta johtuvista toimitilatarpeista. Kestävän kehityksen ja hiilineutraaliuden mukaiset vaatimukset lisäävät myös osaltaan investointi- ja käyttökustannuksia.

Tarkastuslautakunta korostaa, että kiinteistöjen huoltaminen ja oikea-aikainen korjaaminen vähentävät kustannuksia, samoin kuin hankkeiden hyvä hankintaosaaminen. Hankkeiden suunnittelussa tulee ottaa huomioon käytettävissä olevat vaihtoehdot, esimerkiksi tyyppikoulut, joiden ylläpidosta vastaa vuokranantaja. Tilapankkiin siirretyistä tiloista perittävä 50 prosentin osuus vuokrasta tehostaa tilankäytön hallintaa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Olemassa olevasta tilakannasta on huolehdittava oikea-aikaisesti, jotta sisäilmaongelmia ei synny.

Tilapankin toimintaa tulee tehostaa ja tarpeettomista tiloista luopua mahdollisimman nopeasti.

TIISTILÄN KOULU

8 ESPOON ASUNNOT OY

Espoon Asunnot Oy on Espoon kaupungin 100-prosenttisesti omistama voittoa tavoitteilematon tytäryhtiö. Espoon Asunnot Oy:n perustehtävä on vuokrata viihtyisiä ja kohtuuhintaisia asuntoja, palvella asiakkaita sujuvasti ja pitää yllä kiinteistöjen kuntoa.

Espoon Asunnot Oy on Espoon suurin vuokra-asuntojen tarjoaja. Yhtiöllä on 15 724 asuntoa, joista ARA-ryhmän asuntoja on 13 783. Yhtiön liikevaihto oli vuoden 2020 tilinpäätöksessä 139,2 milj. euroa ja taseen loppusumma 1 118,7 milj. euroa. Yhtiön omavaraisuusaste on 26,4 prosenttia. Asuntojen käyttöaste on 98,4 prosenttia ja asukkaiden vaihtuvuus vuosittain 12,7 prosenttia. Vuoden 2020 lopussa Espoon Asuntojen palveluksessa oli 120 henkilöä.

Espoon Asuntojen vuokrat ovat keskimäärin 27 prosenttia Espoon yleistä vuokratasoa alhaisemmat.

Espoon Asunnot Oy:n hallinnointi on jaettu yhtiökokouksen, hallituksen ja toimitusjohtajan kesken. Toimitusjohtaja vastaa yhtiön liiketoiminnasta ja tavoitteiden toteutumisesta sekä hallinnosta hallituksen ohjeiden mukaisesti. Organisaatio jakaantuu kolmeen liiketoimintayksikköön.

Yhtiö noudattaa toiminnassaan valtuuston hyväksymää Espoon Asunto-ohjelmaa vuosille 2018–2021. Asunto-ohjelman tavoitteiden ja toimenpide-ehdotusten lähtökohtana on mahdollistaa monipuolinen ja kohtuuhintainen asuntotuotanto, tukea erilaisten väestöryhmien asumista, myötävaikuttaa aluekeskusten ja olemassa olevien asuntoalueiden tasapainoiseen kehitykseen sekä edistää uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja parantaa asumisen energiatehokkuutta.

Valtuusto on asettanut yhtiölle sitovan tulostavoitteen aloittaa vuosittain keskimäärin 400 asunnon rakentaminen. Aloituksissa seurataan neljän viimeisimmän vuoden liukuvaa keskiarvoa, joka on ollut keskimäärin 328, joten tulostavoite ei toteutunut. Vuonna 2020 aloituksia toteutui 480. Vuositason tuotantotavoitteiden saavuttamisen kannalta kriittistä on ollut yhtiölle tarjottujen tonttien määrän lisäksi varmistetun tiedon puuttuminen niiden rakentamiskelpoisuudesta riittävän ajoissa, mikä taas edellyttää vahvistettua asemakaavaa ja kunnallistekniikan valmiutta ennen hankkeen aloitusta. Kaupungin tehtävänä on varmistaa, että yhtiö saa tarvitsemansa tontit. Tonttien saannin edistämisestä ja keinoista on neuvoteltu yhtiön ja kaupungin kesken.

Kohtuuhintaisia asuntoja on pääkaupunkiseudulla tarjolla kysyntään nähden liian vähän. Vuokralaisten vaihtuvuus Espoon Asunnot Oy:n asunnoissa on ollut suhteellisen vähäistä, mikä heikentää mahdollisuuksia luovuttaa asuntoja uusille asiakkaille. Vuokra-asuntojen kysynnän ennakoidaan jatkuvan vahvana. Keskimääräisen perhekoon pienentymisen takia kysynnän arvioidaan painottuvan jatkossakin pieniin asuntoihin. Sijainnin merkitys tulee säilymään keskeisimpänä kriteerinä asuntoa haettaessa, sillä asunnonhakijat arvostavat hyviä liikenneyhteyksiä ja kattavia lähialueen palveluja.

Asunnonhakijoista etusijalla ovat erittäin kiireellisessä asunnon tarpeessa olevat, vähävaraiset ja pienituloiset. Heitä on Espoon Asuntojen hakijoista noin puolet. Yhtiön asukasmäärä on 30 000, joista vieraskielisten asukkaiden osuus on 33,7 prosenttia.

Yhtiö työskentelee yhteistyössä kaupungin kanssa asunnottomuuden vähentämiseksi ja ennaltaehkäisemiseksi. Vuoden aikana tehtiin 240 asuntotarjousta sellaisille hakijoille, jotka olivat ilmoittaneet senhetkiseksi asumistilanteekseen asunnottomuuden. Osa henkilöistä ei ottanut asuntoa vastaan. Espoon Asuntojen asumisneuvonta tukee niitä asukkaita, jotka ovat vaarassa menettää kotinsa vuokranmaksu- tai asumishäiriöiden tai puutteellisten asumistaitojen vuoksi. Häätöjen määrä on yhtiössä pysynyt vuosittain vähäisenä.

ARA-asuntoja koskevat määräykset

ARA-ryhmän asuntojen luovutusta säätelee aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksi lunastamisesta annettu laki, joka säätelee asuntojen myyntiä, vuokranmäärittystä ja vuokralaisten valintaa.

Valintaperusteita ovat asunnon tarve, varallisuus ja tulot. Etusijalle asetetaan asunnottomat ja muut kiireellisimmässä asunnontarpeessa olevat, vähävaraisimmat ja pienituloisimmat hakijat. Tulorajoja ei ole lukuun ottamatta lyhyellä korkotuella rahoitettuja asuntoja. Tulot on siitä huolimatta selvitettävä, jotta hakijoita voidaan verrata keskenään. Myös hakijan varallisuus selvitetään ja arvioidaan, onko hakijalla mahdollisuus järjestää asumisensa ilman valtion tukea. ARA:n asukasvalintaohjeiden mukaisesti asukasvalinnoilla tavoitellaan samalla vuokratalon monipuolista asukasrakennetta ja sosiaalisesti tasapainoisia asuinalueita.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Espoon Asunnot Oy:n hyvä käyttöaste sekä tehokas pääoma- ja ylläpitokulujen hallinta mahdollistavat asuntojen kohtuuhintaisuuden. Yhtiön sisäinen tavoite on, että käyttöaste nousee 99 prosenttiin.

LIITE 1: Taulukot kaupungin, liikelaitosten ja konserniyhteisöjen tulostavoitteiden toteutumisesta tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan

TOIMIALOJEN TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Tilinpäätös 2020		Tarkastuslautakunnan arvio	
 Toteutui	 Toteutui osittain	 Toteutui	 Toteutui osittain
 Ei toteutunut	 Ei voida arvioida	 Ei toteutunut	 Ei voida arvioida

Tulostavoitteet 2020	TILINPÄÄTÖS 2020			TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO			
	Toteutunut	Ei toteutunut/ toteutui osittain	Ei voida arvioida	Toteutunut	Toteutunut osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvioida
KONSERNIHALLINTO							
Elinvoima, kilpailukyky ja työllisyys							
Työllisyys- ja työttömyysasteet lähestyvät Espoo-tarinan tavoitetasoja.							
Työmarkkinatukikustannukset laskevat.							
Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä laskee.							
Vieraskielisten työttömien määrä laskee.							
Kansainväliset toimijat sijoittuvat Espoon kasvukäytävälle.							
Ympäristö, rakentaminen ja liikenne							
Työpaikkojen määrä Espoossa ja kasvukäytävillä kasvaa.							
Yritysten määrä Espoossa kasvaa.							
Talous, henkilöstö ja johtaminen							
Palvelutuotannon tuottavuus paranee vähintään 1,5 % peruspalvelujen hintaindeksin muutos huomioiden.							
Henkilötyön tuottavuus paranee 1,0 %.							
Patu-tuotteiden käyttö palvelujen järjestämisen ja operatiivisen toiminnan johtamisessa lisääntyy.							
Nettomenojen kasvu on enintään talousarvion mukainen.							
Konsernin lainakanta (pl. Espoon Asunnot ja HSY) kääntyy laskuun valtuustokauden lopulla.							
Kaupungin investointien tulorahoitusaste on suurempi kuin tilinpäätöksessä 2019.							
Henkilöstökokemus johtamisesta, työn sujuvuudesta ja työhyvinvoinnista on korkea ja työnantajaa halutaan suositella.							
Terveysperusteiset poissaolot vähenevät 10 % edellisen vuoden vastaavan ajankohdan tasosta.							

Tulostavoitteet 2020	TILINPÄÄTÖS 2020			TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO			
	Toteutunut	Ei toteutunut/ toteutunut osittain	Ei voida arvioida	Toteutunut	Toteutunut osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvioida
SOSIAALI- JA TERVEYSTOIMI							
Sivistys ja hyvinvointi							
Terveysasemien palvelukyky paranee ja tavoitteena on, että lääkärin kiireettömälle vastaanotolle (T3) päästään 14 vuorokauden sisällä (Q1–Q4≤14).		▲				●	
Terveysasemien asiakkaista yli 90 prosenttia on tyytyväisiä tai erittäin tyytyväisiä saamaansa palveluun.	▲				●		
Kehitetään perussoten ja esh:n integraatiota, tavoitteena potilaan hyöty.		▲				●	
Kotona asuu vähintään 93,5 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä.	▲			●			
Pitkäaikaishoidon asumispalvelut järjestetään viiveettä, 90 % päätöksen saaneista saavat asumispalvelupaikan 2 kk:n sisällä (kaikki saavat asumispalvelupaikan 3 kk:n sisällä).	▲				●		
Säännöllisen kotihoidon asiakkaan luona käyvien eri hoitajien määrä vähenee.		▲				●	
Kotihoidon asiakkaiden kipu hoidetaan hyvin.		▲				●	
Kevyemmän tuetun asumisen osuus vammaisten asumispalveluista kasvaa.	▲			●			
Vammaispalvelujen saatavuus paranee.		▲				●	
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten suhteellinen osuus ikäluokasta ei kasva.		▲			●		
Tarve lasten ja nuorten psykiatriin palveluihin vähenee.		▲			●		
Talous, henkilöstö ja johtaminen							
Palvelutuotannon tuottavuus paranee vähintään 1,5 % peruspalvelujen hintaindeksin muutos huomioiden.		▲				●	
SIVISTYSTOIMI							
Sivistys ja hyvinvointi							
Varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousee.		▲				●	
Espoon oppimistulokset ovat Suomen parhaat (olemassa olevilla mittareilla).		▲			●		
Kansainvälisyyttä on edistetty toimialan kansainvälisyys- ja globaalikasvatusohjelman 2019–2021 mukaisesti.	▲			●			
Eri kieli- ja kulttuuriryhmien lasten osallistumisaste kasvaa.		▲				●	
Ympäristö, rakentaminen ja liikenne							
Kaupunki palveluna -ajattelun oppeja hyödyntäen tehdään vähintään kaksi uutta kokeilua sivistystoimen palveluissa.	▲			●			
Tilojen käyttö- ja täyttöasteet paranevat.	▲			●			
Talous, henkilöstö ja johtaminen							
Palvelutuotannon tuottavuus paranee vähintään 1,5 % peruspalvelujen hintaindeksin muutos huomioiden.		▲				●	

TEKNINEN JA YMPÄRISTÖTOIMI

Sivistys ja hyvinvointi

Palvelutuotanto kehittyi asukas- ja asiakaslähtöisesti ja kustannusvaikuttavasti monituottajamallia hyödyntäen.

Elinvoima, kilpailukyky ja työllisyys

Edistetään yritysten ja työpaikkojen sijoittumista Länsimetron ja kaupunkiradan kasvu- ja kehityskäytäviin.

Ympäristö, rakentaminen ja liikenne

Kouluilla ja päiväkodeilla on terveet ja toimivat tilat, ja sisäilmakohteiden hätäväistöjen lukumäärä on nolla.

Toimitilat tukevat palvelujen toteuttamista kustannustehokkaasti.

Asuntotuotantoa ja liikennettä koskevien velvoitteiden täyttäminen.

Edistetään energiasäästöavoitteita ja ympäristökriteereitä rakentamisessa, alueiden kehittämisessä ja palvelutuotannossa.

Talous, henkilöstö ja johtaminen

Palvelutuotannon tuottavuus paranee vähintään 1,5 % peruspalvelujen hintaindeksin muutos huomioiden.

YHTEENSÄ 41 tulostavoitetta

19

22

14

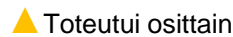
7

19

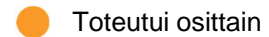
1

LIKELAITOSTEN TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Tilinpäätös 2020

Tarkastuslautakunnan arvio

Tulostavoitteet 2020	TILINPÄÄTÖS 2020			TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO			
	Toteutunut	Ei toteutunut/ toteutui osittain	Ei voida arvioida	Toteutunut	Toteutunut osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvioida
LÄNSI-UUDENMAAN PELASTUSLAITOS -LIKELAITOS							
Tilikauden tulos ei jää alijäämäiseksi.							
Investointien kokonaismäärä on enintään valtuuston hyväksymän talousarvion mukainen.							
TILAPALVELUT-LIKELAITOS							
Liikelaitoksen tulostavoite on muutetun talousarvion mukaisesti 8,610 milj. euroa ylijäämäinen.							
Liikelaitoksen talonrakennusinvestointihankkeiden toteutuminen valtuuston päättämän talousarvion sekä taloussuunnitelman investointiohjelman aikataulun ja kustannusarvion mukaisesti.							
YHTEENSÄ 4 tulostavoitetta	3	1		3		1	

KONSERNIYHTEISÖJEN TULOSTAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Tilinpäätös 2020

- ▲ Toteutui ▲ Toteutui osittain
▲ Ei toteutunut ▲ Ei voida arvioida

Tarkastuslautakunnan arvio

- Toteutui ● Toteutui osittain
● Ei toteutunut ● Ei voida arvioida

Tulostavoitteet 2020	TILINPÄÄTÖS 2020			TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIO			
	Toteutu- nut	Ei toteutu- nut/toteutu- nut osittain	Ei voida arvi- oida	Toteutunut	Toteutunut osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvi- oida
ESPOON ASUNNOT OY							
Asuntojen keskimääräinen vuosittainen käyttöaste on vähintään 98 %.	▲			●			
Asiakaskokemus on hyvällä tasolla.	▲			●			
Keskimääräinen asuntotuotannon aloitus 400 vuodessa.		▲				●	
Lämmityksen energiatehokkuus paranee.	▲						●
Aktiivinen osallistuminen asunnottomuuden vähentämiseen Espoossa.	▲			●			
ESPOO CATERING OY							
Työn tuottavuus nousee vähintään 1,5 % / vuosi.	▲			●			
Aterioiden hinnat säilyvät vakaina.	▲			●			
Asiakastyytyväisyyskyselyn kokonaisarvosana palvelusta on paremmalla tasolla kuin vuonna 2018 ja jatkuva asiakaskokemuksen seuranta on toiminnassa.	▲			●			
Vastuullisuus toteutuu mitattuna sekä sosiaalisella että kestävään kehitykseen liittyvillä toimenpiteillä.	▲			●			
ENTER ESPOO OY, AIEMMIN ESPOO MARKETING OY							
Espon elinvoiman kasvattaminen -houkuttelemalla yrityksiä asettumaan Espooseen, - törmäyttämällä sijoittajia startupeihin ja kasvuyrityksiin, - esittelemällä startupeja, kasvuyrityksiä ja tiedeyhteisön toimijoita kotimaisiin ja kansainvälisiin suuryrityksiin.	▲			●			
Espon elinvoiman kasvattaminen houkuttelemalla yöpyviä vierailijoita ja matkailijoita Espooseen.		▲				●	
Toiminnan vaikuttavuuden mittaamista ja seurantaan kehitetään.	▲			●			

LÄNSIMETRO OY

Länsimetro Oy:n metron jatkeen (vaiheen 2) rakentaminen etenee sopimusten ja suunnitelmien mukaisesti.
- mittarina LM2-hankkeen kustannusennuste < 1 159 milj. euroa.

Länsimetro Oy:n metron jatkeen (vaiheen 2) rakentaminen etenee sopimusten ja suunnitelmien mukaisesti
-mittarina LM2-hankkeen odotettu luovutus liikennöintiä varten viimeistään vuoden 2023 aikana.

Länsimetro Oy:n metron jatkeen (vaiheen 2) rakentaminen etenee sopimusten ja suunnitelmien mukaisesti.
- mittarina koko LM2-hankkeen tapaturmataajuus ≤ 12.

Riskienhallinnasta ja realistisesta aikataulu- ja kustannustoteumasta raportoidaan tiiviisti ja avoimesti omistajille sekä mahdolliset merkittävät muutokset hankkeessa käsitellään omistajien kanssa.
- mittarina raportointi ja käsittely omistajan kanssa.

KIINTEISTÖJÄ OMISTAVAT YHTIÖT

Rakennusten sisäilmaolosuhteiden parempi hallinta sekä turvalliset ja terveelliset sisäilmaolosuhteet käyttäjille ja rakennuksille.

EMMA – ESPOON MODERNIN TAITEEN MUSEO

Espoon kulttuuripalveluiden haluttavuus ja toiminnan laatu.

Museon asema valtakunnallisesti ja kansainvälisesti arvostettuna ja haluttuna yhteistyökumppanina.

ESPOON KAUPUNGINTEATTERI

Asema Suomen johtavana vierailuteatterina.

Toiminnan laatu.
-mittarina asiakastyytyväisyys.

ESPOON SEUDUN KOULUTUSKUNTAYHTYMÄ OMNIA

Liikevoitto ja liikevoittoprosentti.

Tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen.

Tutkintokoulutuksesta eronneiden osuus.

HELSINGIN SEUDUN LIIKENNE -KUNTAYHTYMÄ (HSL)

Tuottavuus nousee vähintään 1,5 % / vuosi.

Joukkoliikenteen palvelutaso on parantunut.

Jalankulun, pyöräilyn, joukkoliikenteen ja uusien liikkumispalvelujen kulkutapaosuus kasvaa ja uusia liikkumispalveluja otetaan käyttöön.

Joukkoliikenteen energiatehokkuutta parannetaan ottamalla käyttöön sähköbuseja ja muun linja-autokaluston osalta siirrytään käyttämään yhä enemmän biopohjaisia polttoaineita.

HELSINGIN SEUDUN YMPÄRISTÖPALVELUT -KUNTAYHTYMÄ (HSY)

Tuottavuus nousee vähintään 1,5 % / vuosi.	▲	●
Tehostetaan toimenpiteitä vesijohtoverkon hävikin pienentämisestä.	▲	●
Kotitalouksien jätteen kierrätysasteen ja palvelutason nostaminen.	▲	●

HELSINGIN JA UUDENMAAN SAIRAANHOITOPUIRIN KUNTAYHTYMÄ (HUS)

Tuottavuus nousee vähintään 1,0 % / vuosi.	▲	●
Investointien kokonaistaso mitoitettava rahoituksellisesti kestäväälle tasolle.	▲	●
Jorvin sairaala-alueen yhteisten palvelupolkujen asiakaslähtöistä kehittämistä jatketaan kaupungin kanssa yhteistyössä.	▲	●
Kiinteistöomaisuuden arviointi ja realisointi.	▲	●
HUS ei ylitä talousarviota.	▲	●

YHTEENSÄ 36 tulostavoitetta	25	11	-	23	1	10	2
------------------------------------	-----------	-----------	----------	-----------	----------	-----------	----------

Tapiolan puisto

Kuva: Vladimir Pohtokari

LIITE 2: Taulukko vuosien 2017–2019 keskeisten arviointikertomushavaintojen jälkiseurannasta

Tarkastuslautakunnan jälkiseurannassa olevista vuosien 2017–2019 arviointikertomuksissa annetuista keskeisistä suosituksista ja havainnoista, joiden toteuttaminen on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan vielä kesken, on seuraavassa esitetty katsaukset vuoden 2020 tilinpäätöksen valmistumiseen mennessä tehdyistä toimenpiteistä. Tilinpäätöstietojen lisäksi jälkiseuranta-arvioinnissa on käytetty vuoden 2020 toisen osavuosikatsauksen yhteydessä valtuustolle arviointikertomushavainnoista annettuja vastauksia, toimielinten pöytäkirjoja ja muita asiakirjoja sekä viranhaltijoiden antamia täydentäviä tietoja.

Vuosittain seurattavia tulostavoitteita, henkilöstöön liittyviä seurantatietoja, talouden tilaa ja suuria investointeja sekä työllisyyden kehitystä koskevien aiempien havaintojen perusteella tehty kehityksen arviointi on sisällytetty lukuihin 2 ja 3. Asukas- ja asiakaslähtöisyys on ollut valtuustokauden arvioinnin painopistealueena ja arviot on esitetty luvussa 4. Tarkastuslautakunta jatkoi kotihoidon sekä hoivapalvelujen järjestämisen ja valvonnan arviointia vuonna 2020, arvioinnit on esitetty luvussa 5. Jälkiseurantaliitteessä näitä edellä mainittuja havaintoja ja tehtyjä toimenpiteitä ei ole toistettu.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Tarkastuslautakunnan keskeisten arviointikertomushavaintojen jälkiseuranta osoittaa, että seuraavissa olennaisissa havainnoissa esiin tuotujen epäkohtien/kehittämistarpeiden korjaamiseksi toimenpiteet ovat edelleen kesken.

VUODEN 2017 ARVIINTIKERTOMUSHAVAINTOJEN KÄSITTELY JA JÄLKISEURANTA

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINTO

TEHDYT TOIMENPITEET

UUSIEN OPETUSSUUNNITELMIEN KÄYTTÖÖNOTTO SUOMEN- JA RUOTSINKIELISISSÄ OPETUSTOIMISSA

Maahanmuuttajien tarvitsemat palvelut ja monikielisyys on huomioitava resurssien jaossa.

Sivistystoimen on reagoitava havaittuun nuorten pahoinvointiin varhaisella puuttumisella.

Resurssien riittävyyttä suhteessa erityisen tuen piirissä olevien oppilaiden määrän kehitykseen on seurattava.

Elokuusta 2020 alkaen on tarjottu valmistavaa opetusta kaikissa suomenkielisen varhaiskasvatuksen esiopetusyksiköissä, joissa on valmistavaa opetusta tarvitsevia lapsia. Valmistavassa opetuksessa oli 450 lasta (edellisenä toimintavuonna 150 lasta). Ruotsinkielisellä puolella on kaksi valmistavan opetuksen opettajaa ja opetus toteutetaan pääasiassa integroituna oppilaan omaan lähikouluun. Ruotsinkielisessä opetuksessa oli 11 valmistavan opetuksen oppilasta elokuussa 2020.

Suomenkielisessä perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa opiskelee vuonna 2021 noin 7 100 vieraskielistä oppilasta ja opiskelijaa. Oman äidinkielen opetusta tarjotaan 38 eri kielellä ja siihen saadaan erillistä valtionosuutta pidettyjen tuntien mukaan. Yhteistyötä huoltajien kanssa vahvistetaan kulttuuriohjaajien avulla.

Maahanmuuttajien oppimistuloksia halutaan nostaa ja heidän osuuttaan lukiokoulutuksessa lisätä. Lukioiden opiskelijamäärän lisäämisen seurauksena olevat matalammat keskiarvot edistävät S2-opiskelijoiden pääsyä lukiokoulutukseen. Samalla on panostettu perheille tiedottamiseen. Syksyllä 2020 lukioon valmistavassa koulutuksessa (LUVA) aloitti 20 opiskelijaa, eli

ryhmä oli ensimmäistä kertaa täysi. Yksilöllistä ja yhteisöllistä opiskeluhoitoa kehitetään mm. kuuden suuren kaupungin yhteistyönä Lape-opiskeluhoito-hankkeessa kehitettyjen mallien avulla.

Syrjäytymisen ehkäisemiseksi suomenkielisessä opetuksessa järjestetään kaksi ryhmää joustavaa perusopetusta (JOPO) yhdessä koulussa ja ryhmien lisäämistä harkitaan tarveperustaisesti. Koronapandemia on aiheuttanut myös toisen asteen opiskelijoiden keskuudessa hyvinvoinnin haasteita. Opetushallituksen myöntämän avustuksen perusteella on palkattu määrääjäksi 3 kuraattoria ja 2 psykologia. TEPPO-nimellä toteutettavaa kevyempää työapajamallia, joka ei edellytä erityisryhmän perustamista ja vahvistaa näin lähikoulumallia aletaan kokeilla syksystä 2021 jokaisella alueella. Ruotsinkielisessä opetuksessa pienryhmäopetusta järjestetään kolmessa koulussa ja yhdessä annetaan myös joustavaa perusopetusta.

Oppilaan tarvitsema yleinen, tehostettu ja erityinen tuki sekä maahanmuuttajaoppilaiden tuki on järjestetty syksystä 2020 alkaen yhä useammin omassa lähikoulussa. Suomenkielisen opetuksen oppilaista tehostetussa tuessa opetuksessa opiskelee 13 % ja erityisen tuen piirissä 9 % oppilaista. Lähikoulupilotti 2019-2021 on lisännyt integroitujen erityisen tuen oppilaiden määrää yleisopetuksen luokissa. Erityisluokkia on perustettu kaikille luokkamuotoista opetusta tarvitseville. Syksyllä 2020 sai ruotsinkielisten koulujen oppilaista 400 (12,9%) tehostettua tukea ja 151 (4,9%) erityistä tukea. Jopo-opetukseen osallistui 9 oppilasta.

Ryhmään kuulumisen tunteen vahvistaminen on ollut perusopetuksen kehittämisen kärkenä kuluvana lukuvuonna ja siihen liittyen on myös kouluille/opettajille kohdennettu osaamisen tukea. Lisäksi #paraskoulu-valtionavustushankkeen turvin on kouluille tarjottu lisäkoulutusta/osaamista oppilaiden hyvinvoinnin tukemiseen ja mielenterveystaitoihin.

Valtio on tukenut korona-aikana oppilaiden oppimista ja hyvinvointia. Espoo on saanut esi- ja perusopetukselle 5 milj. euroa valtionavustusta poikkeusoloista johtuvien vaikutusten tasoittamiseen ja heikoimmassa asemassa olevien oppilaiden tukemiseen (ml. vieraskieliset). Valtionavustuksella on mm. palkattu S2-opettajia ja kulttuuriohjaajia suomenkieliseen opetukseen. Espoon lukiokoulutukselle avustusta myönnettiin 1,2 milj. euroa. Avustuksella mm. palkataan uutta henkilökuntaa (ml. psykologeja ja kuraattoreita) tukemaan opiskelijoiden ohjausta, hyvinvointia ja oppimista.

Kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa on panostettu myös kulttuuriohjaukseen ja toteutettu yhteisöllistä opiskeluhoitoa mahdollisuuksien mukaan. Tarve yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon tukeen on korona-aikana kasvanut 10 %. Mm. poissaolojen seuranta ja niihin puuttuminen korostuvat. Kulttuuriohjauksella vahvistetaan perheille suunnattua tukea.

Oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseksi on huolehdittava selkeästä tiedottamisesta huomioiden monikieliset perheet. Turvallista arkea mahdollistetaan huolehtimalla oppilaiden vuorovaiikutussuhteista ja korostamalla muun muassa kokemusta luokkaan ja ryhmään kuulumisesta.

UUODEN 2018 ARVIONTIKERTOMUSHAVAINTOJEN KÄSITTELY JA JÄLKISEURANTA

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINTO

TEHDYT TOIMENPITEET

LASTEN JA NUORTEN PALVELUT MIELENTERVEYSPALVELUJEN NÄKÖKULMASTA KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLTO SEKÄ OPPILAS- JA OPISKELUHUOLTO

Sosiaali- ja terveystoimen tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta hoitoon pääsy toteutuu jatkuvasti hoitotakuun puitteissa.

Perusterveydenhuollon puhe- ja toimintaterapia, psykologipalvelu sekä lastenpsykiatrisen yksikön palvelut kuuluvat kiireettömän hoidon piiriin. Kiireettömän hoidon hoitotakuu on kolme kuukautta. Vuonna 2020 odotusaika lastenpsykiatriin palveluihin on vaihdellut kvartaaleittain: Q1: 6,6 viikkoa, Q2: 8 viikkoa, Q3: 6,3 viikkoa ja Q4: 11,6 viikkoa.

Kuntoutuspalvelujen osalta hoitoon pääsyn keskimääräiset odotusajat olivat vuodenvaihteessa 2020/2021 puheterapiassa 2 kuukautta sekä toimintaterapiassa, psykologipalveluissa ja moniammatillisessa työskentelyssä 3 kuukautta. Odotusajat vaihtelivat alueittain. Koko vuoden 2020 keskiarvoinen odotusaika palveluun oli puheterapiassa 7 viikkoa ja toimintaterapiassa että psykologipalveluissa 8 viikkoa.

PÄÄKAUPUNKISEUDUN TARKASTUSLAUTAKUNTIEN YHTEISARVIOINTI:

LASTEN JA NUORTEN PÄÄSY MIELENTERVEYSPALVELUJEN PIIRIIN, KAUPUNGIT JA HUS

Sivistystoimen tulee lisätä oppilas- ja opiskeluhuollon psykologipalvelujen saatavuutta.

Sosiaali- ja terveystoimen tulee selvittää mahdollisuus parantaa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen saatavuutta lisäämällä koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon psykiatrisia sairaanhoitajia.

Sosiaali- ja terveystoimen ja opetustoimen tulee viimeistään psykiatrista hoitoa edellyttävissä tilanteissa yhteistyössä nimetä lapselle tai nuorelle lääkäri ja vastuuhenkilö, joka koordinoi palveluja ja vastaa tiedonkulusta.

Kaupungit ja HUS

Kaupunkien sosiaali- ja terveystoimen johdon ja HUSin on tehtävä yhteistyötä lääkärin rekrytointiongelmien helpottamiseksi lasten- ja nuorten psykiatriassa. Lääkäripulasta tulee aktiivisesti viestittää sosiaali- ja terveystoimen lääkärin koulutusmäärien lisäämiseksi ja lasten- ja nuorisopsykiatrian erikoislääkäreiden saatavuuden varmistamiseksi jatkossa.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja tarjotaan kaikille peruskoulujen opiskelijoille ja heidän vanhemmilleen, lukioiden ja ammatillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoille. Tavoitteena on lisätä järjestöjen kanssa tehtävää yhteistyötä ja kasvattaa digitaalisten palvelujen käyttöä. Opiskelu- huoltoon saatiin elokuussa 2020 kolme uutta psykologin vakanssia ja kolme uutta kuraattorin vakanssia. Uusista vakansseista neljä suunnattiin toisen asteen ja kaksi esi- ja perusopetuksen opiskeluhoitoon. Vuonna 2021 saadaan kaksi uutta vakanssia. Myös elokuussa 2021 voimaan astuva oppivelvollisuuden laajentuminen lisäänee tarvetta psykologi- ja kuraattoripalveluihin. Palveluissa pyritään varhaiseen ja tarpeen mukaiseen tukeen oppilaan ja opiskelijan omassa kasvu- ja kehitysympäristössä. Opiskelu- ja nuorisohuollon painopiste on ehkäisvässä yhteisöllisessä työssä.

Koronakriisi on lisännyt oppilaiden ja opiskelijoiden psykososiaalisen tuen tarvetta. Lasten ja nuorten käytöshäiriöt ovat lisääntyneet. Varsinkin yläkoululaisilla esiintyy enemmän ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja pelkotiloja. Toisella asteella opiskelijoiden psykososiaalisen tuen tarve on kasvanut (motivaation puute, jaksamisen tukeminen, yksinäisyys). Opetus- ja kulttuuriministeriön tekemän selvityksen mukaan koronatilanne on haasteellinen erityisesti maahanmuuttajataustaisille ja mielenterveysongelmista kärsiville opiskelijoille.

Vastuu hoidon seurannasta ja koordinoinnista säilyy lähettävällä taholla. Mikäli lähete tehdään koulu- ja oppilashuollosta, vastuutaho nimetään sieltä, esimerkiksi kuraattori, psykologi tai terveydenhoitaja. Mikäli lähete tehdään mielenterveys- ja päihdepalveluissa (Espoossa Nuorisopoliklinikka Nupoli) jatkaa hoidosta vastannut työntekijä nuoren vastuuhenkilönä. Espoon kaupungin lastenpsykiatrisessa yksikössä olevilla potilailla on aina nimettyä hoitava lääkäri ja vastuutyöntekijä. Mikäli lapsi saa useita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja, nimetään lisäksi omatyöntekijä koordinoimaan palveluja.

Perusterveydenhuollon ja erikois-sairaanhoidon tulee tehdä yhteistyötä lähetekäytännön sujuvoittamiseksi lasten ja nuorten mielen-terveyspalveluissa hoitoon pääsyn nopeuttamiseksi.

Perusterveydenhuollon ja erikois-sairaanhoidon tulee tehdä yhteistyötä ja selkiyttää työnjakoa erityisesti nuorten mielen-terveyspalveluissa.

Kaupunkien lastensuojelun ja HUSin nuortenpsykiatrian tulee yhdessä kehittää palveluja siten, että apua tarvitseville nuorille voidaan tarjota hoitoa viipymättä eikä heitä jouduta tarpeettomasti sijoittamaan hoidon puutteen takia.

Espoon kaupungin ja HUSin lastenpsykiatrian yhteistyössä on selkeytetty hoidon porrastusta, jotta voidaan varmistaa kaikille hoidon tarpeessa oleville lapsille asianmukainen ja riittävä hoito. HUS ja terveystoimi tekevät yhteistyötä ylläkäärillasolla, esimerkkinä erikoistuvien lääkäreiden harjoittelu ja koulutuksen koordinointi.

Perusterveydenhuollon mielen-terveys- ja päihdepalveluissa työskentelevät lääkärit ovat joko erikoistuvia tai terveyskeskuslääkäreitä. Kaupungin osalta lastenpsykiatrien heikkoa saata- vuutta on paikattu ostopalvelulla. Lastenpsykiatrisessa hoi- dossa kokonaisasiakasmäärä on kasvanut Espoon kaupungin avohoidon potilasmäärän kasvun takia. Nuorisopsykiatriassa asiakasmäärän osuus on pienentynyt vuodesta 2019.

Lasten mielen-terveyspalvelujen lähetekäytäntöjen sujuvoitta- mista ja hoitoon pääsyn nopeuttamista on valmisteltu Espoon kaupungin palvelujen ja HUS lastenpsykiatrian yhteistyönä. Hoidon porrastusta on selkiytetty ja sen myötä espooisten lasten kiireetön ohjautuminen HYKS lastenpsykiatria- atri- sen yksikön konsultaation kautta. Prosessia on seurattu yh- teistyössä HUSin kanssa ja todettu läheteohjauksen ja hoidon porrastuksen toimivan nykytilanteessa hyvin.

Lastenpsykiatrisen yksikön työn keskiössä on verkostollinen työote, jolloin tukea, arviota ja hoitoa tarjotaan yhteistyössä ver- koston kanssa hoidon porrastuksen ja Käypä hoito -suositusten mukaisesti.

Espoon kaupungin nuorisopoliklinikka ja HUS nuorisopsykiatria tapaavat säännöllisesti lähete- ja yhteistyökäytänteiden paran- tamiseksi. Lisäksi nuorisopsykiatrian erikoislääkäri konsultoi säännöllisesti Espoon kaupungin nuorisopoliklinikan työryh- mää tarkoituksena parantaa nuorten oikea-aikaista ja tarkoituk- senmukaista erikoissairaanhoitoon pääsyä. Perustason palve- luihin ei tarvita lähetettä.

VUODEN 2019 ARVIOINTIKERTOMUSHAVAINTOJEN KÄSITTELY JA JÄLKISEURANTA

TARKASTUSLAUTAKUNNAN HAVAINTO

TEHDYT TOIMENPITEET

6AIKA -STRATEGIA

Kehittämistoiminnalle on asetet- tava selkeitä mitattavia tavoitteita ja päämääriä, jotta saavutettuja hyötyjä voidaan nykyistä kattavam- min arvioida. Kehittämistoimin- nassa on tarpeen hyödyntää myös asukkaiden osaamista. Kaupunki- laisille tulee enenevästi luoda mah- dollisuuksia osallistua kehittämis- toimintaan, jotta asukkaiden tar- peet tulevat huomioon otetuiksi. Avointa dataa sekä asiakkuustie- toja tulee hyödyntää palvelujen ke- hityksessä.

Tulevan EU-ohjelmakauden 2021–2027 valmistelussa kiinnite- tään erityistä huomiota tulosten ja vaikutusten mittaamiseen ja arviointiin. Ekosysteemisopimuksissa on sovittu 6Aika jatkon koordinoinnista pääkaupunkiseudun kaupunkien, Uudenmaan liiton sekä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa, projekteista so- vitaan aikaisintaan syksyllä 2021. Saatavat opit tullaan skaa- laamaan ulkoisten kumppanuuksien ja rahoituksen toiminta- malleihin Espoo-tarinan toteuttamisen toimenpiteiden vaikutta- vuuden ja tuottavuuden parantamiseksi.

Asukkaat ja asiakkaat ovat olleet aktiivisesti mukana projekti- toiminnassa kaudella 2014–2020. Datan hyödyntämisestä on saatu varsin hyviä tuloksia. Asukkaiden osallisuus ja datan hyö- dyntäminen ovat keskeisimpiä elementtejä tulevissa palvelujen kehittämisprojekteissa, jotta asiakkaiden tarpeisiin vastataan nyt ja tulevaisuudessa. Projektien kuvaamisessa ja viestinnässä laajemmin huomioidaan selkeys, loogisuus ja ymmärret- tävyys sekä eri kohderyhmien tarpeet.

KAUPUNGIN TOIMITILAYHTIÖT, KOY ESPOON KOULU- JA PÄIVÄKOTITILAT

Kaupungin tulee arvioida tilahankkeiden eri toteutusmallien kustannustehokkuutta sekä laatua.

Hankkeiden kustannustehokkuuden takaamiseksi sivistystoimen ja Tilapalveluiden tulee synkronoida koulujen peruskorjaus- ja laajennushankkeiden aikataulut, jotta koulujen väistöt tehdään oikea-aikaisesti mahdollisten valitusprosessien käsitteilyajat huomioiden.

VAMMAISPALVELUJEN ASUMISPALVELUJEN VALVONTA

Vammaisten asumispalvelujen valvonta tulee tehdä systemaattisemmaksi ja valvonnan toteuttamiseen on turvattava riittävät resurssit. Valvonnassa havaittujen puutteiden korjaamiseksi tehtävien toimenpiteiden toteuttamisen valvontaa tulee tehostaa.

Vammaispalvelujen toteuttama asumispalvelujen valvonta on tehostunut edellisistä vuosista. Keskeisenä tekijänä on valvontaan osoitetut henkilöresurssit. Vammaispalvelujen valvonnan käytännön toteutuksesta vastaa vuoden 2020 aikana perustettu valvontatiimi, jonka muodostavat palvelupäällikkö, sairaanhoitaja 1.6.20 alkaen ja valvonnan asiantuntija 1.12.20 alkaen. Palvelupäällikkö osallistuu edelleen valvontatoimiin oman työn ohella (0,25 henkilötyövuotta). Tiimin työntekijöiden tehtäväkuvat kohdistuvat 100 % valvontatehtäviin (2 htv).

Valvontatiimin työskentelyn suunnittelu vuositason ja pidemmällä aikavälillä on meneillään. Käytännön tavoitteina ovat muun muassa valvontatoimien lisääminen, systemaattisten ja yhtenäisten työtapojen hyödyntäminen, näyttöön perustuvan valvonnan tehostaminen, nopea reagointi reklamaatiotilanteisiin ja erityisesti asiakaskohtaisen palvelutason tarkempi valvonta. Vuosittainen valvontaraportti on valmisteilla huhtikuun 2021 sosiaali- ja terveystieteiden lautakuntaan. Valvonnan kohteena vuonna 2020 olleissa 22 toimintayksikössä toiminnalle asetetut vaatimukset täyttyivät pääosin. Palveluntuottajat ovat reagoineet kiitettävästi valvontakäynneillä havaittuihin puutteisiin/ kehittämisen kohteisiin. Kahden asumisyksikön osalta on toteutettu tehostettua valvontaa vuoden 2020 aikana.

Edelleen keskeisiä haasteita vammaisten asumispalveluissa ovat henkilökunnan saatavuuden ja riittävyyden haasteet sekä henkilöstön vaihtuvuudesta seuraava perehdytyksen puute.

Valvontatiimin työn kuvaan on vaikuttanut keskeisesti vuoden 2020 aikana koronapandemiatilanne. Suunniteltujen valvontakäyntien toteuttamista on jouduttu harkitsemaan tai siirtämään eri tilanteissa esimerkiksi etävalvontaan. Erityisesti palveluntuottajien pandemiaan liittyvä ohjaus ja neuvonta sekä rokotekoordinaatio on vienyt suunniteltua enemmän resursseja muilta valvontatoimilta.

Marraskuinen näkymä Nuuksiosta

Kuva: Iris Westerlund

LIITE 3: Tarkastuslautakunnan kokoonpano sekä yhteenveto arviointivuoden 2020 tarkastuslautakunnan kokouksista ja arviointiaiheista

Espeen tarkastuslautakunnan jäsenet ja varajäsenet arviointivuonna 2020

Jäsenet	Henkilökohtaiset varajäsenet
Paula Viljakainen, puheenjohtaja	Kristiina Horsma 8.6.2020 asti/ Jukka T. Salminen
Päivi Raunu, varapuheenjohtaja	Mika Levänen
Sirpa Aarniolehto-Kotilainen	Veronica Kalhori
Marita Backman	Johan Holmberg
Jarmo Kanerva	Jari Äyhymäki
Antero Krekola	Rita Alarinta
Antero Laukkanen 14.9.2020 asti/ Kaarina Järvenpää	Kristiina Drótar
Pasi Lähteenmäki	Ari Salmi
Sari Ojanen	Suvi Kemppainen
Jaakko Ravald	Vesa Valkama
Simo Repo	Ann-Mari Kemell 25.1.2021 asti/ Aili Pesonen
Tapio Valli	Olli Ojanen
Iris Westerlund	Merva Mikkola

Arviointivuonna 2020 tarkastuslautakunnalla oli 14 kokousta, joissa käsiteltiin yleishallintoon, rahoitukseen, investointeihin, liikelaitoksiin ja konserniin liittyvät asiat.

Tarkastuslautakunnan kokoukset ja käsitellyt aiheet arviointivuonna 2020

3.6.2020	Tarkastuslautakunnan arviointiohjelma 2020, JHT-tilintarkastajan työohjelma 2020
2.9.2020	Arviointiohjelman päivitys ja etukäteiskysymysten hyväksyminen, Lausunnon antaminen valtuustolle tammi-heinäkuun osavuosikatsauksesta sekä tammi-kesäkuun konserniraportista, Sisäisen tarkastuksen yksikön toimintasuunnitelma 2020
22.9.2020	Kaupunginhallituksen puheenjohtajiston kuuleminen, Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus- ja sopeutusohjelma, Koronapandemian vaikutukset kaupungin toimintaan ja talouteen, Tulosta-voitteiden asettamis- ja seurantaprosessi, Tarkastuslautakunnan talousarvio 2021
30.9.2020	Analyysi Espoon talouden kehityksestä, Koronapandemian vaikutukset kaupungin talouteen, Sidonnaisuusilmoitusten tilannekatsaus valtuustolle
20.10.2020	Kaupunginvaltuuston puheenjohtajiston tapaaminen, Palautekeskustelu vuoden 2019 arviointikertomuksesta
4.11.2020	Kaupungin työllisyyden edistämistoimet sekä kuntouttava työtoiminta ja työllisyyden kuntakokeiluun valmistautuminen, Tilintarkastuksen kilpailutuksen valmistelu
25.11.2020	Keskushallinnon viestintä, Lausunto tammi-lokakuun osavuosikatsauksesta sekä tammi-syyskuun konserniraportista valtuustolle
28.1.2021	Espoon Asunnot Oy, Tarkastuslautakunnan tilinpäätös 2020 ja käyttösuunnitelma 2021
18.2.2021	Poikkihallinnolliset ohjelmat Hyvinvoiva Espoo ja Innostava elinvoimainen Espoo, JHT-tilintarkastajan ja UTA:n raportointi, Tilintarkastuksen kilpailutuksen päätösesitys valtuustolle
10.3.2021	Kaupunginjohtajan esittely valtuustokauden Espoo-tarinan toteutumisesta, Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman toteuttamisesta sekä koronapandemian vaikutuksista kaupungin talouteen ja toimintaan, Poikkihallinnolliset ohjelmat Osallistuva Espoo ja Kestävä Espoo, Arviointikertomuksen valmistelu, Tarkastuslautakunnan toimintakertomus 2020
31.3.2021	Kaupungin ja konsernin tilinpäätös sekä kuntakonsernin investoinnit, Rahastosijoitusten kehitys
7.4.2021	Henkilöstöön liittyviä seurantatietoja sekä Kunta 10 -tutkimuksen tulokset, Sosiaali- ja potilasasiamiehen sekä vammaisasiamiehen raportit
14.4.2021	Arviointikertomuksen valmistelu
28.4.2021	Vuoden 2020 arviointikertomuksen hyväksyminen, Tilintarkastuskertomus

Tarkastuslautakunta on jakautunut kahteen jaostoon, jotka tekevät arviointityötä päätetyn vastuualuejaon mukaisesti ja raportoivat lautakunnalle. Molemmilla jaostoilla oli viisi kokousta.

Tarkastuslautakunnan I jaoston kokoukset ja käsitellyt aiheet arviointivuonna 2020

9.9.2020	Sosiaali- ja terveystoimi: Perhe- ja sosiaalipalvelujen lapsiperheiden palvelujen kokonaisuus
7.10.2020	Sosiaali- ja terveystoimi: Aikuisten sosiaalipalvelut sisältäen maahanmuuttajapalvelut ja sosiaali- ja kriisipäivystyksen sekä ehkäisevä ja täydentävä toimeentulotuki
11.11.2020	Sosiaali- ja terveystoimi: Kotihoito, iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen riittävyys ja laatu
2.12.2020	Sivistystoimi: Asukas- ja asiakaslähtöisyys liikunta- ja nuorisopalveluissa sekä saariston virkistyskäyttö ja Ohjaamotalon toiminta
13.1.2021	Sosiaali- ja terveystoimi: Pääsy terveyspalveluihin, Sote-uudistuksen tilannekatsaus sekä pitkäaikashoidon asiakasmaksujen määrääntymisen perusteet

Tarkastuslautakunnan II jaoston kokoukset ja käsitellyt aiheet arviointivuonna 2020

16.9.2020	Sivistystoimi: Ruotsinkieliset varhaiskasvatuspalvelut
21.10.2020	Tekninen ja ympäristötoimi: Ympäristökeskus
18.11.2020	Raide-Jokerin tilannekatsaus ja Kehä I -hanke
9.12.2020	Tekninen ja ympäristötoimi: Keran ja Finnoon kehitysalueet
20.1.2021	Tekninen ja ympäristötoimi: Tilakustannusten kehitys ja tilavuokrien määrääntyminen, Sivistystoimi: Suomenkieliset varhaiskasvatuspalvelut

LIITE 4: Arviointikohteille lähetetyt tarkastuslautakunnan etukäteiskysymykset

1) Miten toteutate Espoon kaupungin tarinaa omassa toiminnassanne?

Esittäkää tarkastuslautakunnalle tulostavoitteet, jotka teille on valtuustoon nähden sitovina asetettu vuoden 2020 talousarviossa ja/tai toimialan/tulosyksikön tarinassa olevat tavoitteet.

Mikäli tulostavoitteet eivät ole toteutuneet/toteutumassa vuonna 2020, kuvatkaa toteutumatta jäämisen syyt sekä niiden toteuttamiseksi tehdyt ja vielä tarvittavat toimenpiteet. Eritelkää koronapandemian vaikutukset.

2) Miten talousarvio ja talouden ja tuottavuuden TATU -ohjelma toteutuvat osaltanne vuonna 2020? Koronapandemian vaikutukset toimintaanne ja talouteenne?

3) Miten ja millä toimenpiteillä olette edistäneet lakisääteisiä kuntalain 5 luvun mukaisia osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä sen lisäksi lakisääteisen tason ylittävää Espoo tarinan arvojen ja toimintaperiaatteiden mukaista asukas- ja asiakaslähtöisyyttä?

Kuvaillkaa esimerkiksi, millaista yhteistyötä on käytännössä tehty asukkaiden ja asiakkaiden kanssa ja miten asukkaille/asiakkaille viestitetään yhteistyömahdollisuuksista?

Miten valikoidaan yhteistyöhön (esimerkiksi asiakasraateihin) kutsuttavat asukkaat/asiakkaat ja miten he käytännössä pääsevät vaikuttamaan asian valmisteluun?

Lisätkää tähän konkreettisia esimerkkejä toteutuneista malleista?

4) Miten seuraatte ja mittaatte asiakastyytyväisyyttä? Miten käsittelette asiakaspalautteet?

Kertokaa esimerkkejä siitä miten saadut asiakaspalautteet ovat käytännössä vaikuttaneet palvelun tarjontaan?

5) Miten seuraatte ja edistätte henkilöstön työhyvinvointia?

6) Miten mittaatte toimintanne ja palvelujenne sekä mahdollisten ostopalvelujenne laatua? Miten olette määritelleet tavoitellun laatutason? Mitä toimenpiteitä olette tehneet palvelujen laadun edistämiseksi?

7) Onko toimialan/tulosyksikön toiminta näkemyksenne mukaan tällä hetkellä tuloksellista ja tarkoituksenmukaista? Miten mittaatte tuloksellisuutta? Mitä toimenpiteitä olette tehneet toimintanne tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden edistämiseksi?

8) Ovatko teille asetetut tulostavoitteet ja mittarit näkemyksenne mukaan toimintanne kannalta keskeisiä ja selkeitä sekä ohjaavatko ne toimintaanne tavoiteltuun suuntaan?

9) Miten palvelutuotannon kustannukset ovat kehittyneet? Esittäkää tietoja keskeisten palvelujen suori-tehinnöistä. Miten tuloksellisuus on kehittynyt edellisiin vuosiin verrattuna?

10) Ajankohtaiset haasteet toiminnassanne?

11) Esittäkää tarkastuslautakunnalle saatavilla olevat toiminnan ja talouden keskeiset vertailutiedot (mittarit) muista suurista kaupungeista.

Kuvatiedot, lähdeluettelo sekä linkit

Koko sivun kuvien kuvatiedot

s. 8 Espoon vaakuna, valtuustotalo	Kuva: Virpi Pakkala
s. 19 Niittykummun metroaseman ramppi	Kuva: Sari Knuuti
s. 45 Maisema rantaraitilta	Kuva: Joni Viitanen
s. 65 Haukilahden satama	Kuva: Patrik Fagerström
s. 73 Taidetta Kerassa	Kuva: Olli Urpela
s. 89 Tiistilän koulu	Kuva: Compic

Tarkastuslautakunnan jäsenten kuvien kuvatiedot

Paula Viljakainen, Sari Ojanen, Jaakko Raval	Kuva: Mikko Mäntyniemi, Ateljee Mäntyniemi
Päivi Raunu	Kuva: Vessi Vessi Visuals
Sirpa Aarniolehto-Kotilainen, Kaarina Järvenpää,	
Antero Krekola, Tapio Valli	Kuva: Pintaliitodesign
Marita Backman	Kuva: Tuire Ruokosuo Photography
Jarmo Kanerva	Kuva: Studio Omena
Pasi Lähteenmäki	Kuva: Anton Sucksdorff
Simo Repo	Kuva: Tommi Halkosaari
Iris Westerlund	Kuva: Vessi Visuals

Lähdeluettelo sekä linkit

Arviointikertomuksen valmistelussa on käytetty lähteinä tarkastuslautakunnan ja sen jaostojen arviointikokouksissa esitettyjä aineistoja. Lisäksi tietoja on tarkistettu viranhaltijoilta ja tehdyistä viranhaltijapäätöksistä sekä kaupungin toimielinten pöytäkirjoista. Seuraavassa on esitetty muut keskeiset valmistelussa hyödynnetyt asiakirjat ja tietolähteet.

Espoon kaupungin asiakirjoja

Eetvartti - neljännesvuosittaiset toimintaympäristökatsaukset [https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta/Tilastot_ja_tutkimukset/Tilasto_ja_tutkimusiulkaisut/Eetvarttineljannesvuosijulkaisu\(127687\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta/Tilastot_ja_tutkimukset/Tilasto_ja_tutkimusiulkaisut/Eetvarttineljannesvuosijulkaisu(127687))

Ennakkotietoa tilinpäätöksestä 2020, valtuusto 22.3.2021 §35 <https://espoo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021256-4>

Espoon asunto-ohjelma 2018–2021, valtuusto 10.9.2018 §135 <https://www.espoo.fi/download/no-name/%7B6FAA04C6-5271-4EE4-B20F-4FC517C74F60%7D/107750>

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimi, asumispalvelujen valvontasuunnitelma 16.12.2020 §123 <https://espoo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2020200-7>

Espoon kaupungin henkilöstöön liittyviä seurantatietoja vuodelta 2020, kaupunginhallitus 29.3.2021 §98 <https://espoo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021277-8>

Espoon kaupungin sidonnaisuusrekisteri www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Paatoksenteko

Espoon konserniraportti 2020 <https://espoo.oncloudos.com/kokous/2021256-4-23725.PDF>

Espoon osavuosikatsaukset valtuustolle vuonna 2020, valtuusto 7.12.2020 §173 ja 14.9.2020 §131

<https://espoo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2020174-4>

<https://espooprodfi.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2020517915-7>

Espoon suomenkielisen varhaiskasvatuksen toimintakertomus 2020 <https://espoo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021284-10>

Espoon talousarviot 2017–2021 https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Paatoksenteko/Talous/Talousarvio

Espoon Tasehallintaraportit 31.12.2013–31.12.2019, konsernihallinnon rahoitus- ja talousyksikkö 2020 sekä kuukausiraportti 31.12.2020

Espoon tilinpäätökset 2011–2020 http://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Paatoksenteko/Talous/Tilinpäatokset

Hoitoon pääsy Espoon terveysasemilla ja hammashoitoloissa https://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ja_terveyspalvelut/Asiakkaan_ja_potilaan_oikeudet/Hoito_ja_palvelutakuu/Terveysasemat_ja_hammashuolto

Kertomus teknisen lautakunnan ja kaupunkitekniikan toiminnasta vuonna 2020, tekn. Itk 17.2.2021 §14 <https://espoo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021243-4>

Selvitykset Espoon vuoden 2019 arviointikertomuksessa esitettyihin havaintoihin, valtuusto 14.9.2020 §131 <https://espooprodfi.oncloudos.com/kokous/2020517915-7-2.PDF>

Sosiaali- ja terveystoimen toimintakertomus 2020, sosiaali- ja terveyslautakunta 21.4.2020 <https://espoo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021298-4>

Taloudellisesti kestävä Espoo - tuottavuus- ja sopeutusohjelman hyväksyminen, valtuusto 19.10.2020 §144
<https://espoooprodfi.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2020521894-4>
Tilastot ja tutkimukset, Espoo, kuukausitiedotteet https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta/Tilastot_ja_tutkimukset/Tilasto_ja_tutkimusjulkaisut
Valtuustokauden 2017–2021 Espoon poikkialueellisten kehitysohjelmien aineistot, valtuusto 15.2.2021 §24
<https://espoo.oncloudos.com/cgi/DREQUEST.PHP?page=meetingitem&id=2021229-5>
Valtuustokauden 2017–2021 Espoon valtuustoseminaarien aineistot https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Paatoksenteko/Valtuusto/Valtuutettujen_perehdytys_ja_valtuustoseminaarit

Tausta- ja lisätietoja

Espoon kaupungin kehittämistoiminnan verkkosivut: https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Kehittyva_Espoo
Espoon kaupungin liikuntapalvelut: <https://www.espoo.fi/liikunta>
Espoon kaupungin mielenterveys- ja päihdepalvelut https://www.espoo.fi/fi-FI/Sosiaali_ja_terveyspalvelut/Terveyspalvelut/Mielenterveys_ja_paihdepalvelut
Espoon kaupungin nuorisopalvelut <https://www.espoo.fi/nuoriso>
Espoon kaupungin nuorisopoliklinikka Nupoli <https://www.espoo.fi/nupoli>
Espoon kaupungin ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen verkkosivut https://www.esbo.fi/sv-FI/Utbildning_och_fostran/Smabarnspedagogik
Espoon kaupungin suomenkielisen varhaiskasvatuksen verkkosivut https://www.espoo.fi/fi-FI/Kasvatus_ja_opetus/Varhaiskasvatus
Espoon kaupungin työllisyyspalvelujen verkkosivut https://www.espoo.fi/fi-FI/Tyo_ja_yrittaminen
Espoon kaupungin ulkoilusaaret <https://www.espoo.fi/ulkoilusaaret>
Espoon kaupungin verkkosivut www.espoo.fi
Espoon kaupungin ympäristönsuojelumääräykset [https://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Ymparistonsuojelumaaraykset\(250\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Asuminen_ja_ymparisto/Ymparisto_ja_luonto/Ymparistonsuojelumaaraykset(250))
Kaupunki ja kuntapalvelut -tutkimus 2020 [https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta/Tilastot_ja_tutkimukset/Palvelut_ja_hyvinvointi/Kaupunki_ja_kuntapalvelut\(174106\)](https://www.espoo.fi/fi-FI/Espoon_kaupunki/Tietoa_Espoosta/Tilastot_ja_tutkimukset/Palvelut_ja_hyvinvointi/Kaupunki_ja_kuntapalvelut(174106))
Kotimaisten kielten keskus <https://www.kotus.fi/>
Kuntalaki – tausta ja tulkinnat, Harjula, Prättälä. Talentum, Helsinki 2019.
Kuntaviestijän opas, Kuntaliitto https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/viestintaopas_ebook.pdf
Ohjaamotalo Espoo <https://www.espoo.fi/ohjaamotalo#contactInfo>
Opetushallitus www.oph.fi
Sosiaali- ja terveysministeriö www.stm.fi
Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos THL www.thl.fi
Työeläkevakuuttajat TELA ry <https://www.tela.fi>
Työ- ja elinkeinoministeriö www.tem.fi
Työllisyyden kuntakokeilu <https://tem.fi/tyollisyyskokeilut>
Valtioneuvoston Soteuudistus-verkkosivut <https://soteuudistus.fi/etusivu>
Varhaiskasvatuksen Kuusikko-vertailu: https://hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/20_06_24_Kuusikko_varhaiskasvatus_2019.pdf
Ympäristöministeriön verkkosivut, MAL-aiesopimukset <https://www.helsinginseutu.fi/hs/fi/yhteisty/maankaytto-asuminen-ja-liikenne/>

Lainsäädäntöä

Asiakasmaksulaki (734/1992) ja -asetus (912/1992)
Kuntalaki (410/2015)
Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012)
Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001)
Laki monialaisesta yhteispalvelusta (1369/2014)
Laki työllisyyden edistämisen kuntakoekilusta (1269/2020)
Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987)
Laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011)
Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
Terveydenhuoltolaki (1326/2010)
Toimeentulotukilaki (1412/1997)

ESPOON KAUPUNKI

ULKOISEN TARKASTUKSEN YKSIKKÖ

Kaupunginreviisori, JHTT Virpi Ala-aho

puh. 046 877 2801

espoo.fi → Espoon kaupunki → Organisaatio ja yhteystiedot → Espoo-konserni → Ulkoinen tarkastus

PAINO

Topnova Oy

KANSIKUVA

110th Street Productions, Mika Lehtinen

ISBN (painettu) 978-951-857-922-2

ISBN (netti) 978-951-857-923-9

